

The Project Gutenberg eBook of Napoleonin sotilaan seikkailut, by Arthur Conan Doyle

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Napoleonin sotilaan seikkailut

Author: Arthur Conan Doyle

Release date: August 3, 2015 [EBook #49584]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NAPOLEONIN SOTILAAN SEIKKAILUT ***

Produced by Tapio Riikonen

NAPOLEONIN SOTILAAN SEIKKAILUT

Kirj.

A. Conan Doyle

Suomennos ('Adventures of Gerard').

Kustannusosakeyhtiö Ahjo, Helsinki, 1919.

Juusela & Levänen Oy Kirjapaino.

SISÄLLYS:

- I. Kuinka kapteeni menetti korvansa.
- II. Korsikalainen veljeskunta.
- III. Ketunajo.

- IV. Kuinka Etienne Gerard pelasti armeijan.
- V. Urhoollisuusmitali.
- VI. Kuinka Gerard kunnostautui Englannissa.

I.

Kuinka kapteeni menetti korvansa.

Vanha soturi kertoi:

Olen nähnyt koko joukon kaupunkeja, ystäväni. En tahdo väsyttää teitä kertomalla, kuinka moneen niistä olen ratsastanut voittajana kahdensadan husaarin syöstyssä perässäni. Ratsuväki oli suuren armeijan etunenässä, ja Conflansin husaarit olivat ratsuväen etunenässä, ja minä olin husaarien etunenässä. Mutta kaikista kaupungeista, joihin tulimme, on Venetsia naurettavin ja huonoimmin rakennettu. En voi käsittää, mitä ihmiset, jotka sen rakensivat, ajattelivat ratsuväen manöövereistä. Murat'n ja Lasallen olisi ollut sangen vaikea johtaa eskadroona Venetsian torille. Tästä syystä jätimme Kellermannin raskaan prikaatin ja samoin omat husaarini Paduaan mannermaalle. Mutta jalkaväen kenraali Suchet piti kaupunkia miehitettynä ja oli nimittänyt minut adjutantiksi siksi talveksi; häntä nimittäin miellytti seikkailuni Milanossa italialaisen miekkailunopettajan kanssa. Mies miekkaili hyvin, ja oli onni Ranskan aseitten kunnialle, että minä olin hänen vastustajanaan. Hän ansaitsi läksytyksensä, sillä ellei pidä jonkun primadonnan laulusta, niin voi olla vaiti, mutta on myöskin sopimatonta lähennellä kaunista naista. Myös kaikkien myötätunto oli minun puolellani, ja kun juttu oli loppunut, ja miehen leski joutunut eläkkeelle, olin Suchet'n adjutanttina ja seurasin häntä Venetsiaan, missä minulle sattui eriskummallinen seikkailu, jonka nyt kerron teille.

Ettekö ole olleet Venetsiassa? Ette, sillä ranskalaisethan matkustavat harvoin. Me matkustelimme paljon siihen aikaan; matkustimmehan m.m. Moskovasta Kairoon, mutta me tulimme niin suurena seurueena, ettei se ollut varsin mieluista niille, joiden luona kävimme. Euroopalle koituu suuri päivä, kun ranskalaiset alkavat jälleen matkustella; he ovat hitaita jättämään kotinsa, mutta kun he sen kerran ovat tehneet, ei kukaan voi sanoa, kuinka kauaksi he matkustavat, jos heillä on sellainen johtaja mukanaan ohjaamassa ja näyttämässä heille tietä, kuin meidän pikkumiehemme. Mutta suuret päivät ovat olleet ja menneet, ja suuret miehet ovat kuolleet, ja tässä minä istun, viimeinen heistä, kahvilassa ja juon viiniä ja kerron juttuja.

Mutta minunhan piti kertoa Venetsiasta. Ihmiset elävät siellä kuin vesirovat liejusärkällä; mutta heidän talonsa ovat kauniita, ja heidän kirkkonsa, erikoisesti Pyhän Markuksen kirkko, ovat yhtä suuria kuin ne, joita olen nähnyt muissa kaupungeissa. Etenkin ovat venetsialaiset ylpeitä kuvapatsaistaan ja tauluistaan, jotka ovat kuuluisimpia maailmassa. Sotilaitten joukossa on monta, jotka arvelevat, että kun kerran heidän tehtävänsä on sotia, ei heidän tarvitse ajatella muuta kuin tappelemista ja ryöstämistä. Siellä oli esimerkiksi vanha Bonvet — hän jonka preussilaiset tappoivat samana päivänä, kun minä voitin itselleni keisarin mitalin. Jos veitte hänet pois leiristä tai sota-alueelta ja puhuitte hänen kanssaan kirjoista ja taiteesta, istui hän vain ja mulkoili teitä käsittämättömin ilmein. Mutta oikea soturi ymmärtää sekä henkisiä että ruumiillisia asioita, kuten esim. minä. On kyllä totta, että armeijaan tullessani olin hyvin nuori, mutta kun matkustele mailman ympäri silmät auki, täytyy ehdottomasti oppia yhtä ja toista. Niinpä siis pystyin ihaillemaan Venetsian tauluja ja tuntemaan suurten miesten nimet: Mikaelin, Titianin ja Angeluksen ynnä muut, jotka niitä ovat maalanneet. Eikä voida väittää, etteikö Napoleon olisi ihailut näitä maalauksia, sillä ensimmäiseksi työkseen kaupungin valloitettuaan lähetti hän parhaat niistä Pariisiin. Otimme mitä suinkin irti saimme, ja minä puolestani sain kaksi taulua. Ensimmäisen nimi oli "Yllätetty vedenneito", jonka pidin itse, toisen, Pyhän Barbaran, lähetin kotiin äidilleni.

Täytyy kumminkin myöntää, että muutamat miehistämme käyttäytyivät sangen huonosti tauluja ja kuvapatsaita kohtaan. Venetsialaiset pitivät näitä kovin suuriarvoisina, ja niitä pronssihevosiä, jotka seisivat heidän kirkkonsa sisäänkäytävän edessä, rakastivat he, ikäänkuin ne olisivat olleet heidän lapsiaan. Olen aina ollut hyvä hevosten tuntija ja minulla on niihin kerno silmä, mutta en voinut huomata heidän hevosissaan mitään erikoisempaa. Ne eivät olleet niin hienoja rakenteeltaan, että niitä olisi voinut käyttää keveässä ratsuväessä eivätkä myöskään kyllin voimakkaita tykistöä varten. Mutta kun ne olivat ainoat hevoset sekä kuolleista että elävistä koko kaupungissa, ei voinut odottaakaan, että kaupunkilaiset hoksaisivat niiden vikoja. He vuodattivat katkeria kyneleitä, kun hevoset vietiin pois, ja yöllä löydettiin kahden ranskalaisen sotamiehen ruumiit kanavasta. Rangaistukseksi näiden murhien

johdosta lähetettiin joukko tauluja pois, ja sotamiehet hävittivät useita kuvapatsaita ja ammuskelivat musketeillaan maalattuja ikkunaruutuja. Tämä kiihoitti kansaa ja kaupungissa vallitsi hyvin katkeroitunut mieliala. Monta upseeria ja sotamiestä katosi sinä talvena, eikä löydetty edes heidän ruumiitaankaan.

Mitä minuun itseeni tulee, oli minulla yltäkyllin tekemistä, ja aika ei tuntunut koskaan pitkältä. Olen aina pitänyt sääntönä opiskella sen maan kieltä, jossa oleskelen. Siitä syystä koetan aina etsiä jonkun naisen, joka olisi kyllin rakastettava opettamaan minulle kieltä, ja yhdessä sitten opiskelemme. Se on mielenkiintoisin tapa oppia kieltä, ja ennenkuin olin kolmenkymmenen vuoden vanha, osasin melkein kaikkia Euroopan kieliä; kuitenkin on myönnettävä, että se, minkä tällä tavoin oppii, ei juuri ole käyttökelpoista tavallisessa elämässä. Minun toimeliaisuuteni on esimerkiksi ulottunut enimmäkseen vain sotilaitten ja talonpoikien keskuuteen, ja harvoinhan tulee kysymykseen sanoa heille, että heitä rakastaa ja että palaa takaisin sodan loputtua.

Minulla ei ole missään ollut niin sievää opettajatarta kuin Venetsiassa. Hänen etunimensä oli Lucia, sukunimen unohtaa gentlemanni; mutta voin, olematta epähieno, mainita, että hän kuului eräeseen Venetsian senaattoriperheeseen, ja että hänen isoisänsä oli ollut kaupungin doogina. Hän oli tavattoman kaunis, ja kun Etienne Gerard sanoo tavattoman kaunis, merkitsee se jotain, ystäväni. Minulla on arvostelukykyä, minulla on kokemusta, ja minä kykenen tekemään vertailuja. Kaikista niistä naisista, jotka ovat minua rakastaneet, ei ole kahtakymmentäkään, joista voisi käyttää yllämainittua ilmaisumuotoa. Mutta toistan, että Lucia oli tavattoman kaunis. En tiedä toista, jonka silmiä voisi verrata hänen silmiinsä, ellei ota lukuun Dolores Toledolaista. Tämä oli pieni ruskeatukkainen tyttö Santaremista. Tutustuin häneen palvellessani Massenan joukoissa Portugalissa; olen unohtanut hänen nimensä, hän oli tosiaankin kaunis, mutta häneltä puuttui Lucian vartalo ja sulo. Sitten seurasi eräs Agnes, enkä voi sanoa, kumpaa heistä pidin parempana; mutta en tee vääryyttä sanoessani, että Lucia oli ehdottomasti paras.

Tauluja saan kiittää siitä, että hänet kohtasin; sillä hänen isällään oli palatsi etäisimmällä puolella Rialtonsiltaa, joka vie suuren kanaalin poikki. Siellä oli sangen paljon seinämaalauksia, jonka vuoksi Suchet lähetti muutamia sapöörejä ottamaan ne pois ja lähettämään Pariisiin. Olin näiden miesten mukana, mutta kun näin Lucian kylpevän kyynelissä, tuntui minusta äkkiä, ikäänkuin maalaukset halkeilisivat, kun ne otettiin pois seiniltä ja siten jäivät ilman tukea. Huomautin tästä sapööreille ja lähetin heidät pois. Siitä hetkestä saakka olin perheen ystävä, ja olen tyhjentänyt monta chiantia isän kanssa ja pitänyt monta hauskaa oppituntia tyttären kera.

Muutamit upseereistamme menivät sinä talvena naimisiin Venetsiassa. Minä olisin voinut tehdä samoin, sillä rakastin Luciaa kaikesta sydämestäni; mutta Etienne Gerardilla on miekkansa, hevosensa ja rykmenttinsä, äitinsä, keisarinsa ja uransa. Terhakalla upseerilla on kyllä aikaa rakkauteen, mutta ei naimisiin-menoon. Näin ajattelin minä sillä kertaa, ystäväni; mutta en tuntenutkaan silloin näitä yksinäisiä päiviä, jolloin haluaisin puristaa entisten rakastettujeni käsiä tai kääntää pois pääni nähdessäni vanhoja tovereitani lapsilaumojensa ympäröiminä. Tuo rakkaus, jota silloin pidin pilana ja ajanvietteenä, tiedän nyt, on minulle kaikista tunteista pyhin ja jaloin... Kiitos, ystävät, tämä on hyvää viiniä, ja yksi pullollinen lisää ei haittaa.

Ja nyt kerron teille, kuinka minä rakkaudestani Luciaan sain kokea hirveimmän elämäni merkillisistä seikkailuista, ja kuinka siinä tulin menettäneeksi oikeanpuolisen korvani kärjen. Te olette usein kysyneet minulta siitä, tänä iltana kerron sen teille.

Suchet'n päämajana oli sillä kertaa doogi Dandolon vanha palatsi. Se sijaitsi lagunin varrella likellä Markus-toria. Oli talven loppupuoli. Palatessani eräänä iltana kotiin Goldini-teatterista, löysin pienen kirjelijppusen Lucialta ja gondolin, joka odotti minua. Hän pyysi minua heti tulemaan luoksensa, koska oli joutunut pulaan. Ranskalaisella ja soturilla on vain yksi vastaus tällaiseen kirjeeseen. Silmänräpäyksessä olin veneessä, ja gondolimies ohjasi pimeään kanaaliin. Muistan, että veneeseen astuessani minua hämmästytti miehen tavaton koko. Hän ei ollut kovin pitkä, mutta vahvarakenteisimpia miehiä, mitä koskaan olen nähnyt. Venetsian gondolimiehet ovat yleensä rotevaa rotua, ja voimakkaat miehet heidän joukossaan eivät ole lainkaan harvinaisia. Mies asettui taakseni ja alkoi soutaa.

Kelpo sotilaan täytyy aina ja joka hetki olla varuillaan vihollismaassa, se on aina ollut elämänsääntönäni, ja se, että olen elänyt kunnes hiukseni ovat tulleet harmaiksi, johtuu siitä, että olen seurannut tätä sääntöä. Ja kuitenkin olin sinä iltana kevytmielinen kuin typerä nuori rekryytti, joka ei muuta pelkää kuin sitä, että häntä luullaan pelkuriksi. Pistoolini olin kiireessä unohtanut. Miekka oli minulla kyllä, mutta sehän ei aina ole sopivin ase. Makasin taaksepäin nojautuneena veneessä, vajonneena unelmiin, joita herätti veden hiljainen solina ja airojen tasainen kitinä. Matkamme kävi useiden ahtaitten kanaalien kautta, joiden molemmilla puolilla oli korkeita rakennuksia. Yläpuolellamme välkkyi kapea juova tähtitaivasta. Siellä täällä näkyi silloilla, joiden alitse kuljimme,

öljylampun heikko tuikkina, ja välistä pilkahdus vahakynttilästä, joka paloi pyhimyksen kuvan edessä jossain komerossa. Mutta näitä lukuunottamatta oli kaikkialla pimeää, ja erottaa saattoi ainoastaan mustan veden, joka väreili veneen sivuilla. Se oli unelmille sopiva aika ja paikka. Ajattelin kulunutta elämäni, kaikkia niitä suuria tekoja, joihin olin ottanut osaa, hevosia, joilla olin ratsastanut, ja naisia, joita olin rakastanut. Sitten ajattelin rakasta äitiäni, ja kuvittelin hänen iloansa, kun hän kuuli rahvaan kylässä puhelevan poikansa maineesta. Ajattelin myös keisaria ja Ranskaa, rakasta isänmaata, aurinkoista Ranskaa, kauniiden tyttöjen ja urhoollisten poikien äitiä. Sydän paisui rinnassani ajattellessani, kuinka olimme liehutelleet Ranskan lippuja niin monen sadan peninkulman päässä sen rajoilta. Tahdoin uhrata henkeni Ranskan suuruuden hyväksi. Laskin käden sydämelleni ikäänkuin vannoakseni tämän; mutta samassa silmänräpäyksessä syöksyi gondolinohjaaja takaapäin päälleni.

Kun huomasin, että hän syöksyi päälleni, en ensimmältä uskonut hänen hyökänneen kimppuuni, vaan että hän oli ainoastaan keikahtanut kumoon päälleni koko painollaan. Gondolinohjaaja seisoi soutuessaan takana, niin ettei häntä siis voi nähdä eikä myöskään puolustautua hänen hyökkäystänsä vastaan. Äsken juuri istuin rinta täynnä yleviä tunteita, seuraavassa silmänräpäyksessä makasin pitkin pituuttani veneen pohjalla, tuon raakimuksen pudistaessa minua niin että olin vähällä tukehtua. Tunsin hänen lämpimän hengityksensä niskassani. Käden käänteessä tempasi hän miekan vyöltäni ja heitti säkin pääni päälle, kiersi vahvan köyden sen ympärille ja sitoi kiinni. Siinä minä makasin veneen pohjalla avuttomana kuin vangittu lintunen. En voinut huutaa, en voinut liikahtaa, olin kuin liikkumaton mytty. Heti tämän jälkeen kuulin jälleen veden loiskinan ja airojen kitinän. Tuo lurjus oli tehnyt tekosensa ja alkoi soutaa jälleen tyynesti ja välinpitämättömästi, ikäänkuin säkin vetäminen husaari-everstin päähän olisi ollut hänen jokapäiväistä työtään.

En voi sanoa teille, mikä nöyryytys ja mikä raivo minut valtasi maatessani siinä kuin karitsa, joka teuraaksi viedään. Minut, Etienne Gerardin, kevyen ratsuväen kuudennen prikaatin taistelusakarin ja pääarmeijan ensimmäisen miekkamiehen oli yllättänyt aseeton mies ja tällä tavalla! Makasin kuitenkin tyynesti; sillä aikanaan on tapettava ja aikanaan säästettävä voimia. Olin saanut tuntea tämän miehen otteen käsivarsissani, ja tiesin, että olin kuin lapsi hänen käsissään. Odotin senvuoksi liikkumattomana, mutta raivosta kiehuvalta sydämellä, milloin otollinen hetki löisi.

Kuinka kauan olin maannut veneen pohjalla, en osaa sanoa, mutta minusta tuntui aika sangen pitkältä ja lakkaamatta kuulin veden lorinan ja airojen kitinän. Useita kertoja käännymme, sen hoksasin pitkistä surumielisistä huudoista, joita gondolinohjaaja päästi varoittaakseen tovereitaan tulostamme. Viimein, kuljettuamme jokseenkin pitkän matkan, huomasin, että vene karahti valkamaa vasten. Mies löi kolme kertaa airolla veneen laitaan, ja vastaukseksi hänen merkinantoonsa kuulin telkien ratinaa ja avaimen vääntelemistä. Raskas, suuri ovi kitisi saranoillaan.

"Oletko siepannut hänet?" kysyi jokin ääni italiaksi. Raakimukseni purskahti nauruun ja potkaisi säkkiä, jossa makasin. "Täällä hän on", sanoi hän.

"He odottavat", sanoi jokin ääni ja lisäsi jotain, jota en ymmärtänyt. — "Ota hänet sitten", sanoi mies, joka oli minut vanginnut. Hän otti minut käsivarsilleen, astui pari askelta alas ja heitti minut kovalle kivillatille. Silmänräpäystä myöhemmin natisivat teljet, ja avaimet kalisivat. Olin vankina tässä talossa.

Äänistä ja askeleista päättäen saatoin huomata ympärilläni olevan useita ihmisiä. Ymmärsin italiaa koko joukon paremmin kuin puhuin sitä, ja voin siis varsin hyvin saada selkoa heidän puheistaan.

"Et kai ole tappanut häntä, Matteo?"

— "Mitä sitten, vaikka olisinkin." — "Sinun täytyisi todennäköisesti tehdä tiliä siitä tuomioistuimen edessä." — "Nehän antavat hänet joka tapauksessa tappaa, vai mitä?" — "Kyllä, mutta ei ole minun eikä sinun asia tehdä se." — "Mitäs vielä! En ole tappanut häntä, sillä kuollut mies ei pure, ja tuo puraisi peukaloani vetäessäni säkkiä hänen päänsä ympärille." — "Hän makaa kovin hiljaa." — "Pudisteles häntä vähän, niin pian näemme, että hänessä on henki tallella."

Köysi, jolla minut oli sidottu, päästettiin irti, ja säkki otettiin pois pääni ympäriltä. Makasin lattialla liikkumattomana, silmät ummessa. — "Kautta kaikkien pyhimysten, etkös olekin taittanut niskat häneltä!" — "Ei, hän on vain pökertynyt. Muutoin olisi parempi, ettei hän koskaan tulisi tuntoihinsa." Tunsin käden soluvan takkini sisäpuolelle.

"Matteo on oikeassa", sanoi ääni, "hänen sydämensä jyskyttää kuin vasara. Anna hänen vaan maata, kylläpä hän siitä tointuu."

Odotin minuutin tai pari, sitten uskalsin luoda salaisen silmäyksen ympärilläni. Alussa en voinut nähdä kerrassaan mitään, sillä olin ollut niin kauan pimeässä, ja huoneeseen, jossa olin, pilkisti vain heikko valo! Mutta pian hoksasin, että pääni yläpuolella kaareutui kipsikatto, joka oli koristettu jumalten ja jumalattomien kuvilla. Se ei ollut mikään ryövärien luola, johon minut oli viety, vaan

nähtävästi jonkin venetsialaisen palatsin halli. Pysyen liikkumatta ja aivan hiljaa, minä sain nyt salaisesti nähdä vilahdukselta minua ympäröivät miehet. Siinä oli gondolinohjaaja, ruskea, karkeapiirteinen oikein murhaajan näköinen hirtehin, ja hänen vieressään kolme muuta miestä, yksi heistä oli pieni, etukumarainen mies, jolla oli karski ilme kasvoillaan ja avainnippu kädessä, toiset kaksi olivat kauniisiin livereihin puettuja nuoria palvelijoita. Kuunnellessani heidän keskusteluaan, selvisi minulle, että pieni mies oli hovimestari, ja ne kaksi muuta hänen käskyläisiään. Heitä oli tosin neljä minua vastaan; mutta pieni hovimestari ei paljoakaan merkinnyt. Jos minulla olisi ollut ase, olisin minä hymyillyt tälle ylivoimalle; mutta jos käsin oli tapeltava, niin oli kuitenkin yksi heistä tarpeeksi ylivoimainen vastustaja, vaikka nuo kolme muuta miestä eivät häntä auttaisikaan. Viekkauden, mutta ei voiman täytyi tulla avukseni. Katselin ympärilläni keksiäkseni jonkun keinon paeta ja tein tässä hommassa päälläni tahdottoman liikkeen. Vaikka se olikin vähäinen, ei se jäänyt kuitenkaan vartijaltani huomaamatta. "Nouskaahan jaloillenne, pikku ranskalainen", mörisi gondolinohjaaja, "nouskaa ylös, sanon minä!" Ja hän potkaisi minua toisen kerran.

Ei milloinkaan ole käskyä toteltu niin nopsasti kuin nyt. Silmänräpäyksessä olin jaloillani ja syöksyin hallin perälle päin. He jäljissäni samalla tavalla kuin olen nähnyt englantilaisten koirien vainoavan kettua; mutta halli päättyi pitkään käytävään, jonne empimättä syöksyin. Tämä käytävä kääntyi vasemmalle, ja niin tulin jälleen takaisin halliin. Vainoojani olivat lakkaamatta kintereilläni, eikä minulla ollut aikaa siekailla. Syöksähdin rappusille, mutta kaksi miestä tuli sieltä vastaan; vetäydyin takaisin ja koetin avata sitä ovea, josta minut oli tuotu sisään; mutta se oli suljettu suurella teljellä, jota ei saanut liikahtamaan. Gondolinohjaaja tavoitteli minua puukollaan, mutta annoin hänelle sellaisen potkun, että hän keikahti nurin. Hänen veitsensä putosi kilahtaen kivilattialle, mutta en kerjennyt ottamaan sitä ylös, sillä nyt ilmestyi puolitusinaa muita, jotka koettivat iskeä minuun kiinni. Kun yritin syöksyä heidän keskitsensä, pani pieni hovimestari jalkansa eteeni, niin että lensin nurin; mutta seuraavassa silmänräpäyksessä olin taas pystyssä ja vainoojieni otteesta vapautuneena murtauduin heidän lävitseen ja painelin hallin toisessa päässä olevaa ovea kohti. Onneksi pääsin sinne ennen takaa-ajajiani ja huudahdin riemusta, kun lukko helposti aukeni; sillä huomasin, että tämä ovi vei ulos ja sitä myöten olisi pakoni selvä. Mutta olin unohtanut, missä kaupungissa olin. Jokainen talo on samalla saari. Kun työnsin oven auki valmiina hyppäämään kadulle, heijastui valo hallista syvään, hiljaiseen, mustaan veteen, joka ulottui aina ensimmäiselle rappuselle saakka. Peräydyin takaisin, ja seuraavassa silmänräpäyksessä saavuttivat vainoojani minut. Mutta minua ei ollut varsin helppo nitistää!

Potkin heitä ja raivasin tietä vapaaksi, vaikka yhdelle heistä, joka innokkaasti koetti pidellä minua kiinni tukasta, jäi koura täyteen hiuksiani. Pieni hovimestari löi minua avaimella, toisten hakatessa ja repiessä; mutta vielä kerran pääsin heidän käsistään. Syöksyin suuria rappusia ylös ja tyrkkäsin auki tavattoman ison sivuoven, joka oli aivan edessäni, mutta huomasin nyt, että kaikki ponnistukseni olivat olleet turhia.

Huone, johon olin murtautunut, oli loistavasti valaistu. Kultaisine kynttiläkruunuineen, mahtavine pilareineen ja maalattuine seinineen ja kattoineen se oli ilmeisesti jonkun venetsialaisen palatsin suuri sali. Tällaisia palatseja on sadoittain tässä eriskummallisessa kaupungissa, ja muutamissa niistä on saleja, jotka kaunistaisivat vaikka Louvrea tai Versaillesta. Salin keskellä oli koroke, jolla istui puoliympyrään sijoittuneina kaksitoista miestä, kaikki Fransiskaanimunkkien tavoin mustiin kaapuihin puettuina ja silmät naamarin peitossa. Joukko aseistettuja, raa'an näköisiä miehiä seisoivat oven suussa, ja heidän keskellään, koroketta vastapäätä, nuori, kevyen jalkaväen univormuun puettu mies. Kun hän käänsi päänsä, tunsin hänet. Hän oli kapteeni Auret, seitsemännestä rykmentistä; nuori baskilainen, jonka kanssa talven aikana olin tyhjentänyt monta viinilasia. Hän oli kuoleman kalpea, miesparka, mutta hän käyttäytyi urheasti ryöväreitten joukossa, jotka häntä ympäröivät. En unohda koskaan sitä toivon välkettä, joka loisti hänen silmistään, kun hän näki toverinsa tulevan saliin, ja sitä epätoivon ilmettä, joka tuli sijaan, kun hänelle selvisi, etten ollut tullut muuttamaan hänen kohtaloansa, vaan jakamaan sen.

Voitte kuvitella näiden miesten hämmästyksiä, kun syöksyin sisään. Vainoojani syöksyivät perässäni ja sulkivat oven, niin ettei voinut olla puhettakaan enemmistä pakoyrityksistä. Juuri tällaisina hetkinä luontoni nousee voimaansa. Täysin arvokkaasti astuin tuomioistuimen eteen. Nuttuni oli puolittain riekaleina, tukkani epäjärjestyksessä ja pääni vuoti verta, mutta katseessani ja asennossani oli jotakin, joka antoi heidän ymmärtää, ettei mikään tavallinen mies ollut heidän edessään. Ei ainoakaan käsi liikahtanut minua pidättämään, ja ennen en pysähtynyt, ennenkuin seisoin erään pienen, vanhan ja hirvittävän näköisen miehen edessä, jonka harmaa parta ja käskävä ilme sanoi minulle, että hän oli sekä ikänsä että arvonsa puolesta ensimmäinen.

"Herra", sanoin minä, "te tahdotte kenties sanoa minulle, mistä syystä väkivaltaisesti on hyökätty kimppuuni ja tuotu minut tänne. Olen kunniallinen soturi kuten tuokin upseeri tuolla, ja minä vaadin, että viipymättä laskette meidät molemmat vapaiksi."

Sanojani seurasi pahaa ennustava hiljaisuus. Ei ole miellyttävää seisoa kahdentoista naamioidun

henkilön edessä, ja tuntee kahdentoista kostonhimoisen italialaisen silmien kiinteästi tuijottavan. Seisoin, kuten ylpeän sotilaan sopi, ja en voinut olla ajattelematta, kuinka paljon huomiota arvokkaisuuteni ja ryhtini tuotti Conflansin husaareille. En usko, että joku muu olisi käyttäytynyt paremmin näissä vaikeissa olosuhteissa; minä katselin pelottomasti edessäni olevia kolkkoja miehiä ja odotin vastausta. Harmaapartainen keskeytti vihdoin hiljaisuuden.

"Kuka on tämä mies?" kysyi hän.

"Hänen nimensä on Gerard", sanoi pieni hovimestari ovelta.

"Eversti Gerard", sanoin minä. "En tahdo teitä pettää, olen Etienne Gerard, useita kertoja mainittu pikasanomissa ja suositeltu kunniamiekan saantiin. Olen kenraali Suchet'n adjutantti ja vaadin, että minut viipymättä päästetään vapaaksi, samoin kuin aseveljenikin, joka tuolla seisoo."

Sama kauhua herättävä hiljaisuus vallitsi salissa, ja samat kaksitoista säälimätöntä silmäparia tuijottivat minuun. Harmaapartainen rupesi jälleen puhumaan.

"Hänen vuoronsa ei ole vielä, kaksi nimeä on listalla ennen häntä." —

"Hän pääsi käsistämme ja syöksyi tänne."

"Odottakoon kunnes vuoronsa tulee; viekää hänet alas puukellariin." —

"Mutta jos hän tekee vastarintaa, teidän ylhäisyytenne?" —

"Työntäkää puukko hänen ruumiiseensa. Tuomioistuim on teidän puolellanne. Viekää hänet pois, kunnes olemme tehneet selvän näistä toisista."

Miehet tulivat luokseni; silmänräpäyksen ajan ajattelin tehdä vastarintaa. Olisin saavuttanut sankarikuoleman; mutta kuka oli täällä sitä näkemässä ja todistamassa? Ei auttanut muu kuin mukautua kohtaloonsa. Olen ollut niin monissa vaaroissa ja olen aina selviytynyt niistä onnellisesti, niin että olen oppinut luottamaan onnentähteeni. Antauduin siis näiden lurjusten käsiin, ja minut vietiin ulos salista; gondoolinohjaaja kulki vieressäni puukko valmiina kädessään. Luin hänen ilkeistä silmistään, että hänelle olisi ollut todellinen tyydytys, jos olisin antanut hänelle aiheita syöstä sen ruumiiseeni.

Kerrassaan omituisia nämä Venetsian suuret rakennukset — palatsit, linnoitukset ja vankilat, kaikki löytyy niissä. Minut vietiin pitkän käytävän läpi, joka päättyi pimeisiin kivirappusiin, joita myöten tultiin erääseen lyhyeen käytävään, jossa oli kolme ovea. Minut työnnettiin yhdestä näistä sisälle, ja ovi pantiin lukkoon. Ainoa valo, joka tunkeutui luokseni, tuli pienestä käytävän puoleisen seinän halkeamasta. Hapuillen ja tunnustellen minä tutkin huolellisesti komeron, johon olin joutunut. Päätän siitä, mitä olin kuullut, ymmärsin, että minut vietäisiin täältä pian tuomioistuimen eteen; mutta luontoni on sellainen, etten koskaan voi jättää mitään pelastumisen mahdollisuutta koettelematta.

Kopin kivilattia oli niin kostea, ja muurit parin jalan korkeudelta niin homehtuneet, että oli selvä, että se oli veden alla. Vain vino reikä katon rajassa oli ainoa aukko, josta saattoi tulla valoa ja ilmaa. Sen kautta näin kirkkaan tähden minulle tuikkivan, ja se herätti minussa toivoa ja lohdutusta. En ole koskaan ollut uskovainen, vaikkakin sellaista ihmistä olen aina kunnioittanut; mutta muistan, että sinä yönä, kun tähti tuikki minulle, näytti se minusta kaikkinäkevältä silmältä, ja minusta tuntui samalta, miltä nuoresta, huolestuneesta rekryytistä täytyy tuntua taistelussa, kun hän näkee everstinsä tyynen katseen kääntyvän häneen.

Vankilassani oli kolme seinää kivistä, mutta neljäs oli puusta, ja huomasin, että se oli aivan äskettäin siihen tehty. Todennäköisesti oli siihen laitettu väliseinä, ja siten jaettu suuri koppi kahteen pieneen. Mutta eivät vanhat muurit eivätkä kurjat ikkunat tarjonneet mitään mahdollisuutta pakenemiseen, yhtävähän kuin jyrävä ovikaan. Puuseinä oli siis ainoa, jota kannatti tutkia. Järki sanoi minulle, että jos tunkeutuisin sen läpi — mikä ei näyttänyt vaikealta — tulisin vain toiseen koppiin, yhtä ahtaaseen kuin se, jossa nyt olin. Kuitenkin olen aina kernaimmin halunnut toimia kuin panna kädet ristiin, ja tutkin siitä syystä puuseinää hyvin huolellisesti. Kaksi lautaa oli niin kehnosti lyöty yhteen, että saatoin ne helposti irroittaa. Haeskelin ympäristöstäni jotain asetta ja löysin nurkasta vanhan sängynjalan. Panin sen toisen pään lautojen väliin, ja olin juuri vääntämässäni ne erilleen, kun nopeitten askelten kaiku sai minut pysähtymään ja kuuntelemaan.

Toivon, että voisin unohtaa sen, mitä nyt kuulin. Olen nähnyt monien satojen miesten kaatuvan sodassa, ja olen itsekin ollut samassa vaarassa monen monta kertaa; mutta sehän oli vain jaloa kilvoittelua ja sotilasvelvollisuuksien täyttämistä. Se oli jotain aivan toista kuin kuulla ihmistä murhattavan tässä pyöveleitten luolassa. Kuulin kuinka jotakuta tyrkittiin käytävässä, jotakuta, joka teki vastarintaa ja joka heittäytyi oveani vasten ohimennessään. Häntä tuotiin varmaankin kolmannesta kopista, joka oli kauimpana minun komerostani. "Auttakaa, auttakaa!" huusi hän, ja sitten kuulin iskun

ja kiljahduksen. "Auttakaa, auttakaa!" huusi hän uudelleen, ja sen perästä: "Gerard! eversti Gerard!" Jalkaväen kapteeniparka oli siellä murhaajien käsissä. Päästin huudahduksen ja potkin ovea; kuulin hänen vielä kerran huutavan, ja sitten oli kaikki hiljaista. Minuuttia myöhemmin kuulin jonkinlaista veden loiskinaa, ja tiesin, ettei ihmissilmä enää koskaan saisi nähdä Auret'a. Hän oli mennyt samaa tietä kuin niin monet sadat muut, joiden nimet sinä talvena Venetsiassa katosivat rykmentin nimiluetteloista.

Askeleita kuului jälleen käytävässä, ja ajattelin, että nyt tultiin hakemaan minua. Mutta sen sijaan avattiin viereisen kopin ovi, ja joku vietiin sieltä ulos. Kuulin askeleitten kääntyvän rappusia ylös. Kävin heti lautoihin käsiksi, jotka jonkun minuutin työskenneltyäni sain niin irti, että saatoin ottaa ne pois paikoiltaan. Aukon läpi ryömien tulin nyt toiseen koppiin, joka oli, kuten otaksuin, toinen puoli huoneestani. Ei ollut helpompi paeta täältä kuin omasta kopistanikaan, sillä täällä ei ollut toista lautaseinää, ja ovi oli lukossa. Oli mahdotonta keksiä jotain jälkeä siitä onnettomasta, joka oli täältä laahattu pois. Palasin jälleen omaan koppiini, asetin laudat paikoilleen ja kokosin kaiken rohkeuteni odotellen milloin minut vietäisiin tuomioistuimen eteen, mikä todennäköisesti oli samaa kuin meneminen kuoleman kouriin.

Kesti kauan, mutta lopulta kuului askeleita käytävässä, ja minä valmistauduin uudelleen olemaan jonkun murhan todistajana sekä kuulemaan uhri-paran kiljuntaa. Mutta ei kumpaakaan tapahtunut. Vanki suljettiin väkivallatta koppiin. En saanut aikaa tirkistellä raosta, sillä seuraavassa silmänräpäyksessä lyötiin oma oveni auki, ja petollinen gondolinohjaaja ja eräs toinen mies astuivat koppiini. "Tulkaa, ranskalainen", sanoi hän. Hän piti verellä tahrattua veistänsä suuressa karvaisessa kädessään, ja luin hänen silmistään, että hän odotti vain sopivaa syytä työntääkseen sen sydämeeni. Vastarinta oli turha. Seurasin sanaakaan puhumatta. Minut vietiin kiviportaita ylös siihen komeaan saliin, missä aikaisemmin olin seisonut salaisen tuomioistuimen edessä. Minut tyrkättiin sisään, mutta hämmästykseni huomasin, etten ollut se, johon tuomioistuimen huomio oli kiintynyt. Yksi sen jäsenistä, pitkä, nuori mies, seisoi tuomioistuimen edessä, puhuen matalalla, rukoilevalla äänellä. Hänen äänensä vapisi levottomuudesta, ja hänen kätensä tekivät kummallisia liikkeitä tai pusertuivat ristiin ankarassa mielenliikutuksessa. "Te ette voi tehdä sitä! Te ette voi tehdä sitä!" huusi hän. "Minä rukoilen tuomioistuinta harkitsemaan päätöstänsä." — "Astu syrjään, veli!" sanoi vanha mies, joka johti kokousta. "Se asia on ratkaistu, ja nyt on toisen vuoro."

— "Taivaan tähden, olkaa sääliväinen", huusi nuori mies. — "Me olemme jo olleet sääliväisiä", vastasi toinen. "Kuolema olisi ollut sellaisesta rikoksesta vähäpätöinen rangaistus. Olkaa nyt hiljaa ja antakaa oikeuden jatkaa työtään!" Näin nuoren miehen epätoivon valtaamana vaipuvan tuolilleen. Minulla ei kuitenkaan ollut aikaa tutkiskella, mikä hänen mieltänsä niin liikutti, sillä hänen yksitoista virkaveljeänsä olivat jo kiinnittäneet synkän katseensa minuun. Ratkaiseva hetki oli käsissä.

"Tekö olette eversti Gerard?" lausui tuo kauhua herättävä vanha mies.

"Minä olen." — "Senkö ryövärin adjutantti, joka kutsuu itseään kenraali Suchet'ksi ja joka toimii tuon Pääryövärin Bonaparten nimessä?"

Olin vastaamaisillani hänelle, että hän oli valehtelija, mutta aikanaan on vastaan sanottava, aikanaan vaiettava.

— "Olen kunnollinen soturi", sanoin minä, "olen totellut saamiani määräyksiä ja tehnyt velvollisuuteni."

Veri nousi vanhan miehen päähän, ja hänen silmänsä hehkuivat naamion läpi.

"Te olette varkaita ja ryöväreitä kaikki tyyni", huusi hän. "Mitä teillä on täällä tekemistä? Te olette ranskalaisia. Miksi ette pysy Ranskassa? Olemmeko pyytäneet teitä tänne Venetsiaan? Missä ovat meidän taulumme? Missä ovat San Markuksen hevoset? Keitä te olette ryöstämään näitä aarteita, joita esi-isämme ovat niin monien vuosisatojen aikana koonneet? Venetsia oli suuri kaupunki, silloin kuin Ranska oli vielä autio. Teidän juopot ja tappelunhaluiset taitamattomat sotamiehenne ovat hävittäneet pyhimysten ja sankariemme muistomerkkejä. Mitä teillä on tähän sanomista?"

Hän oli tosiaankin kauhea vanha mies, hänen harmaa partansa törroitti jäykkänä raivosta, ja hän sähisi lyhyet kysymyksensä kuin viili koira. Olisin voinut sanoa hänelle, että hänen taulunsa olivat hyvässä turvassa Pariisissa, etteivät hänen hevosensa olleet suurenkaan melun arvoisia, ja että hän voi nähdä sankareita — en halunnut sanoa mitään pyhimyksistä tarvitsematta mennä takaisin esi-isien luo, niin, tarvitsematta liikahtaa tuolistaankaan; tämän kaiken olisin voinut sanoa hänelle, mutta se olisi ollut samaa kuin väitellä uskonnosta mamelukien kanssa. Kohautin olkapäitäni enkä vastannut mitään.

"Vangilla ei ole mitään sanottavaa puolustukseksensa", sanoi eräs naamioiduista tuomareistani.

— "Onko kenelläkään mitään muistuttamista ennen tuomion julistamista?" kysyi vanha mies antaen

katseensa siirtä tuomarista toiseen. — "Minulla on kyllä jotain muistuttamista", sanoi yksi heistä, "mutta minun on vaikea esittää se loukkaamatta erään veljen tunteita, tahdon senvuoksi vain huomauttaa, että on olemassa aivan erikoinen syy tuomita tälle upseerille oikein esimerkillinen rangaistus." — "En ole sitä unohtanut", vastasi presidentti. Kääntyen nuoren epätoivoisen miehen puoleen hän sanoi: "Veli, jos tuomioistuimen täytyy toimia tässä asiassa vastoin teidän toivomuksianne, tahtoo se antaa teille runsaan korvauksen eräässä toisessa." —

Nuori mies, joka minun tullessani oli puhunut tuomioistuimen edessä, horjui jaloillaan. "En voi kestää sitä. Teidän ylhäisyytenne suokoon minulle anteeksi. Tuomioistuin voi toimia ilman minua. Olen sairas. Olen järjiltäni." Käsiään hurjasti heilutellen syöksyi hän ulos salista. — "Antaa hänen mennä", virkkoi vanha mies. "Onhan enemmän kuin voi vaatia lihalta ja vereltä, että hän jäisi tämän katon alle. Mutta hän on oikea venetsialainen, ja kun ensimmäinen suvi on ohi, tulee hän ymmärtämään, ettemme voineet toimia toisin."

Minut oli unohdettu tämän kohtauksen aikana, ja vaikka olenkin mies, joka ei ole tottunut tulemaan laiminlyödyksi, olisin ollut peräti onnellinen, jos olisin saanut jäädä huomaamattomaksi. Mutta nyt katsoi vanha presidentti jälleen minuun kuin tiikeri, joka palaa saaliinsa luo. "Te saatte maksaa kaikesta; on oikeus ja kohtuus, että sen teette", puhui hän. "Te, nousukas seikkailija ja muukalainen olette rohjennut luoda silmänne Venetsian doogin pojantyttäreeseen, joka oli jo kihloissa Lorendansin perillisen kanssa. Se, joka nauttii tällaisia etuoikeuksia, saa maksaa niistä kalliisti."

"Ei suinkaan enempää kuin mikä niiden arvo on", sanoin minä. — "Puhumme siitä sitten, kun olette suorittanut osan velastanne", sanoi hän; "luulenpa ettette silloin ole niin kovin suuri suustanne. Matteo, vie vanki takaisin koppiin. Nyt on maanantai-yö. Älkää antako hänelle ruokaa eikä juomaa, ja tuokaa hänet jälleen tuomioistuimen eteen keskiviikkona yöllä. Olemme silloin päättäneet, millä tavalla hänen on kuoltava."

Tämä ei ollut mikään miellyttävä käänne, mutta se oli kuitenkin lykkäys, ja vähäisestäkin armosta on kiitollinen, kun sivullaan on hurjimus veren tahraama puukko kädessään. Mies veti minut pois salista, ja sysäsi portaita alas koppiin. Ovi lukittiin, ja minut jätettiin omiin mietteisiini.

Ensimmäinen ajatukseni oli laittautua yhteyteen onnettomuustoverini kanssa. Odotin kunnes askeleet olivat häipyneet, otin sitten varovasti laudat paikoiltaan ja kurkistin sisään. Valo oli niin heikko, että töin tuskin saatoin eroittaa haamun, joka oli kyyristynyt nurkkaan. Mutta voin eroittaa äänen, joka rukoili niin, kuin rukoilee se, joka on kuolemantuskassa. Laudat mahtoivat ritistä, sillä kuulin hämmästyttäviä ilmaisevan huudahduksen.

"Rohkeutta, ystävä, rohkeutta!" sanoin minä. "Kaikki ei ole vielä hukassa. Rohkeutta, sillä Etienne Gerard seisoo vierellänne." — "Etienne!" — Se oli naisen ääni — ääni, joka aina soi korvissani kuin musiikki. Minä pujottauduin aukosta sisälle ja kiedoin hänet syliini. "Lucia! Lucia!" huusin minä.

Nyt kuului pitkän aikaa vain Lucia! ja Etienne! sillä tällaisena hetkenä ei voi sanoa muuta. Hän tointui ensin. "Voi, Etienne, ne tappavat sinut. Kuinka sinä olet joutunut heidän käsiinsä?"

— "Vastatessani kirjeeseesi." — "Kirjeeseeni? En ole kirjoittanut mitään kirjettä."

"Ne kamalat roistot! Entäs sinä?"

"Juuri kuten sinäkin, Lucia, en minäkään ole mitään kirjettä kirjoittanut."

"He ovat kiertäneet meidät molemmatkin samaan paulaan."

"Minusta ei ole väliä, Lucia, minua ei uhkaa mikään vaara; ne ovat lähettäneet minut aivan yksinkertaisesti takaisin koppiini."

"Voi, Etienne, Etienne, ne tappavat sinut; Lorenzo on täällä."

"Se vanha harmaapartainenko?"

"Ei, ei, nuori, tummaverinen mies. Hän rakasti minua, ja minä luulin rakastavani häntä, kunnes — kunnes opin tuntemaan, mitä rakkaus on, Etienne. Hän ei koskaan anna sinulle anteeksi. Hänen sydämensä on kivistä."

"Tehkөөt minulle mitä tahtovat, he eivät ainakaan voi ryöstää minulta menneitten päivien onnea, Lucia. Mutta sinä — miten käy sinun?"

— "Ah, siitä ei kannata puhua. Hetkinen tuskaa ja sitten on kaikki ohitse. He pitävät sitä häpeän merkinä, mutta minä olen kantava sitä kunniamerkkinä, koska sinun tähtesi saan sen."

Hänen sanansa saivat vereni jähmettymään. Kaikki seikkailuni eivät olleet mitään verrattuina siihen hirveään tuskaan, joka minut nyt valtasi.

"Lucia! Lucia!" huudahdin minä, "taivaan tähden sano minulle, mitä nuo ryövärit aikovat sinulle tehdä. Sano se minulle, Lucia, sano."

"Minun ei pitäisi sanoa sitä sinulle, Etienne, sillä sinusta se tuntuu pahemmalta kuin mitä se itse asiassa on. Mutta teen sen kumminkin, jotta et luulisi sen olevan jotain vieläkin pahempaa. Presidentti on määrännyt, että toinen korvistani on leikattava ollakseni ainiaaksi merkitty, sentähden että olen rakastanut ranskalaista."

Hänen korvansa! Tuo pieni rakas korva, jota niin usein olin suudellut. Koettelin kädellä hänen sametin pehmeää korvalehteään, tullakseni vakuutetuksi, ettei tätä pyhäinhäväistystä oltu vielä tehty. Vannon, että vain ruumiini yli he voisivat päästä käsiksi tähän korvaan. — "Älä välitä siitä, Etienne — mutta olen kuitenkin iloinen, että hiukkasen välität."

"Ne eivät tule sinuun koskemaan — nuo pirut."

"Toivon vielä, Etienne. Lorenzo on siellä. Hän vaikenä, kun tuomioni julistettiin, mutta hän on varmasti puhunut puolestani, sittenkuin minut oli viety pois."

Niin onkin. Kuulin hänen puhuvan.

"Hän on varmaankin pehmittänyt heidän sydämensä."

Tiesin, ettei niin ollut, mutta kuinka olisin voinut sanoa sitä hänelle? Ja kuitenkin olisin hyvin voinut sen tehdä, sillä naisen varmallalla vaistolla hän arvasi sen vaikenemisestani.

"He eivät tahtoneet kuulla häntä! Älä pelkää sitä kertoa minulle, rakas! Sinä saat nähdä, että ansaitsen urhoollisen soturin rakkauden. Missä Lorenzo nyt on?"

"Hän poistui salista."

"Silloin on hän varmasti poistunut koko palatsista."

"Niin luulen."

"Hän on jättänyt minut oman onneni nojaan. Etienne! He tulevat!"

Kuulin tosiaankin etäältä askeleita ja avainten helinää. Miksi he nyt tulivat, kun ei kerran ollut muita vankeja tuotavana oikeuden eteen? He tulivat siis täyttämään rakastetulleni tuomittua hirmuista rangaistusta! Seisoin Lucian ja oven välissä ja tunsin jäsenissäni leijonan voimat. Ennen työntäisin talon nurin kuin sallisin heidän koskea Luciaan.

"Mene takaisin! Mene takaisin", huusi hän, "ne tappavat sinut, Etienne. Minun henkeni ei ole vaarassa. Rakkautesi tähden, mene takaisin, Etienne. Ei se ole mitään. En päästä ääntäkään. Et tiedä siitä mitään, ennenkuin se on jo ohi."

Hän painiskeli kanssani, tuo hento olento, ja jollain ihmeellisellä voimalla veti hän minut aukon luokse. Mutta päähäni pälkähti salaman nopea ajatus.

"Me voimme pelastua", kuiskasin minä. "Tee nopeasti ja vastustelematta mitä käsken. Mene minun koppiini. Nopeasti!"

Työnsin hänet aukon läpi ja autoin häntä asettamaan laudat paikoilleen. Olin ottanut hänen viittansa. Sen kietaisin ympärilleni ja ryömin kopin pimeimpään nurkkaan. Siellä makasin, kun ovi aukeni, ja useita miehiä tuli sisään. Olin päätelty, ettei heillä ollut lyhtyä mukanaan, koska he eivät sitä ennenkään olleet käyttäneet. Heidän silmissään minä näytin mustalta möhkäleeltä maatessani siinä nurkassa.

"Tänne valoa", sanoi eräs miehistä. — "Ei, ei, piru vieköön!", huusi raaka ääni, josta tunsit Matteo-roiston. "Tämä on pilaa, josta minä en pidä, ja kuta enemmän sitä tuumailen, sen vähemmin minua haluttaa sitä tehdä. Olen hyvin pahoillani, Signora, mutta tuomioistuimen käskyä täytyy noudattaa."

Ensimmäinen ajatukseni oli ponnahtaa ylös ja syöksyä ulos avonaisesta ovesta. Mutta mitä se Luciaa hyödyttäisi! Edellyttäen, että pääsisin pakoon, olisi hän heidän vallassaan, kunnes tulisin takaisin avun kera, sillä yksin en voinut häntä pelastaa. Kaikki tämä välähti salaman nopeudella päässäni ja tulin siihen johtopäätökseen, että ainoa keino oli maata hiljaa, odottaa mitä tuleman piti ja antautua kohtalon huomaan. Miehen karkea käsi kopeloitsi tukassani — tukassani, jota vain naisen käsi oli kosketellut.

Seuraavassa silmänräpäyksessä oli hän tarttunut korvaani, ja väristys, ikäänkuin jos minua olisi poltettu tulisella raudalla, kulki ruumiini läpi. Purin huuliani voidakseni olla huutamatta ja tunsin veren vuotavan pitkin niskaani ja selkääni.

"Kas niin! Tattis taivaalle, että se on ohi", sanoi mies taputtaen minua ystävällisesti poskelle. "Olette ollut urhea tyttö, signora, sen voin teistä sanoa, mutta toivoisin, että teillä olisi ollut parempi maku kuin rakastua ranskalaiseen. Saatte kiittää häntä ettekä minua siitä, mitä minun on nyt täytynyt teille tehdä."

Mitäpä saatoin tehdä muuta kuin maata aivan hiljaa ja kiristellä hampaitani avuttomuudessani. Samalla kuitenkin lievensi tuskaani ja raivoani se ajatus, että olin kärsinyt naisen puolesta, jota rakastin. Miesten tapa aina on sanoa naisille, että he mielellään kärsisivät mitä tuskaa tahansa heidän tähtensä; mutta minun etuoikeutenani oli näyttää, etten ollut luvannut enempää kuin saatoin täyttää. Ajattelin myös, kuinka jalona tekoani pidettäisiin, kun tämä tapaus kerran tulisi tunnetuksi, ja kuinka ylpeitä Conflansin husaarit tulisivat olemaan everstistään. Nämä ajatukset auttoivat minua kärsimään hiljaa, veren lakkaamatta virratessa niskaani pitkin ja tipahdellessa kivilattialle.

Mutta veren tipahteleminen oli vähällä saattaa minut turmioon.

"Hänestä vuotaa vahvasti verta", sanoi eräs miehistä. "Parasta on, että haet haavurin, muuten löydät hänet huomenna kuolleena."

"Hän makaa aivan hiljaa, eikä ole suutansa avannut", sanoi toinen. "Säikähdys on tappanut hänet."

"Joutavia, nuori nainen ei kuole niinkään helposti", arveli Matteo. "Olen sitä paitsi leikannut vain pienen palasen; pääasiahan on, että tuomioistuimen merkki on häneen tosiaan lyöty. Nouskaa ylös, signora, nouskaa ylös!"

Hän tarttui hartioihini ja sydämeni lakkasi lyömästä pelosta, että hän tuntisi olkaimet viitan alla.

"Kuinka on laitanne?" kysyi hän. En vastannut mitään. — "Piru vieköön, toivoisinpa, että olisin tässä miehen, enkä naisen kanssa tekemisissä, vaikka hän onkin Venetsian kaunein nainen", lausui gondolinohjaaja. "Tänne Nicola, lainaa minulle nenäliinaasi ja tuo valoa."

Kaikki oli menetetty. Pahin oli tapahtunut. Ei mikään minua voinut pelastaa. Makasin yhä kokoon kyyristyneenä nurkassani, mutta jokainen lihas ruumiissani oli jännitetty kuten villillä kissalla, joka on valmis hyppäämään. Jos minun olisi kuoltava, olin päättänyt, että kuolemani piti olla elämäni arvoinen.

Yksi miehistä oli mennyt hakemaan lyhtyä, Matteo koetti nenäliinalla saada verenvuodon pysähtymään; tuossa tuokiossa olisi salaisuuteni keksitty, mutta äkkiä nousi Matteo pystyyn jääden liikkumattomana seisomaan. Samassa silmänräpäyksessä kuulin sekavaa äänten sorinaa pääni yläpuolella olevan ikkunan luota. Airojen kitinä yhtyi ihmisääniin. Sitten koputettiin ulko-ovelle, ja peloittava ääni jymisi: "Aukaiskaa! Aukaiskaa keisarin nimessä!"

Keisari! Kuten pahat henget pötkivät pakoon pyhimyksen nimeä mainittaessa, niin kiiruhtivat nyt säikähtynein huudahduksin Matteo, palvelijat, hovimestari, miehet, koko ryövärijoukko pakoon tämän sanan kuullessaan. Laukaus pamahti, sitten kirveen isku, ja ovi murrettiin auki. Käytävästä kuului sitten aseitten helinää ja ranskalaisten sotamiesten huutoja. Seuraavassa silmänräpäyksessä juoksi eräs heistä portaita alas ja syöksyi suoraan koppiini. "Lucia!" huudahti hän. "Lucia!" Hän seiso i himmeässä valossa, hengästyneenä ja kykenemättä puhumaan. Lopulta hän virkkoi: "Enkö ole näyttänyt sinulle, kuinka suuresti sinua rakastan? Saatoinko enempää tehdä todistaakseni sen sinulle? Olen kavaltanut maani, olen rikkonut valani, olen syössyt ystäväni onnettomuuteen ja pannut henkeni alttiiksi sinut vapauttaakseni."

Se oli nuori Lorenzo Loredan, rakastaja, jonka olin lyönyt laudalta. Minun kävi häntä sääliksi tällä hetkellä; mutta kukin on itseään lähinnä rakkaudessa, ja sille, joka menettää pelin on ainoana lohdutuksena sen menettäminen miellyttävälle ja arvossapidetylle voittajalle. Aioin tämän hänelle selittää, mutta ensimmäiset sanani kuultuaan hän vavahti hämmästyksestä, juoksi käytävään, otti siellä riippuvan lampun ja valaisi sillä kasvojani.

"Tekö se olettekin, te, ilkiö!" huusi hän. "Te kirottu ranskalainen. Teidän täytyy maksaa minulle se vääräys, jonka olette tehnyt minulle."

Mutta samassa hetkessä hän huomasi kasvojeni kalpeuden ja veren, joka lakkaamatta vuoti korvastani.

"Mitä tämä on?" kysyi hän. "Minkä vuoksi olette menettänyt korvanne?"

Voitin heikkouteni, ja pitäen nenäliinaa korvassani, nousin pystyyn husaarien ylpeänä everstinä.

"Kärsimäni vahinko ei merkitse mitään, herra. Teidän suostumuksellanne, hyvä herra, emme enää puhu näin vähäpätöisestä ja henkilökohtaisesta asiasta."

Mutta Lucia oli tunkeutunut kopistaan ja kertoi koko jutun, samalla hyväillen Lorenzon käsivartta.

"Tämä jalo herrasmies astui minun paikalleni, Lorenzo! Hän on kärsinyt pelastaakseen minut."

Näin italialaisen kasvoista, mikä taistelu hänen sisimmässään kävi, ja tunsin myötätuntoa häntä kohtaan. Lopulta ojensi hän minulle kätensä.

"Eversti Gerard, te olette suuren rakkauden arvoinen. Annan teille anteeksi, sillä vaikka olettekin tehnyt minulle vääryyttä, olette pyytänyt anteeksi jalolla tavalla. Mutta ihmettelen suuresti, että tapaan teidät elävänä. Poistuin tuomioistuimesta ennenkuin teidät tuomittiin, mutta ymmärsin, ettei ketään ranskalaista kohtaan osoitettaisi armahtavaisuutta senvuoksi, että he ovat hävittäneet Venetsian taideteoksia."

"Hän ei ole niitä hävittänyt", huudahti Lucia, "hän on auttanut säilyttämään niitä palatsissamme."

"Ainakin yhtä niistä", sanoin minä suudellen hänen kättänsä.

Tällä tavalla, ystäväni, tulin menettäneeksi korvani. Kaksi päivää yöllisen seikkailuni jälkeen löydettiin Lorenzo sydän lävistettynä Sant Markustorilta. Tuomioistuimen jäsenistä ja sen pyöveleistä ammuttiin Matteo ja kolme muuta, toiset karkoitettiin kaupungista. Lucia, rakastettu Luciani vetäytyi Muranon luostariin, sittenkuin ranskalaiset olivat poistuneet Venetsiasta. Siellä hän on luultavasti vieläkin ihastuttavana abbedissana, joka kenties jo aikoja sitten on unohtanut ne päivät, jolloin sydämemme sykkivät toisiaan vastaan, koko maailman tuntuessa niin pieneltä verrattuna siihen rakkauteen, joka paloi suonissamme. Tai ehkei niin ole kumminkaan käynyt. Ehkäpä hän ei ole voinut unohtaa. Voi olla hetkiä, jolloin hänen sielunsa rauha häiriintyy, kun hän muistelee vanhaa soturia, joka häntä ammoin häipyneinä päivinä rakasti. Nuoruus ja intohimot ovat olleet ja menneet, mutta gentlemannin sydän ei koskaan muutu, ja Etienne Gerard tahtoo taivuttaa harmaan päänsä hänen edessään ja mielellään uhrata toisenkin korvansa häntä palvellakseen.

II.

Korsikalainen veljeskunta.

Kun keisari tarvitsi reilua sotamiestä, muisti hän aina armollisesti Etienne Gerardin nimen, ja harvoin hän sen unohti palkintojen jaossakaan.

Hämmästyttävät tosiseikat, jotka nyt aion kertoa, olen pitänyt salassa niin kauan kuin keisari eli, siitä syystä, että annoin hänelle sellaisen lupauksen, mutta en huomaa kenenkään vahingoittuvan, jos nyt kerron sen tärkeän osan, joka minulla oli ja jonka johdosta tulin salaiseen liittoon keisarin kanssa. Kun keisari palasi kotiin Pariisiin rauhanjulistuksen jälkeen vuonna 1807, vietti hän suurimman osan ajastaan keisarinnan luona ja Fontainebleaun hovissa. Husaarirykmenttimme ja kaartin ratsutaitoiset jääkärit sijoitettiin myös hoviin. Se on, kuten tiedätte, vain pieni, suurten metsien siimeksessä oleva kaupunki, ja oli merkillistä nähdä sen täyttyvän suurherttuosta ja prinseistä, jotka pyörivät Napoleonin ympärillä, kuten koirat herransa ympärillä, jokainen toivoen saavansa jonkun luupalasen. Kaduilla kuuli puhuttavan enemmän saksaa kuin ranskaa, sillä ne, jotka olivat meitä auttaneet viimeisessä taistelussa, olivat tulleet pyytämään palkintoa, ja ne, jotka olivat taistelleet meitä vastaan, olivat tulleet koettamaan torjua rangaistustaan.

Ja säännöllisesti joka aamu ratsasti pieni mies, jolla oli kalpeat kasvot ja kylmät, harmaat silmät, metsästäämään vaiteliaana ja luoksepääsemättömänä, ja koko seurue tuli hänen perässään, koettaen siepata jonkun sanan hänen suustaan. Ja niin, kun hän sattui sille tuulelle, saattoi hän viskellä sadottain neliöpeninkulmia toiselle, tai ottaa sama määrä pois toiselta, siirrellä kuningaskuntia sen tai tämän joen varrelle, tahi sijoittaa jonkun vuorijonon kupeelle. Tämmöinen oli nyt se tapa, jolla hän tavallisesti toimitteli asioitaan, tuo pieni tykistömies, jonka olimme kohottaneet niin korkealle miekoillamme ja pajuneteillamme.

Hän oivalsi myöskin varsin hyvin, mistä hänen mahtinsa oli peräisin, ja me tiesimme sen myös.

Myönsimme, että hän oli maailman parhain johtaja, mutta emme myöskään unohtaneet, että hänellä oli parhaimmat soturit johdettavinaan.

Eräänä kauniina päivänä, kun istuin vahdissa pelaten korttia nuoren jääkäri Morat'n kanssa, aukeni ovi, ja sisään astui Lasalle, everstimme. Morat ja minä ponnahtimme pystyyn ja tervehdimme.

"Poikaseni", sanoi hän taputtaen minua olalle, "keisari haluaa puhua kanssanne kello neljä."

Huone rupesi pyörimään silmissäni kuultuani nämä sanat. "Mitä sanotte?" huudahdin minä. "Keisariko?"

"Juuri hän", sanoi eversti hymyillen ällistykselleni.

"Mutta keisarihan tuskin aavistaa olemassa-oloani, eversti", vastustin minä, "minkätähden hän kaskisi minua luokseen?"

"Niin, se on juuri se, jota minäkään en voi ymmärtää", vastasi Lasalle viiksiään kierrelleen. "Ehkä tämä on teille onnenpotkaus, kuka tietää; voi olla, että se on ensimmäinen askel kolmikolikka-hattua kohden."

Hän jätti minut ystävällisesti nyökäten ja luvaten tulla hakemaan minua linnaan. Kello puoli neljä tuli hän jälleen luokseni, hymyilevänä ja sydämellisenä kuten tavallisesti, istuutui tuolille ojentaen koipensa pitkin pituuttaan ja puhui tavallisella meluavalla tavallaan.

"Asian laita on seuraava, poikaseni. Olin aamupäivällä keisarin luona hänen yksityishuoneessaan, kun hänelle tuotiin kirje. Hän aukaisi sen, ja samassa vavahti hän niin ankarasti, että paperi putosi lattialle. Otin sen ylös, mutta hän tuijotti eteensä seinään, ikäänkuin olisi nähnyt jonkun kummituksen. 'Fratelli dell Ajaccio', mutisi hän, ja sitten vielä kerran: Fratelli dell Ajaccio! Minä en oikein osaa italiaa, enkä ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti! Sain sen käsityksen, että hän oli kadottanut järkensä, ja te olisitte luullut samoin, jos olisitte nähnyt hänen silmänsä. Hän luki kirjeen ja istui sitten liikkumatta puolisen tuntia tai enemmän."

No niin, viimein tuli hän kuitenkin entiselleen.

"Otaksun, Lasalle", sanoi hän, "että teillä on yksi ja toinen reipas upseeri kymmenennessä?"

"Sellaisia he ovat kaikki tyyni, sire", vastasin minä.

"Jos te valitsisitte yhden, johon voi luottaa jos niin tarvitaan, mutta joka ei liikoja mietiskelisi, te ymmärrätte minut kyllä, Lasalle, — kenen silloin valitsisitte?"

Käsitin, että hän tarvitsi miehen, joka ei liikoja tuumiskelisi hänen suunnitelmiaan.

"Minulla on eräs", sanoin minä, "joka on pelkkää kannuksia ja viiksiä, ja joka ei juuri muuta ajattele kuin naisia ja hevosia."

"Hän on mies, jota minä tarvitsen", sanoi Napoleon. 'Laittakaa hänet yksityishuoneeseeni kello neljä.' Näin se kävi, ja nyt matkaan, sillä keisari ei koskaan anna anteeksi puuttuvaa täsmällisyyttä."

Kaukana siitä että minua olisivat miellyttäneet ne syyt, joiden nojalla eversti valitsi minut. Hän taisi huomata sen kasvoistani, sillä hän puhkesi nauramaan täyttä kurkkua ja taputteli minua hyväntahtoisesti olalle mennessämme linnan pihan poikki.

Viisi minuuttia myöhemmin seisoin keisarin edessä. Hän silmäili minua ystävällisesti ja viittasi pysähtymään oven suuhun.

De Meneval kirjoitti hänen sanelunsa mukaan, ja aina ajatuksen lausuttuaan silmäili hän sihteeriaan kosteilla koiran silmillään.

"Riittää. Voitte mennä", sanoi keisari äkkiä. Kun sihteerä oli poistunut huoneesta, astui keisari kädet selän takana luokseni ja silmäili minua kiireestä kantapäähän sanaakaan lausumatta.

Vaikka hän itse oli pienikasvuinen, näki hän mielellään suuria miehiä ympärillään, ja siksipä arvaan ulkomuotoni häntä miellyttäneen.

"No, monsieur Gerard", sanoi hän viimein osoittaen etusormellaan yhtä turkistakkini kultanappia, "minulle on ilmoitettu, että te olette hyvin ansiokas nuori upseeri. Everstinne antaa teistä erinomaisen arvostelun."

Olisin mielelläni tahtonut antaa hänelle loisteliaan vastauksen, mutta en keksinyt tällä hetkellä mitään sanomista lukuunottamatta Lasallen tyhmää "pelkkää kannuksia ja viiksiä", ja siihen se päättyi,

etten vastannut kerrassaan mitään.

Keisari tarkasteli tarkkaavaisesti kasvojani ja sanoi sitten: "Minä luulen, että te olette juuri se mies, jota tarvitsen. Urhoollisia ja lahjakkaita miehiä on kaikkialla ympärilläni, mutta urhoollista miestä, joka — —." Hän ei lausunut tarkoitustansa loppuun, ja tunnustaa täytyy, etten ymmärtänyt, mihin hän tähtäsi. Tyydyin vakuuttamaan hänelle, että hän saattoi luottaa minuun kuolemaan saakka.

"Tehän olette, mikäli tiedän, oivallinen miekkailija?" sanoi hän.

"Jotenkin hyvä, sire", vastasin minä.

"Teidät valittiin rykmentistänne taistelemaan Chambarantin husaarien mestarimiekkailijan kanssa?"

"Toverini osoittivat minulle sen kunnian, sire."

"Ja saadaksenne harjaantumista, te loukkasitte kuutta miekkailu-mestaria viikkoa ennen kaksintaistelua?"

"Minun onnistui suorittaa seitsemän kaksintaistelua yhtä monessa päivässä, sire."

"Älkää antako meidän toistamiseen kuulla moisista vehkeistä, monsieur", ärjäsi hän äkillisen vihanpuuskan valtaamana, joka vaikutti aivan jäätävästi. "Luuletteko te, että minä pidän veteraanejani miekkailumestareina, jotka olisivat teidän maalitauluinanne. Kuinka minä voisin katsoa Eurooppaa kasvoista kasvoihin, jos sotilaani kääntävät miekkansa toisiaan vastaan? Antakaahan minun kuulla vielä kerran, että te kaksintaistelette, ja minä olen musertava teidät näiden sormieni väliin."

Näin hänen pienen paksun kätensä vilahtavan silmiäni ohi, ja hänen äänensä oli tullut tavattoman käheäksi. Kunniani kautta, tällä hetkellä olisin ilolla vaihtanut osaa jonkun yksinäisen sotamiehen kanssa, joka seisoo koko vihollisjoukkoa vastassa. Hän kääntyi pöytään päin, ja kun hän jälleen näytti minulle kasvonsa, olivat kaikki myrskyn jäljet kadonneet, ja hänen kasvoillaan oli tuo merkillinen hymy, joka näkyi vain huulista, ei milloinkaan silmistä.

"Minä tarvitsen taitavaa miekkaa, monsieur Gerard", sanoi hän, "ja on erinäisiä syitä, joiden vuoksi valitsen teidät. Mutta ennen kaikkea minun täytyy vaatia teiltä vaitioloa. Niin kauan kuin on tarpeellista, ei se, minkä tänään yhdessä tulemme suorittamaan, saa tulla kenenkään muun tietoon."

Kumarsin.

"Edelleen en välitä teidän arveluistanne tai ehdotuksistanne; toivon vain, että te tarkasti suoritate, mitä teiltä vaaditaan."

Kumarsin taas.

"Miekkanne minä tarvitsen, en ymmärrystänne. Minä pidän huolta ajattelemisesta, ymmärrättekö?"

"Kyllä, sire."

"Tiedättekö missä päin metsässä on suuri kaksirunkoinen honka, jonka luokse metsäkoirat kootaan?"

Jos hän olisi tiennyt, että kohtasin erään pienen ystävättäreni samaisen puun alla kolme kertaa viikossa, ei hän olisi minulta sitä kysynyt. Kumarsin jälleen äänettömänä.

"Hyvä! Tahdotteko tavata minut siellä kello kymmenen tänä iltana."

Olin jo päässyt niin pitkälle, etten enää mistään hämmästynyt. Jos hän olisi pyytänyt, että ottaisin hänen paikkansa keisarillisella valtaistuimella, ei minulla olisi ollut muuta vastausta kuin äänetön kumarrus.

"Me etenemme kauemmaksi metsään yhdessä", sanoi keisari. "Teillä tulee olla aseenne miekka, mutta ei pistooleja. Te ette saa kiinnittää minuun pienintäkään huomiota, ja minä en puhu teille mitään. Me lähdemme kulkemaan äänettöminä. Ymmärrättekö?"

"Ymmärrän, sire."

"Kuljettuamme jonkun matkaa, tulemme näkemään miehen tai todennäköisesti kaksi erään tietyn puun alla. Me lähestymme heitä. Jos annan teille merkin minua puolustaa, tulee teillä olla miekkanne valmiina. Jos sensijaan puhelen näiden miesten kanssa, täytyy teidän odottaa ja katsoa, mitä tuleman pitää. Jos käy välttämättömäksi teidän paljastaa säilänne, on teidän pidettävä huolta, ettei kumpikaan heistä, jos niitä on nimittäin kaksi, pääse käsistämme. Olen itse auttava teitä."

"Sire", puhkesin minä puhumaan, "olen vakuutettu, että kahdessa ei ole minulle liikaa; mutta eiköhän

olisi parempi ottaa joku tovereistani mukaan, ettei teidän tarvitsisi ottaa osaa sellaiseen taisteluun."

"Kas, kas vaan", sanoi hän kärsimättömästi. "Minä olin sotilas, ennenkuin tulin keisariksi. Ettekö sitten usko, että tykkimiehelläkin on miekka yhtä hyvin kuin jollain husaarilla? Mutta käskin teidän olla väittämättä vastaan. Olkaa hyvä ja tehkää kirjaimellisesti mitä sanon. Jos miekat ovat kerran vedetyt huotrintaan, ei kumpainenkaan niistä kahdesta miehestä saa päästä elävänä."

"Sitä he eivät ehdi tehdäkään, sire", vakuutin minä.

"Hyvä on. Minulla ei ole muita määräyksiä teille annettavana. Voitte mennä."

Käännyin ovea kohti, mutta äkkiä pälkähti päähäni eräs ajatus ja käännyin takaisin.

"Tulin ajatelleeksi, sire — —"

Hän syöksähti minua vastaan kuin villipeto.

Luulin todellakin, että hän löisi minua.

"Ajatella", huusi hän. "Tekö, tekö! Luuletteko te minun valinnee teidät sentähden, että saisitte ajatella? Sanokaapas se minulle vielä kerran, niin! Te ainoa, joka — no saman tekevä. Te kohtaatte minut kello kymmenen hongan luona."

Piru vie, en ollut niin vähääkään iloissani päästyäni ulos huoneesta, ja juoksin asuntooni kuin mikäkin koulupoika, joka on päässyt opettajansa kourista.

Keisari vaati minulta etten ajattelisi, ja tein parhaani totellakseni häntä. Otin kortit esille ja koetin keksiä joitakin uusia trikkejä. Mutta en saanut päähäni edes valttiakaan ja pyyhkäisin epätoivoissani kortit lattialle. Sitten otin miekkani ja harjoittelin valehyökkäystä aina väsymykseen saakka, mutta kaikki oli turhaa. Ajatukseni tahtoi työskennellä vastoin tahtoani. Se oli vastuu, hirvittävä edesvastuu! Ja se lepäsi yksinomaan minun hartioillani, Ei ollut ketään jakamassa sitä kanssani. Kuinka monasti olinkin katsellut kuolemaa silmästä silmään, en ollut kuitenkaan koskaan tiennyt, mitä todellinen pelko on, ennenkuin tällä hetkellä. Mutta sitten ajattelin, että voin ainoastaan tehdä parhaani urhoollisena ja rehellisenä soturina ja ennen kaikkea noudattaa pilkusta pilkkuun niitä määräyksiä, joita olin saanut. Ja jos kaikki kävisi hyvin, tulisi tästä varmasti onneni peruskivi. Tällä tavoin vietin pitkän, pitkän illan, horjuen toivon ja pelon välillä, kunnes vihdoinkin sovittu hetki oli lyönyt.

Otin päälleni sotilaspukuun kuuluvan viittani, koska en tiennyt, kuinka suuren osan yöstä saisin viettää metsässä, ja kiinnitin miekkani viitan ympärille. Vaihdoin sitäpaitsi pitkät saappaani kevyeen kenkä-pariin, voidakseni helpommin liikkua, ja näin varustettuna läksin matkalle.

Kuljin pihan kenttämajojen ja kahvilarivien ohi, jotka olivat täynnä sotilaita, ja vähitellen näyttäytyivät metsän ensimmäiset, hajallaan olevat puut. Kiiruhdin suoraa päätä sille paikalle, jonka vanhan hongan luona tunsin, kuten sanottu, erinäisestä syystä varsin hyvin. Oli kuutamo, ja saavuttuani kohtauspaikalle, huomasin, etten ollut tullut ensimmäiseksi. Keisari käveli siellä edes takaisin kädet selän takana ja kasvot hieman rintaan päin taipuneina. Hänen päällensä oli harmaa, väljä viitta ja päässä aivan liian suuri hattu. Olin nähnyt hänet samassa asussa talvisotaretkellä Puolassa.

Ensimmäinen ajatukseni oli, että hän vihastuisi, kun oli saanut odottaa, mutta lähestyessäni häntä kuulin suuren kirkonkellon Fontainebleaussa lyövän kymmentä. Oli siis toteen näytetty, että hän se oli tullut liian aikaiseen, enkä minä liian myöhään. Huomautus tästä seikasta pyöri jo huulillani, mutta muistin sentään hyvissä ajoin hänen käskynsä olla puhumatta. Tyydyin senvuoksi vain lyömään kannukset yhteen ja tervehtimään. Hän loi silmäyksensä minuun, ja sitten hän kääntyi sanaakaan sanomatta ja alkoi hitaasti kävellä pitkin metsää. Pysyttelin edelleen määrätyn matkan päässä hänen takanaan. Vaelsimme yli penikulman, ja tiesin jo entuudestaan, mikä oli matkamme päämäärä. Keskellä aukeata paikkaa seisoo siellä erään jättiläismäisen puun pirstoutunut kanto. Sitä kutsutaan yleisesti "papin penkiksi"; ja siitä paikasta kerrotaan niin monta jumalatonta juttua, että tunnen monta sotamiestä, jotka eivät juuri mielellään seisoi siellä vahdissa.

Tultuamme lähemmäksi huomasin, että kaksi miestä odotti meitä.

Kun ensin äkkäsin heidät, seisivat he kannon takana, ikäänkuin olisivat halunneet pysyä näkymättöminä, mutta astuessamme heitä kohden, tulivat he esille piilostaan kohtaamaan meitä. Keisari vilkaisu taaksensa minuun ja hiljensi hiukan kulkuaan, niin että tulin häntä kyynärän verran lähemmäksi. Voitte kuvitella, että minulla oli sapelinkahva tiukasti kourassani, ja että pidin molempia vastaan tulevia miehiä tiukasti silmällä. Toinen heistä oli tavattoman pitkä ja laiha, toinen sitä vastoin oli verrattain pienikasvuinen ja asteli karskisti, ylimielisen näköisenä.

Molemillakin oli mustat viitat päällään, jotka roikkuivat yhdeltä puolelta alas, aivan kuten Murat'n

rakuunat niitä pitävät. Heidän hattunsa olivat mustat ja muodoltaan litteät jollaisia olin viimeksi nähnyt Espanjassa. Heidän silmiään eroitin vain vilaukselta. Mutta kun kalpea kuu oli heidän takanaan, ja heidän mustat varjonsa liikkuvat heidän edellään, näyttivät he juuri semmoisilta haamuilta, joita voi odottaa kohtaavansa yöllä "papin penkin" luona.

Keisari oli pysähtynyt, ja nämä muukalaiset seisoivat myöskin aivan hiljaa ainoastaan muutaman askeleen päässä meistä. Olin hiipinyt seuraajani vierelle, niin että me kaikki neljä seisoimme kasvoista kasvoihin sanaakaan vaihtamatta. Olin iskenyt silmäni erikoisesti pitkään mieheen, senvuoksi että hän seisoi minua lähinnä. Tarkastellessani häntä selveni minulle, että hän oli hirvittävän hermostuneessa mielen tilassa. Hänen hintelä vartalonsa vapisi kiireestä kantapäähän, ja kuulin nopeaa ja raskasta, ikäänkuin kuoloon saakka väsyneen koiran ähkymistä. Äkkiä antoi toinen heistä lyhyen merkin vihellyksellä. Pitkä mies taivutti selkäänsä ja koukisti polviaan kuin joku sukeltaja, joka on juuri hyppäämäisillään; mutta ennenkuin hän ehti liikahtaakaan, syöksyin paljastetuin miekoin hänen eteensä. Samassa silmänräpäyksessä hyppäsi pienempi miehistä keisaria kohti ja upotti pitkän kapean puukon hänen rintaansa.

Jumalani! tätä kauhun hetkeä! Oli ihme etten itsekin siinä samassa horjahtanut kuolleena maahan. Kuin unessa näin harmaan haamun pyöriä ympärillä kouristuksen tapaisin nykäyksin. Eroitin kuun valossa vilaukselta kolme tuumaa punaista terästä, joka pisti ulos hänen hartoidensa välistä. Sitten hän jysähti maahan päästään kuoleman kiljahduksen, sillä aikaa kuin murhaaja heilutti molempia käsivarsiaan ulvoen ilosta. Mutta minä — minä iskeä täräytin miekallani hänen palleansa läpi niin hirvittävällä voimalla, että hän iskusta, jonka sai miekankahvastani kylkiluittensa alle, lennähti kuusi askelta takaperin, ennenkuin putosi maahan. Sen jälkeen syöksyin suitsuavine säilineni toisen kimppeeseen, niin verenhimoisena, etten koskaan eläissäni ollut sellaista tuntenut, enkä koskaan myöhemmin tullut sellaista tuntemaan. Kun käännyn ympäri, välkkyi tikari silmiäni edessä; tunsin sen kylmän henkäyksen, kun se livahti kaulani ohi roiston ranteen töksähtäessä olkapäästäni vastaan. Yritin pistää häntä miekallani, mutta hän pääsi irti käsistäni ja alkoi syöksyä täyttä vauhtia pakoon, juosten kuten metsäkauris kuun valaiseman metsälakeuden poikki.

Mutta ei hän minusta näin vähällä selviäisi. Tiesin, että murhaajan tikari oli täyttänyt tehtävänsä. Viivähdin vain silmänräpäyksen koettaakseni kylmää kättä.

"Sire, Sire!" huusin minä, ja silloin, kun ei tullut mitään ääntä tai liikettä vastaukseksi, ja kun punainen lätäkkö ruohomatolla yhä vain suureni, silloin tiesin, että kaikki oli hukassa. Ponnahtin ylös, heitin viitan pois ja juoksin minkä kädelläni lähti tuon roiston perään, joka vielä oli hengissä.

Oh, kuinka siunasinkaan sitä viisautta, joka oli saattanut minut ottamaan jalkoihini kevyet kengät! Ja onnellista vaistoani, joka oli saattanut minut heittämään viitan pois! Joko mies ei voinut päästä erilleen viitastaan, tahi sitten hän oli niin typerytynyt, ettei voinut mitään ajatella. Asiain näin ollen alkoi välimatka tuntuvasti lyhentyä. Hän mahtoi olla aivan pois suunniltaan, sillä hän ei edes yrittänyt kääntä katkeytyä metsän tiheikköön, vaan juoksi päätä pahkaa aukeita paikkoja pitkin, kunnes saapui kedolle, joka vie suurelle Fontainebleaun hautuumaalle. Hän juoksi hyvin, se on totta — juoksi kuten pelkuri henkensä edestä. Mutta minä painelin kuin kohtalo pahantekijän kintereillä.

Kyynärä kyynärältä lyheni välimatkamme, kunnes saatoin eroittaa hänen kuivan, ähkyvän hengityksensä. Suuri hauta aukeni äkkiä hänen eteensä, ja kun hän katsahtaessaan taaksensa huomasi minut, pääsi häneltä epätoivoinen kiljahdus. Seuraavassa silmänräpäyksessä oli hän kadonnut näkyvistä.

Kerrassaan hävinnyt, ymmärrättekö! Syöksyin paikalle ja tirkistin mustaan syvyyteen. Oliko hän heittäytynyt sinne? Tämä otaksuma sai minut malttamaan mieleni, kun heikko uikuttava ääni saapui korviini syvyydestä. Se oli hänen äänensä, ja se ilmaisi minulle, missä hän oli.

Haudan syrjällä ja muurin alapuolella on pieni seisontasilta, jonka päällä on puuvaja työmiehiä varten. Tänne oli hän nyt piilottautunut. Yhdellä hyppäyksellä olin seisontasillalla, toisella oven kautta vajan nurkassa, josta hänen läähätyksensä kuului.

Hän tappeli kuin villikissa, mutta lyhyemmällä aseellaan ei hän voinut mitään saada aikaan. Otaksun, että minun täytyi antaa hänelle surmanisku ensimmäisellä, hurjalla lyönnillä, sillä vaikkakin hän hosui ja hosui, ei hänen liikkeissään ollut minkäänlaista voimaa, ja hetkisen kuluttua välkkyi hänen tikarinsa maassa. Tultuani vakuutetuksi siitä, että hän oli kuollut, kiipesin ylös ja aloin kävellä kuutamossa. Nousin jälleen kedolle ja kuljeskelin siellä edes takaisin niin järjettömässä tilassa kuin ihminen ikinä voi olla.

Veren suhista korvissani ja kädet edelleenkin puristettuna verta vuotavaan miekkaan kuljin eteenpäin ilman päämäärää, kunnes katsoessani ympärilleni havaitsin tulleeti samaan paikkaan "papin penkin" luo. Istuuduin eräälle kumoon kaatuneelle puunrungolle miekka polvien päällä ja kädet

kasvoilla. Koetin ajatella, mitä oli tapahtunut ja mitä lähitulevaisuudessa tulisi tapahtumaan.

Keisari oli uskonut itsensä minun suojelukseeni, ja keisari oli kuollut. Nämä ajatukset ne vain jyskyttivät päässäni, niin ettei muille jäänyt laisinkaan tilaa. Hän oli ollut minun seurassani, ja hän oli kuollut. Mutta ei sillä hyvä. Maailma pitäisi minua hänen murhaajanaan tai kavaltajanaan. Mitä voin todistaa. Enkö olisi voinut olla noiden roistojen kanssarikollinen. Niin, niin — olin auttamattomasti kunniaton — alhaisin, tuomittavin olento koko Ranskassa. Näinkö siis päättyisi kaunis sotilas-urani, näinkö siis päättyisivät äidin toiveet. Hymyilin katkerasti tätä ajatellessani. Menisinkö nyt herättämään linnan asukkaita ilmoittaakseni, että suuri keisari on murhattu ainoastaan muutaman askeleen päässä minusta? En saattanut sitä tehdä — ei, en voinut!

Oli jäljellä vain yksi keino kunnialliselle miehelle, jonka kohtalo oli saattanut näin epätoivoiseen tilaan. Tahdoin heittäytyä omaan miekkaani jakaakseni siten keisarin kohtalon, koska en voinut sitä muuttaa. Valmistauduin kaikkine hermoineni suorittamaan traagillista loppuani, kun samassa silmiäni eteen astui ilmestys, näky, joka sai hengitykseni pysähtymään. Keisari seiso i edessäni!

Hän ei ollut minusta viidentoistakaan kyynärän päässä. Kuu valaisi hänen kylmiä, kalpeita kasvojaan. Hänellä oli harmaa viitta päällään, mutta auki, niin että saato i nähdä hänen vihreän frakkinsa ja valkoiset housut. Kädet olivat selän takana, ja leuka nojasi rintaa vasten kuten tavallisesti.

"No", sanoi hän kovimmalla ja kärkevimmällä äänellään, "minkälainen raportti teillä on annettavana?"

Luulen, että jos hän olisi äännettömänä seisonut vielä minuuttiakaan kauemmin, olisin tullut hulluksi. Mutta tuo lyhyt, sotilaallinen puhe oli juuri se, jota tarvitsin tointuakseni.

Kuolleena tai elävänä seiso i keisari edessäni vaatien minulta raporttia. Tein jäykästi kunniaa.

"Te olette tappanut toisen heistä, näen minä", sanoi hän tehden päällään liikkeen taistelupaikkaa kohti.

"Kyllä, sire."

"Ja toinen pääsi pakoon?"

"Ei, sire, olen surmannut hänetkin."

"Mitä tämä on?" ärjäsi hän. "Te väitätte tappaneenne molemmatkin?"

Hän astui lähemmäksi hymyillen puhuessaan, niin että hänen valkoiset hampaansa säihkyivät kuutamossa.

"Toinen ruumiista makaa tuossa, sire", sanoin minä, "toinen on kalustovajassa linnan luona."

"Siis korsikalaisia veljiä ei ole enää olemassa", lausui hän hetken äänettömyyden jälkeen, ikäänkuin olisi puhunut itsekseen. "Varjo on ainiaaksi poistunut viereltäni." Sitten kumartui hän eteenpäin ja laski kätensä olkapäälleni.

"Te olette ollut varsin urhokas, nuori ystäväni", sanoi hän. "Te olette tehnyt tehtävänne sangen hyvin."

Hän oli siis lihaa ja verta, tämä keisari. Tunsin hänen pienen paksun kätensä olkapäälläni. Ja kuitenkin en saanut päästäni sitä, mitä olin omin silmin nähnyt, ja tuijotin häneen niin typertyneenä, että hän alkoi jälleen hymyillä.

"Ei, ei, monsieur Gerard", virkkoi hän, "minä en ole mikään kummitus, tulkaa tännepäin, niin tulette kaiken ymmärtämään."

Ruumiit makasivat yhä maassa, ja niiden ääressä seiso i kaksi miestä. Heidän turbaaneistaan huomasin, että siinä oli Roustern ja Moustafa, keisarin molemmat mamelukit. Napoleon pysähtyi tultuaan harmaan olennon luokse, joka makasi ruohomatolla, ja kun hän otti hatun hänen kasvoiltaan, näin, että hänen piirteensä olivat aivan erilaiset kuin keisarin.

"Tässä makaa uskollinen palvelija, joka on uhrannut henkensä keisarinsa edestä", sanoi hän. "Herra de Goudin, myöntänette, muistuttaa minua vartalo ltaan ja liikkeiltään."

Mikä mieletön riemu minut valtasikaan, kun nämä muutamat sanat ilmaisivat minulle salaisuuden. Keisari myhäili taas nähdessään ilmeisen ihastukseni.

"Te olette haavoittumaton?" kysyi hän.

"Olen täysin eheä, sir. Mutta epätoivoissani aioin tässä juuri — —"

"Hm, hm!" keskeytti hän minut. "Te käyttäydyitte kelpo tavalla. Hänen olisi pitänyt pitää paremmin varansa. Näin, kuinka kaikki tapahtui."

"Näittekö, sire?"

"En päästänyt teitä silmänräpäyksikään näkyvistäni aina siitä saakka kuin lähditte asunnostanne, kunnes de Goudin-parka kaatui. Vale-keisari oli teidän edessänne, oikea takananne. Seuratkaahan nyt minua kotiin linnaan."

Hän kuiskasi jonkun määräyksen mameluksille, jotka tervehtivät ja jäivät seisomaan paikoilleen, kun minä sitävastoin seurasin keisaria. Kautta kunniani, minä olen aina käyttäytynyt kuten husaarin tulee ja sopii, mutta ei itse Lasallekaan ole viittaansa niin heilutellut ja niin koreasti käydä töpsötellyt kuin minä nyt. Kenelläpä oli syytä kilistellä kannuksia ja kalistella sapeliaan, jollei juuri minulla — Etienne Gerardilla — keisarin uskollisella ja valitulla puolustajalla, sillä miehellä, joka tappoi Napoleonin murhaajan! Mutta äkkiä kääntyi keisari nopeasti puoleeni.

"Onko tuo nyt sopivaa käyttäytymistä tällaisessa salaperäisessä toimessa?" sähisi hän, silmissään omituinen kiilto. "Noinko te tahdotte ehkäistä, etteivät toverinne aavistaisi, että jotain tavatonta on tapahtunut? Olkaa minulle näyttämättä tuollaista narripeliä, monsieur, tai lähetään teidät saporien riveihin, joissa saatte hieman kovempaa työtä eikä mitään viittaa heilutettavaksi."

Näin keisari. Jos hän sai vähänkään vihiä, että joku luuli voivansa rehennellä hänen seurassaan, käytti hän ensimmäistä tilaisuutta hyväkseen näyttääkseen hänelle, minkälainen pohjaton kiulu heidän välillään oli. Tein kunniaa äänettömänä, mutta tunnustaa täytyy, että tunsin itseni loukatuksi kaiken tämän jälkeen, mitä välillämme oli tapahtunut. Hän vei minut linnaan yksityishuoneeseensa, ja siellä seisoin taaskin oven suussa aivan kuin iltapäivälläkin. Napoleon heittäytyi nojatuoliin vajoten hiljaiseen mietiskelyyn. Uskalsin viimein pienellä rykäisyllä muistuttaa läsnäolostani.

"Ah, kelpo Gerardini", virkkoi hän. "Te olette epäilemättä sangen utelias kuulemaan, mitä kaikki tämä merkitsee?"

"Olen täysin tyytyväinen, vaikk'ette suvaitsisikaan selittää minulle mitään", vastasin minä.

"Ah, lorua", sanoi hän kärsimättömästi.

"Tyhjää puhetta. Niinpian kuin olette oven ulkopuolella, alatte utelemaan, ja kahden päivän kuluttua tietävät sen kaikki toverinne. Kolmantena päivänä tuntee koko Fontainebleau jutun, ja neljäntenä päivänä se on ehtinyt Pariisiin. Mutta jos minä nyt kerron teille tarpeeksi tyydyttääkseni uteliaisuuttanne, on olemassa ehkä heikko toivo, että te kykenette pitämään sen omina tietoinanne."

Hän ei ymmärtänyt luonnettani, tuo keisari, ja siitä huolimatta ei tässä muu auttanut kuin kumartaa ja pitää suunsa kiinni.

"Muutamat sanat riittävät kyllä selittämään asian teille", sanoi hän. Hän puhui hyvin nopeasti, kävellen edestakaisin lattialla. "Nuo miehet olivat korsikalaisia; tunsin heidät nuoruudessaani. Olemme kuuluneet samaan veljeskuntaan — korsikalaisiin veljiin, kuten itseämme nimitimme. Se perustettiin muinaisten Paoli-päivien aikana, ymmärrätekö, ja meillä oli erinäisiä ankaria lakeja, jotka eivät —."

Näitä sanoja kuunnellessani tuntui minusta ikäänkuin kaikki ranskalaisuus olisi ollut keisarista kaukana, ja kuin personoitu korsikalaisuus seisoi edessäni, suurten kärsimysten perikuvana ja epätoivoisena, salamyhkäisenä kostonhimona. Hänen ajatuksensa olivat rientäneet jo aikoja sitten menneisiin päiviin, ja hän käveli huoneessa edes takaisin lyhyin, kiintein askelin, kokonaan ajatuksiinsa vaipuneena. Kärsimättömällä kädenliikkeellä palautti hän ajatuksensa nyky-aikaan ja minuun.

"Sellaisen seuran lait voivat olla varsin terveellisiä tavalliselle kansalaiselle", jatkoi hän. "Ennen muinoin ei löytynyt uskollisempaa kansalaista kuin minä. Mutta olosuhteet muuttuvat, eikä minulle yhtä vähän kuin Ranskallekaan olisi mitään hyötyä, jos vielä noudattaisin noita määräyksiä. He tahtoivat pakoittaa minut niitä noudattamaan, mutta sillä tavalla jouduttivat he vain omaa turmiotaan."

"Nuo miehet olivat seuran johtajia ja olivat tulleet Korsikasta tänne saadakseen tavata minua sovituksessa paikassa. Minä tiesin mitä se merkitsi. Toisaalla: ellen saapuisi, saisin olla varma, että siitä olisi seurauksena henkeni ikuinen vainoaminen. Tunsinhan heidän menettelytapansa. Mitä te olisitte tehnyt minun asemassani, Gerard?"

"Antanut kymmenennelle husaari-rykmentille määräyksen tyystin etsiä koko metsän ja tuoda veijarit jalkojenne juurelle, sire", laskettelin minä vähääkään epäroimättä.

Hän hymyili ja pudisti päätään. "Minulla oli erikoisen pätevät syyt olla vangitsemina heitä elävinä", sanoi hän. "Murhaajan kielestä saattoi koitua yhtä vaarallinen ase kuin hänen tikaristaan. Tahdoin mihin hintaan hyvänsä välttää juoruilemista ja skandaalia. Nyt mamelukkini hävittävät pienimmänkin jäljen siitä, mitä on tapahtunut, ja juttu on pyyhkäisty pois maanpäältä. Jos olisin lähettänyt enemmän kuin yhden puolustajan de Goudinin kera metsään, eivät veljekset olisi näyttäneet. Nyt he eivät yhden miehen takia luopuneet suunnitelmastaan eivätkä antaneet tilaisuuden mennä menojaan. Lasallen tilapäinen läsnä-olo täällä sillä hetkellä, kun otin vastaan kutsumuksen, aiheutti, että tulin tähän tarkoitukseen valinneeksi yhden hänen husaareistaan. Ja minä valitsin teidät, Gerard, siitä syystä että tarvitsin miestä, joka osasi käyttää sapelia ja joka ei tunkeutuisi tähän juttuun syvemmästi kuin toivoin. Minä luotan siihen, että te tulette osoittautumaan valintani arvoiseksi yhtä oivallisesti kuin te olette osoittautuneet teoissanne kunnolliseksi."

"Sire", vastasin minä, "tulen kiskomaan juurineen muististani pois sen, mikä on tapahtunut, aivan kuin sitä ei olisi siellä koskaan ollutkaan. Lupaen poistua tästä huoneesta täydellisesti samanlaisena kuin olin tänne tullessani kello 4."

"Sitä te ette voi", sanoi keisari hymyillen. "Te olitte silloin luutnantti. Sallikaa minun nyt sanoa teille hyvää yötä — kapteeni Gerard."

III.

Ketunajo.

Te tiedätte, ystäväni, että talvi oli loppupuolellaan v. 1810, kun Massena, minä ja muut karkoitimme Wellingtonin takaisin niin kauaksi, että meillä oli toiveita saada hänet joukkoineen ahdistetuksi aina Tagus'iin saakka. Mutta kun olimme kahdenkymmenen peninkulman päässä Lissabonista, huomasimme, että meitä oli puijattu, sillä tuo englantilainen oli rakentanut laajalle ulottuvan vallirivin ja linnakesarjan paikkaan, jonka nimi oli Torres Vedras, niin että emme kyenneet tunkeutumaan hänen varustustensa läpi. Olimme Busacossa oppineet, ettei ollut lapsen leikkiä taistella noita miehiä vastaan, ja olimme täällä niin kaukana kodistamme, ettemme uskaltaneet hyökätä ilman selkäpuolella olevia apujoukkoja. Ei muu auttanut kuin asettua heidän vahvistettujen linjojensa eteen ja piirittää heitä parhaamme mukaan. Sinne pysähdyimme sitten kuudeksi pitkäksi kuukaudeksi ja koimme sellaisia kauhuja, että Massena myöhemmin sanoi, ettei hänen päässään ollut ainoatakaan hiusta, joka ei olisi tullut valkoiseksi.

Minä omasta puolestani en tilanteestamme suuriakaan surrut. Olihan minulla hoidettaviani hevoset, jotka olivat kovasti levon ja tuoreen rehun tarpeessa. Muutoin me joimme maan viiniä ja tapoimme aikaa niin hyvin kuin taisimme. Santaremissa oli eräs lady — mutta pidän suuni tukossa. Oikean ritarin tunnusmerkkihän on, ettei hän kavalla mitään salaisuuksia, jos kohta hän antaakin viittauksia siitä, että hän voisi kertoa niitä koko joukon.

Eräänä päivänä lähetti Massena hakemaan minut luoksensa. Tapasin hänet teltassaan istumassa suuren pöydälle levitetyn kartan ääressä. Hän katsoi ääneti minuun läpituokeilla silmillään, ja niiden ilmeestä päätin, että kysymyksessä oli jokin vakava asia. Hän oli hermostunut ja levoton, mutta minun ryhtini näytti rauhoittavan häntä. On hyvä olla tekemisissä urhoollisten miesten kanssa.

"Eversti Etienne Gerard", virkkoi hän, "olen aina kuullut, että te olette yritteliäs upseeri."

Ei ollut minun asiani vahvistaa tällaista tietoa, mutta kun toisaalta olisi ollut mieletöntä kieltää, niin löin sen vuoksi vain kannukset yhteen ja tein kunniaa.

"Te olette myöskin erinomainen ratsastaja?"

Sen myönsin.

"Ja miekkailijoiden paras, kaikissa kuudessa kevyen ratsuväen prikaateissa."

Massena oli tunnettu tarkoista tiedoistaan.

"No niin", jatkoi hän, "jos tahdotte silmäillä tätä asemakarttaa, ymmärrätte helposti, mihin toivon teidän ryhtyvän. Nämä tässä ovat englantilaisten linjoja Torres Vedrasin luona. Te olette ehkä pannut merkille, että ne ovat tavattoman laajat, ja käsitätte siis, että englantilaiset voivat pitää miehitettyinä

linnoituksia vain siellä täällä. Kun kerran olette päässyt linjan läpi, on teillä kaksikymmentä peninkulmaa aukeata maata englantilaisten linjojen ja Lissabonin välillä. Minulle on sangen tärkeää saada tietää, kuinka Wellingtonin joukot ovat sijoitetut sille alueelle, ja minun toivomukseni on, että te lähdette ottamaan siitä selkoa."

Hänen sanoistansa kulki kylmä väristys ruumiini läpi.

"Kenraali", sanoin minä, "on mahdotonta että joku kevyen ratsuväen eversti rupeaisi toimittamaan vakoilijan virkaa."

Hän nauroi ja taputti minua olalle.

"Te ette olisi oikea husaari, jollette olisi tuittupää", sanoi hän. "Jos tahdotte kuunnella, ymmärrätte kyllä, ettei aikomukseni ole pyytää teitä esiintymään vakoilijana. Mitä pidätte tuosta hevosesta?"

Hän oli vienyt minut teltan suulle ja siellä näin erään jääkärin kuljettavan ihmeteltävää eläintä edes takaisin. Se oli harmaa, ei varsin korkea, ehkä hiukan yli yhdentoista korttelin — mutta sillä oli lyhyt pää ja kauniisti kaareutuva kaula, mikä on ominaista puhdasrotuisille arabialaisille hevosille. Sen olivat niin jäntevät ja jalat silti niin sirot ja hienot, että vapisin ilosta jo pelkästä katselemisesta. Hienoa hevosta ja kaunista naista — en voi niitä katsella tulematta liikutetuksi, vielä nytkin, vaikka seitsemänkymmentä talvea ovat kylmentäneet vertani. Niin että voitte itse kuvitella, kuinka asian laita oli siihen aikaan.

"Tuo", sanoi Massena, "on Voltigeur, nopein hevonen ratsuväessämme. Minun toivomukseni on, että te lähdette tänä yönä, raivaatte itsellenne tien vihollisten linjojen läpi ja palaatte takaisin vastakkaista tietä ja tuotte tietoja vihollisten suunnitteluista. Teidän täytyy olla virkapuvussa ja tulette niin ollen, vaikkapa teidät vangittaisiinkin, olemaan turvattu joutumasta tapetuksi vakoilijana. On kuitenkin todennäköistä, että pääsette häiriöttä vihollisen linjojen läpi, sillä etuvartijat ovat hyvin hajallaan. Ja kun kerran olette sisäpuolella, voitte päivällä ratsain välttää sitä, mikä teistä näyttää epäilyttävältä, ja kunhan vain pysyttelette loitolla maantiestä, pääsette kyllä aivan huomaamatta pujahtamaan takaisin. Ellette ole huomisiltaan ilmoittautunut luokseni, ymmärrän teidät vangituksi, ja tarjoudun vaihtamaan teidät eversti Patricia vastaan."

Oh, kuinka sydämeni paisui ylpeydestä ja ilosta, kun hyppäsin satulaan ja ratsastin edestakaisin tällä uljaalla hevosella, näyttääkseni marsalkalle, kuinka sitä hallitsin. Se oli loistava — me olimme molemmatkin loistavia, ja Massena paukutti käsiään ja huusi ihastuksesta. En minä, vaan hän sanoi, että hieno ratsumies ansaitsee saada hienon ratsastajan. Kiitäessäni kolmannen kerran liehuvin kypärintöyhdöin ja viitoitin hänen ohitseen, näin hänen kovista vanhoista kasvoistaan ettei hän enää epäillyt löytäneensä oikean miehen. Tempasin miekkani huotrasta ja tervehdin häntä kohottaen kahvan huulilleni, ja ratsastin sitten asuntooni.

Näytti tulevan myrskyinen yö, mikä seikka oli minulle erittäin mieleen. Toivoin voivani päästä lähtemään aivan salaa, sillä oli selvää, että jos kerran englantilaiset saisivat tietää minun tulleen armeijasta, päättäisivät he luonnollisesti heti jotain tärkeämpää olevan tekeillä. Annoin senvuoksi viedä hevoseni paalu-linjan ulkopuolelle muka juomaan, ja siellä vasta nousin satulaan. Minulla oli mukana kartta, kompassi ja marsalkan ohjepaperi sisimmässä povitaskussani ja sapeli vyöllä, ja näin varustettuna läksin seikkailulleni. Satoi hienoa tihkusadetta ja kuu oli pilvien peitossa, niin että voitte ymmärtää, ettei ilma ollut erikoisen miellyttävä. Mutta sydämeni oli valoisa ajatellessani kunniaa, joka minulle oli osoitettu, ja mainetta, jonka tulisin saavuttamaan.

Tieni kulki milloin Torres Vedrasin ylänkömaata pitkin, milloin jonkun puron yli, sitten erään talon ohitse, joka oli poltettu ja oli nyt vain rajamerkki. Vihdoin saavuin erääseen nuoria korkkitammeja kasvavaan lehtoon ja sieltä San Antonian luostariin, joka oli englantilaisten vasemman sivustan viimeinen asema. Täältä käännyin eteläänpäin ja ratsastin rauhallisesti hiekkakunnaitten yli, sillä näiltä tienoin oli Massena ajatellut olevan parhainta yrittää vihollisen linjojen yli, aivan hiljalleen, sillä oli niin pimeä, etten voinut nähdä kättäni edessäni. Tällaisissa tapauksissa jätän ohjaketat vapaaksi ja annan hevosensa mennä omia teitänsä. Voltigeur ravasi uskollisesti eteenpäin ja minä olin hyvin tyytyväinen istuessani sen selässä pilkkopimeässä. Noin kolmisen tuntia olimme edenneet varovasti ja minusta tuntui kuin olisin jättänyt jo kaiken vaaran taakseni. Lisäsin vauhtia, sillä halusin kernaasti päästä Englannin sotajoukon taakse aamusarastuksessa. Näillä seuduilla on paljon viinitarhoja, jotka talvella ovat pelkkää tasankoa, joten nopeakin ratsastaminen kävi helposti päinsä.

Mutta Massena oli hieman erehtynyt englantilaisten varovaisuudesta, sillä osoittautui, ettei ollut vain yksi, vaan kokonaista kolme puolustuslinjaa, ja juuri tämä kolmas, jonka läpi tällä hetkellä kuljin, oli kaikista peloittavin. Ratsastaessani tietä pitkin, innostuneena menestyksestäni, näin äkkiä lyhdyn tuikkivan edessäni, ja erotin vilaukselta kiiltävän kiväärinpiipun ja punaisen sotilaspuvun.

"Kuka siellä?" huusi ääni — ja minkälainen ääni!

Käänsin hevosen oikealle ja ratsastin kuin mieletön, mutta nyt alkoi tusinan verran tulenliekkejä välkähdellä pimeässä, ja kuulat vinkuivat korvieni ympärillä. Tämä rätinä ei ollut minulle mitään uutta, joskaan en tahdo typerän nahkapojan tavoin kehua aina rakastaneeni sitä. Mutta milloinkaan se ei ole estänyt minua selvästi ajattelemasta, ja sen vuoksi käsitinkin oitis, ettei tässä voinut muuta tehdä kuin nelistää tiehensä ja koettaa onneaan jossain toisessa paikassa. Ratsastelin siis ylt'ympäri englantilaisten paalutuksia, ja kun vihdoin en kuullut enää mitään laukauksia, päättelin lopultakin päässeeni puolustuslinjojen läpi. Noin viisi peninkulmaa ratsastin etelään päin, pysähtyen tuon tuostakin hengähtämään ja tarkastelemaan taskukompassiani. Ja sitten yht'äkkiä — tunnen vieläkin sitä muistellesani ikäänkuin sysäyksen rinnassani — vaipui hevoseni maahan ääntä päästämättä ja värähtämättä, kuolleen kuin kivi!

Minä en osannut sitä aavistaa, mutta nyt huomasin, että yksi kirotuista englantilaisista oli laskenut luodin sen ruumiin läpi. Uljas eläin ei valittanut eikä herpaantunut, vaan kesti uskollisesti niinkauan kuin siinä oli elon merkkiäkään. Äsken vielä tunsin itseni varmaksi Massenan armeijan nopeimman ja jaloimman hevosen selässä. Nyt makasi se maassa, tuo jalo eläin, jossa ei ollut enää muuta arvokasta kuin korkeintaan sen nahka, ja minä seisoin sen vieressä avuttomimpana, onnettomimpana kaikista olennoista — hevosen selästä paiskattuna husaarina. Mitä hyödyttivät minua nyt ratsastussaappaat, kannukset ja koliseva sapelini? Olin tullut vihollisen linjojen sisäpuolelle; miten saatoin toivoa pääseväni jälleen takaisin? En häpeä tunnustaa, että minä, Etienne Gerard, istuin kuolleen hevoseni päälle ja kätkin kasvot käsiini synkän epätoivon valtaamana. Yön varjot alkoivat jo vaalentua idässä. Puolen tunnin kuluttua olisi valoisaa. Olin voittanut kaikki esteet ja ehtinyt jo näin pitkälle joutuakseni viimeisessä silmänräpäyksessä vihollisten kynsiin, tehtävääni suorittamatta ja vankina — eikö tässä ole kylläksi musertamaan soturin sydämen. Mutta rohkeutta, ystävät! Meillä on tuollaisia heikkoja hetkiä, urhoollisimmillakin meistä. Mutta minun sieluni on kuin terässäilä, mitä enemmän sitä taivutetaan sitä voimakkaammin ponnahtaa se takaisin. Ensiksi epätoivon hetki, ja sitten aivot kylmenevät jääksi ja sydän iskee tulta. Kaikki ei ollut vielä menetetty. Minä, joka olin selviytynyt niin monesta pulmasta, selviäisin kyllä tästäkin. Nousin seisomaan ja rupesin miettimään, mitä olisi tehtävä.

Ensinnäkin oli selvää, etten voinut lähteä takaisin päin. Ennenkuin olisin ehtinyt päästä englantilaisten linjain läpi, olisi ollut jo selvä päivä. Minun täytyi piilottautua päivän ajaksi ja koettaa onneani seuraavana yönä. Otin satulan, pistoolinkotelon sekä Voltigeur-parkani silat ja kätkin ne pensaikkoon, jotta ei kukaan, joka löytäisi hevosen, voisi nähdä sen kuuluneen ranskalaiselle husaarille. Sitten jätin hevosen makaamaan ja aloin hakea itselleni piilopaikkaa. Joka taholla vuoren rinteillä näin vahtitulia ja ihmisten jo alkavan liikkumista niiden ympärillä. Minun täytyi kiiruhtaa piiloon, muuten olin hukassa. Mutta minne kätkeytyä? Olin viinitarhassa. Köynnösten varret olivat vielä jäljellä, mutta kasvit poissa. Ne eivät siis voineet tarjota minulle mitään suojaa. Sitäpaitsi tarvitsin ruokaa ja vettä ennen yön tuloa. Syöksyin eteenpäin luottaen suosiolliseen kohtaloon. Enkä siinä pettynytkään. Onni on nainen, ystävänä, ja katsoo suopeasti reippaan husaarin puoleen.

Kompuroidessani viinitarhan läpi kohosi jotain mustaa silmiäni eteen, ja minä tulin suuren nelikulmaisen kivitalon luo, jossa oli pitkä ja matala lisärakennus toisella sivulla. Tiet yhtyivät siinä, ja oli helppo nähdä, että se oli posada, viinitupa. Ikkunoista ei näkynyt valoa, ja kaikki oli pimeää ja hiljaista. Mutta luonnollisesti ymmärsin varsin hyvin, että tällaisen mukavan majatalon täytyi varmasti olla täynnä asukkaita, niiden joukossa todennäköisesti korkeita upseerejakin.

Olen kuitenkin saanut kokea, että mitä lähempänä vaara on, sitä turvallisempi on paikka. Tämän vuoksi en nähnyt mitään aihetta lähteä tästä pakopaikastani. Pitkä ja matala rakennus oli selvästi talli. Ryömin sinne auki olevasta ovesta. Talli oli täynnä härkiä ja lampaista. Tikapuita pitkin kiipesin ylisille, missä heinien seassa löysin rauhaisan ja pehmeän piilopaikan. Pienestä luukusta oli minulla näköala ravintolaan ja maantielle. Kyyristyin sinne odottamaan mitä tuleman piti. Pian näyttäytyi etten ollut erehtynyt luullessani yhden ja toisen tärkeän miehen asettuneen tänne asumaan. Melkein heti päivännousun jälkeen tuli eräs kevyeen rakuunaväkeen kuuluva englantilainen raportteineen, ja sen jälkeen virtasi alituisen upseereita pihaan ja pihasta pois. Kaikki hokivat he samaa nimeä: "Sir Stapleton — sir Stapleton." Minusta tuntui sangen ankealta maata siellä kuivin suin ja katsella niitä viinikannuja, joita isäntä kiikutteli noille englantilaisille upseereille. Mutta samalla minua huvitti tarkastella heidän terveitä, sileiksi ajettuja huolettomia kasvojaan ja arvailla, mitä he ajattelisivat, jos tietäisivät, että niin kuuluisa vihollis-upseeri oli niin lähellä heitä. Ja tehdessäni siinä havaintoja, näin näyn, joka sai minut hämmästyttämään.

Näiden englantilaisten horjumaton mielentasapaino oli melkein uskomaton! Voitteko kuvitella, mitä lordi Wellington teki huomattessaan Massenan piirittäneen hänet, niin ettei hän voinut joukkoineen liikkua paikaltaan. Te ehkä arvelette hänen raivostuneen, olleen epätoivoisen, kutsuneen joukot koolle ja puhuneen heille velvollisuudesta isänmaata kohtaan ja voiton kunniaa, ennenkuin vei ne viimeiseen, epätoivoiseen kamppailuun. Mutta ei, lordi ei menetellyt näin, uskokaa pois. Hän lähetti

aivan yksinkertaisesti sotalaivan Englantiin noutamaan joukon kettukoiria, ja niin hän upseereineen alkoi aikansa kuluksi harrastaa ketunajoa! Tämä on silkkaa ja väärentämätöntä totta, tämä. Torres Vedrasin linjojen takana pitivät nuo hullut englantilaiset ketunajoa kolmena päivänä viikossa. Olimme leirissämme kuulleet niistä kerrottavan, ja nyt siis sain itse tilaisuuden omin silmin nähdä, että noissa uskomattomissa jutuissa oli perää.

Sillä kaukana maantiellä näin tosiaan oikeita koiria tepastelevan, noin kolmisen- tai nelisenkymmentä kappaletta, valkoisia ja ruskeita, kaikilla hännät samaan suuntaan pystyssä, aivan kuin Vanhan kaartin pajunetit. Totta toisen kerran, se oli komea näky! Ja niiden takana ja keskellä ratsasti kolme suippolakkista ja punatakkista miestä, joiden arvasin olevan metsästäjiä. Heidän jäljessään tuli monta erilaiseen sotilaspukuun puettua ratsastajaa kaksi- ja kolmimiehisissä joukoissa iloisesti jutellen. He eivät näyttäneet erikoisempaa kiirettä pitävän, josta päättelin että heidän ajamansa kettu mahtoi olla hyvin laiska. Mutta oli miten oli, se oli heidän asiansa, ei minun, ja pian olivat he kaikki sivuuttaneet luukkuni ja katosivat näkyvistä. Nousin pystyyn valmiina käyttämään hyväkseni ensimmäistä sopivaa tilaisuutta.

Kohta tämän jälkeen tuli eräs siniseen univormuun puettu upseeri, joka suuresti muistutti meikäläisen lentävän tykistön miehiä, ratsastaen tietä alaspäin. Hän oli vanhanpuoleinen, raskaan lihavahko mies, jolla oli harmaa poskiparta. Hän pysäytti hevosensa ja alkoi puhua jonkun ravintolan edessä odottelevan rakuunaupseerin kanssa, ja nyt huomasin, mitä etua minulle oli siitä, että olin opetellut englantia. Kuulin ja ymmärsin joka sanan, minkä he puhuivat.

"Missä kokoonnutaan?" kysyi upseeri, ja minä ajattelin, että hänen oli kiire saada jotakin syötävää, mutta kun toinen vastasi hänelle, että se tapahtui lähellä Altaraa, ymmärsin, että kysymys oli jostakin paikasta.

"Te saavutte myöhään, sir George", sanoi käskyläisupseeri.

"Niin, olin sota oikeuden istunnossa. Onko sir Stapleton Cotton jo mennyt?"

Samalla hetkellä aukaistiin ikkuna, ja kaunis nuori mies mitä loistavimmassa sotilaspuvussa katsoi siitä ulos.

"Halloo, Murray!" hihkasi hän. "Nuo kirotut paperit pidättävät minua, mutta tulen heti kohta perässänne."

"Mainiota, Cotton. Olen jo myöhästynyt, niin että ratsastan heti edelleen."

"Käsketään palvelijani tuoda hevoseni pihalle", sanoi tuo nuori kenraali ikkunasta käskyläiselle, sillä aikaa kun toinen upseeri oli jo lähtenyt ratsastamaan.

Käskyläisupseeri ratsasti erään kauempana sijaitsevan tallin luo, ja muutaman minuutin kuluttua tuli pulska englantilainen ratsupalvelija taluttaen suitsista hevosta — ja, oh, ystäväiseni, ette ole koskaan aavistaneet, millaisen täydellisyuden hevonen voi saavuttaa, ellette ole nähneet ensiluokkaista englantilaista metsästyshevosta. Se oli suurenmoinen, hoikka, korkea, jäntevä, ja kuitenkin miellyttävä ja siro kuin gaselli. Se oli väriltään pikimusta, ja sen kaula ja sen selkä ja sen takajalat! — miten voisit niitä teille kuvailla? Sen nahka kiilsi kuin kiilloitettu ebenholtsi auringon paisteessa, ja se nosteli kavioitaan kevyesti ja somasti kuin tanssien, samalla puistellen harjaansa ja kärsimättömyydestä hirnahdellen. En milloinkaan ole nähnyt sellaista voiman, kauneuden ja sulon sopusointua. Olen useasti ihmetellyt, kuinka englantilaiset husaarit saattoivat saada kiinni meidän kaartinjäkärimme Astorgan taistelussa, mutta nyt, nähtyäni englantilaisten hevoset, ei se minua enää lainkaan ihmetyttänyt.

Ratsupalvelija sitoi hevosen ravintolan oven vieressä olevaan renkaaseen ja sen tehtyään meni sisään. Tässä silmänräpäyksessä oivalsin tilaisuuden, jonka sallimus minulle lahjoitti. Kun kerran istuin satulassa, olin paremmassa ratsuasussa kuin tälle retkelle lähtiessäni. Ei itse Voltigeurkään voinut kestää vertailua tuon loistavan, jalon eläimen kanssa. Ajatteleminen on minulla toimintaa. Yhdellä hyppäyksellä tulin tikapuilta alas tallin portaille. Seuraavassa silmänräpäyksessä olin pihalla ja pitelin ohjaksia kädessäni. Hyppäsin satulaan. Joku, hevosen omistaja tai hänen palvelijansa, huusi perääni. Mitäpä minä hänen huudostaan! Kosketin eläintä kevyesti kannuksilla, jolloin se teki sellaisen hyppäyksen, että vain minunlaiseni ratsastaja saattoi pysyä satulassa. Päästin ohjokset irralleen ja annoin hevosen huhkia — minne, siitä viisi, kunhan vain loitonimme ravintolasta. Hepo nelisti kuin villitty viinitarhojen yli, ja pian olin peninkulman päässä vainoojistani. He eivät voineet enää saada selville, mihin suuntaan olin lähtenyt. Tiesin olevani turvassa. Sen vuoksi, tultuani eräälle pienelle mäelle, otin muistikirjan ja lyijykynän esille ja tein asemakartan leiristä sekä niistä paikoista, jotka saatoin mäen päältä nähdä.

Oli kerrassaan miellyttävä tuo hevonen, joka minua kantoi, mutta ei ollut helppoa piirtää sen selässä, sillä vähän väliä se heristeli korviaan ja tahtoi syöksyä eteenpäin, kärsimättömyydestä hypähdellen ja

tanssien. Ensiksi en ymmärtänyt sen levottomuutta, mutta pian huomasin sitten, että hevonen vauhkoutui joka kerta, kun eräs omituinen huuto metsiköstä saapui korviimme. Ja se melkein kiljahti kuullessaan äkkiä torven räikeän törähdyksen. Se tuli aivankuin hulluksi. Sen silmät leimusivat, sen harja nousi pystyyn. Se hyppi hyppimistään, raivokkaasti käännellen ja väännellen itseään. Lyijykynäni lensi toisaanne —, muistikirjani toisaanne.

Ja silmäillessäni alas laaksoon näin omituisen näyn. Metsästysseurue tulvi parhaillaan laakson läpi. Kettua en nähnyt, mutta koirat olivat täydessä ajohommassa kuonot maata vasten, hännät taivasta kohden ja niin yhteen sulloutuneina, että näyttivät nopeasti kiitävältä suurelta matolta. Tuhat tulimmaista, mikä näky! Ajatelkaa sitä sotilaspukujen paljouutta ja kirjavuutta, mikä suuressa armeijassa on nähtävänä: sinisiä ja punaisia salusiiniä, punapöksyisiä husaareja, vihreitä jääkäreitä, tykistöväkeä, kullalla koristettuja keihäsratsumiehiä, mutta eniten oli punaista, punaista ja taaskin punaista, niin ratsu- kuin jalkaväen upseerien puvuissa. Ja mikä paljous miehiä, toiset ratsastaen hyvin, toiset huonosti, mutta kaikki täyttä karkua, aliluutnantti niin hyvin kuin kenraalikin, yllyttäen ja huutaen, kannustaen ja läimäytellen ruoskalla, ajattelematta mitään muuta kuin kettu raiskan tuhoamista! Niin, tosiaankin eriskummallista väkeä, nuo englantilaiset!

Mutta minulla ei ollut aikaa lähemmin tarkastella tuota kirjavaa joukkoa ja ihmetellä näitä saaren asukkaita, sillä kaikista noista hulluista olennoista oli hevonen, jonka selässä istuin, eniten hullu. Ymmärrättehän, että se itse oli metsästyshevonen, ja että koirien ulina oli sille samaa kuin meille ratsuväen torven kajahdus taistelussa. Se vapisi ja ponnahteli. Kerta toisensa jälkeen se nousi takajaloilleen, ja sitten, ottaen äkkiä suitset hampaittensa väliin, se alkoi painaa rinnettä alas koirien perään. Kiroilin, vedin ja kiskoin ohjaksista, mutta turhaan. Sillä oli rautainen suu, niin että oli aivan hyödytöntä koettaa pidättää sitä. Yhtä hyvällä menestyksellä voi koettaa pidätellä krenatööriä loitolla viinipullosta. Jätin siis kaikki hillitsemisyriykset ja painautuen satulaan valmistauduin kohtaamaan pahinta.

Mikä eläin! En ole koskaan istunut sellaisen hevosen selässä. Se syöksyi eteenpäin yhä nopeammin ja nopeammin ja teki pitkiä hyppyjä kuin vinttikoiira, niin että tuuli puri kasvoihini ja vinkui korvieni ympärillä. Olin puettuna tavalliseen rykmenttimme arkiunivormuun, joka oli yksinkertainen ja tumma ja jolle ainoastaan muutamat sotilasmerkit antoivat univormun näön; sitäpaitsi olin varovaisuuden vuoksi irroittanut töyhdon kypäristäni. Ei ollut mitään pelkoa, että niin erilaisten pukujen joukosta minun pukuni pistäisi silmiin, erittäinkin kun kaikkien ajatukset olivat ajoon kiintyneet. Ajatus, että joku ranskalainen upseeri olisi metsällä heidän kerallaan, oli liian luonnoton pälkähtääkseen heidän päähänsä. Siinä ratsastaessani rupesi minua ihan naurattamaankin, sillä vaarasta huolimatta oli tässä kaikessa kuitenkin samalla jotain vastustamattoman koomillistakin.

Olen sanonut, että metsästäjät ratsastivat hyvin epätasaisesti, niin, että muutamien peninkulmien perästä joukko, sensijaan että olisi pysynyt yhdessä koossa, hajaantui verrattain laajalle alalle, paremmat ratsastajat aivan koirien kintereillä ja muut taaempana. Minä puolestani olin yhtä hyvä ratsastaja kuin kuka tahansa heistä, ja hevoseni oli parempi kuin toisten, niin että voitte ymmärtää, ettei kulunut kauvoja, ennenkuin olin pian etummaisten joukossa, aivan koirien kintereillä. Ja kun näin koiraparven puhaltavan pitkin tasankoa, punatakkiset ratsastajat niiden takana ja noin seitsemän tai kahdeksan ratsastajaa sivullani — silloin tapahtui se kaikista merkillisin koko jutussa. Minä, Etienne Gerard, minä tulini hulluksi! Yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä valtasi minut urheilun henki, halu voittaa toiset, raivokas vimma ketun perään. Kirottu elävä, pääsisiköhän se meiltä pakoon? Häijy veijari, sen hetki oli lyönyt. Ah, tuo urheiluhurmaus on suuri tunne, ystäväni, tuo halu kunnostautua, tuo viha kettua kohtaan, halu sotkea se hevosen kavioiden alle. Olen myös, kuten joskus toiste olen teille kertova, nyrkkeillyt englantilaisen kanssa, taistelut Bustlerin kanssa nyrkkitaistelun Bristolissa.

Ja kerronpa teille, että tuo urheilu on jotain ihmeellistä, hullua, mutta vastustamattoman kiehtovaa.

Kuta kauemmaksi tulimme sitä nopeammin nelisti hevoseni. Ja pian oli ainoastaan kolme ratsastajaa niin lähellä koiria kuin minä. Kaikki tunnetuksi tulemisen pelko oli kadonnut. Aivoni kiehuivat, veri vaahtosi suonissani, vain yksi seikka tässä maailmassa näytti minusta elämisen arvoiselta — saada kiinni tuo kirottu kettu. Pääsin jo yhden metsästäjän edelle, joka oli husaari samoinkuin minäkin. Nyt oli vain kaksi rinnallani, toinen mustatakkinen, toinen tuo sininen tykistömies, jonka olin nähnyt ravintolan luona. Hänen sininen poskipartansa liehui tuulussa, ja hän ratsasti loistavasti! Mutta hän oli jo vanhanpuoleinen, ja päästäessämme täyttä laukkaa erästä jyrkkää mäkeä ylös, tuli ruumiini keveys hyödykseni. Sivuutin kummankin englantilaisen ja ratsastin nyt suorassa linjassa pienikasvuisen kovapiirteisen englantilaisen ylimetsästäjän kanssa. Edessämme olivat koirat, ja kas tuolla, noin sata askelta niiden edellä, näin ruskean esineen, joka lensi kuin nuoli — se oli kettu. Sen nähdessäni vereni syytyi. "Ahaa, siellähän olet, senkin heittiö!" Mölisin ilosta ja huusin rohkaisevia sanoja ylimetsästäjälle; viittoilin kädelläni hänelle saadakseni hänet käsittämään, että tässä oli yksi, johon hän voi luottaa. (Tästä käy selville, että ranskalaisella E.G:llä oli peräti virheellinen käsitys englantilaisista ketunajon säännöistä, sillä koiran tehtävänä on tehdä loppu ketusta tai pidellä sitä kiinni, kunnes metsästäjät

ehdivät saapua paikalle. Senvuoksi E.G. teki anteeksiantamattoman erehdyksen ratsastaessaan koirien edelle ja itse tappaessaan ketun).

Ja nyt olivat enää vain koirat minun ja saaliini välissä. Nämä koirat, joiden tehtävänä on osoittaa metsästäjille, missä eläin on, olivat nyt pikemminkin esteeksi kuin avuksi, sillä vaikeata oli päästä niiden edelle. Ylimetsästäjä käsitti sen yhtä hyvin kuin minäkin, sillä hän ei yrittänytkaan päästä koirien edelle. Hän oli oivallinen ratsastaja, mutta häneltä puuttui silmännähtävästi yritteliäisyyttä. Minä puolestani tunsin, että olisi ollut alentavaa Conflans'in husaareille, ellen jaksaisi voittaa sellaista vaikeutta kuin tämä oli. Mitä, Etienne Gerardinko täytyisi pysähtyä yhden koiralauman takia? Sehän oli vallan naurettavaa. Minä päästin huudon ja kannustin hevostani.

"Pidättäkää, herra! Pidättäkää!" huusi ylimetsästäjä.

Hän oli hiukan levoton puolestani, tuo kelpo vanha mies, mutta minä viittasin rauhoittavasti hänelle. Koirat väistyivät syrjään ja laskivat minut rinnalleen. Pari kappaletta taisi hevonen potkaista vaivaiseksi, mutta minkäs sille tein? Kuulin metsästäjien ihailien huutavan jälkeeni. Vielä viimeinen ponnistus, ja kaikki koirat olivat jääneet taakseni, vain kettu oli nyt edelläni.

Ah, se oli riemun ja ylpeyden hetki! Olin voittanut englantilaiset heidän omassa urheilussaan. Heitä oli kolmesataa, ja he kaikki himoitsivat ketun verta, mutta minä se olin, ranskalainen, joka vein mukanaani voiton. Muistelin tovereitani, äitiäni, keisaria, Ranskaa; tuotin heille kaikille ja isänmaalleni kunniaa. Jokainen sekuntti toi minut lähemmäksi kettua. Nyt oli toiminnan hetki käsissä, ja minä vetäisin sapelini. Heilutin sitä ilmassa, ja kunnan englantilaiset huusivat takanani.

Nyt vasta ymmärsin, kuinka vaikeata ketunajo oikeastaan on, sillä saapa iskeä erinäisiä kertoja tuota pientä, nopeasti puikkelehtivaa ryökälettä siihen kuitenkään osaamatta! Joka iskulla kuulin yllyttäviä ääniä takanani, ja ne saivat minut yhä uusiin ponnistuksiin. Ja vihdoin viimeinkin voitonhetkeni tuli. Juuri sillä hetkellä, kun eläin kääntyi, annoin sille samanlaisen sivuiskun, jolla tapoin Venäjän keisarin adjutantin. Kettu meni kahtia, niin että pää ja häntä lensivät eri suunnille. Käännyin katsomaan taakseni heiluttaen veren tahrataa sapeliani ilmassa. Tuolla hetkellä minä olin suurenmoinen!

Ah, kuinka mielelläni olisinkaan ottanut vastaan jalojen vihollisten onnittelut. Saatoin nähdä heistä noin viitisenkymmentä, ja kaikkityyni viittoilivat kuin mielettömät ja huusivat. Nuo englantilaiset eivät tosiaankaan ole niin kovin tyynimielistä rotua. Mainio teko sodassa tai urheilussa saa aina heidän sydämensä syttymään. Vanha ylimetsästäjä oli likinnä minua ja saatoin omin silmin havaita, kuinka tyrmistynyt hän oli näkemästään. Hän oli ikäänkuin kivettynyt, suu auki ja ojennetun käden sormet jäykästi harallaan. Hetkisen teki mieleni kääntyä ja syleillä häntä. Mutta velvollisuus kutsui minua, ja nuo englantilaiset, huolimatta siitä veljellisyydestä, mikä vallitsee urheilijoiden kesken, olisivat varmasti ottaneet minut vangiksi. Matkani tarkoitus ei ollut tämän pitemmälle toteutettavissa. Olin tehnyt kaiken voitavani. Edessäni, ei varsin kaukana, eroitin Massenan leirin, sillä onnellinen sattuma oli johtanut ajon juuri sinne päin. Sen vuoksi tervehdin sapelillani viimeisen kerran ja päästin täyttä karkua eteenpäin.

Mutta näin helpolla he eivät tahtoneet minua päästää, nuo ylevät metsästäjät. Nyt oli minun vuoroni olla kettuna. Alkoi hurja takaa-ajo. Sillä vasta nyt, ottaessani suunnan leiriämme kohti, he hoksasivat, että olin ranskalainen. Olimme jo etuvartioittemme ampumalinjan sisäpuolella, ennenkuin he pysähtyivät, ja sitten kokoontuivat he yhteen, eivätkä tahtoneet mennä tiehensä, vaan viittoilivat ja huusivat minulle. En usko, että se tapahtui vihamielisyydestä. Pikemminkin luulen ihailun täyttäneen heidän rintansa ja heidän ainoan toivonsa olleen saada syleillä vihollista, joka oli voittanut heidät niin ripeästi ja ritarillisesti.

IV.

Kuinka Etienne Gerard pelasti armeijaa.

Olen kertonut teille, ystäväni, kuinka me pidimme englantilaisia kuusi kuukautta suljettuina leirissään Torres Vedrasin luona, nim. lokakuusta 1810 maaliskuuhun 1811. Näihin aikoihin juuri sattui minulle tuo ketunajo heidän kanssaan; ja se näytti heille, ettei heidän urheilijoittensa joukossa ollut ainoatakaan, jota olisi voinut verrata Conflansin rykmentin husaariin. Nelistettyäni takaisin ranskalaisten leiriin eläimen verestä tihkuvine miekkoineni, kohottivat etuvartijat jotka olivat nähneet tekoni, minulle riemuisan eläkön-huudon, sillä aikaa kun englantilaiset metsästäjät yhä vain huusivat

ja kiljuivat minulle, niin että olin siis kummankin armeijan ihastuksen esineenä. Tämä oli minusta niin liikuttavaa, että kyyneleet kihosivat silmiini. Nuo englantilaiset ovat jalomielisiä vihollisia. Samana iltana saapui valkean lipun suojassa eräs paketti, joka oli osoitettu "sille husaari-upseerille, joka tappoi ketun." Paketissa lepäili repo kahtena kappaleena, aivan niinkuin minä olin sen sapelillani paloittelut. Vielä seurasi mukana pieni kirjoitus, lyhyt mutta sydämellinen, oikein aito englantilaiseen tapaan, jossa seisoi, että kun kerran olin tappanut ketun, piti minun myöskin syödä se. Hehän eivät voineet tietää, että meillä ranskalaisilla ei ole tapana syödä kettuja, niin että he tällä teollaan lausuvat siis vain toivomuksen, että sen, joka oli saavuttanut kunnian ajossa, myös piti saada osa saaliista. Ranskalaisen ei sovi kuitenkaan jättää kohteliaisuuden osoitusta vastaamatta, ja siitä syystä lähetin ketun takaisin noille oivallisille metsästäjille pyytäen heitä käyttämään sitä välipalanaan ensi metsästyspäivällisillä. Tällä tavalla käyvät ritarilliset vastustajat sotaa.

Olin tuonut kotiin retkeltäni selvän kartan englantilaisten asemista. Sen ojensin illalla Massenalle.

Olin toivonut, että se saisi hänet hyökkäämään, mutta kaikki nuo marsalkat olivat keskenänsä eripuraisia muristen ja toraillen kuin nälkäiset koirat. Ney vihasi Massenaa, Massena vihasi Junota, ja Soult taas vihasi heitä kaikkia. Tästä syystä ei voitu mitään toimittaa. Aikaa myöten hupeni ruokavarastomme hupenemistaan, ja kaunista ratsuväkeämme kalvoi rehun puute. Talven loppupuolella oli koko seutu kynitty puhtaaksi, niin että oli vaikea saada mitään suuhun pantavaa, vaikka lähetimme muonanhankkijamme kauas nuuskimaan. Oli siis selvää urhoollisimmallekin meistä, että täytyi perääntyä. Minäkin olin pakoitettu myöntämään sen. Mutta perääntyminen ei ollut varsin helppoa. Meidän joukot eivät olleet ainoastaan heikontuneet ja lopen väsyneet riittävän ravinnon puutteesta, vaan vihollinen oli myös käynyt rohkeaksi pitkällisen toimettemme takia. Emme juuri pelänneet Wellingtonia. Tiesimme, että hän oli urhoollinen ja järkevä, mutta häneltä puuttui yritteliäisyyttä. Ja sitäpaitsi seudun autius esti häntä nopeasti takaa-ajamasta. Mutta suuri lauma aseistettuja talonpoikia, portugalilaisia sotamiehiä ja sissijoukkoja, oli kerääntynyt sivustamme ja jälkijoukon ympärille. Nuo miehet olivat koko talven pysytelleet asiaan kuuluvan etäisyyden päässä meistä; mutta nyt kun hevosemme olivat tulleet jäykkäjalkaisiksi, kiehuivat he etuvartijoittemme ympärillä kuin kärpäset, ja sen miehen henki, joka joutui heidän käsiinsä, ei ollut äyrinkään arvoinen. Voisin nimittää tuttavieni joukosta yli tusinan upseereja, jotka he surmasivat, ja onnellisimpia heistä olivat ne, jotka saivat luodin päänsä läpi tai suoraan sydämeen. Muutamien kuolema oli niin kauhistuttava, ettei koskaan uskallettu ilmoittaa heidän omaisilleen, millä tavalla he olivat saaneet surmansa. Niin tavallisia olivat nämä murhenäytelmät, ja vaikuttivat siihen määrään miestemme mielikuvitukseen, että oli hyvin vaikeata saada heitä poistumaan leiristä. Ennen kaikkia on mainittava eräs sissipäällikkö nimeltään Manuelo, ja lisänimeltään "hymyilevä", jonka teot täyttivät meikäläiset kauhulla. Hän oli suuri, vankka ja leikkisän näköinen mies. Tavallisesti hän oli vuorilla väijyksissä villien veitikoittensa kanssa. Voisi kirjottaa kokonaisen nidoksen tuon ryövärin julmuuksista ja raakuuksista, mutta varma on, että hän oli oivallinen mies, sillä hän ymmärsi niin järjestää miehensä, että meidän oli melkein mahdotonta kulkea hänen alueensa läpi. Tämän hän teki mahdolliseksi pitämällä ankaraa kuria, jota hän toteutti rankaisemalla miehiään suurella julmuudella, menettelytapa, joka teki heidät pelottomiksi taistelussa, mutta joka sai aikaan odottamattoman tuloksen, kuten kertomukseni on näyttävä. Eikö hän ollut ruoskinut omaa luutnanttiaankin — mutta te saatte kuulla siitä oikealla ajallaan.

Paljon vaikeuksia oli kertynyt paluumatkan johdosta, mutta oli selvää, ettei muutakaan keinoa ollut, ja niin Massena alkoi lähettää kuormastoja ja sairaita Torres Nevasista, joka oli hänen pääkortteerinsa, Coimbraan, ensimmäiseen lujaan asemaan yhteyslinjoillamme. Hän ei kuitenkaan voinut sitä suorittaa huomaamatta, ja sissilaumat parveilivat yhä tiheämmin sivujoukkojemme ympärillä. Yksi osastoistamme, nim. Clauselin, majaili Montbrun'in ratsuprikaatin kanssa kaukana eteläänpäin Tajosta, ja oli välttämätöntä ilmoittaa heille paluustamme, sillä muussa tapauksessa he olisivat jääneet jäljelle aivan vihollismaan sydämeen. Minä ihmettelin, kuinka Massena voisi heille ilmoittaa tästä, sillä yksinäiset pikalähetit eivät voineet saapua perille, ja pienempi osasto olisi tullut varmasti tuhotuksi. Tavalla tai toisella täytyi noille joukoille antaa käsky perääntyä takaisin, sillä muussa tapauksessa Ranska kadottaisi noin neljätoista tuhatta miestä. Tuskinpa saatoin aavistaa, että juuri minä, eversti Gerard, olin saava osakseni tehtävän suorittamisen, joka kunnian kirkkaudella olisi kruunannut jokaisen miehen elämän ja joka on suurimpia niistä urotöistä, jotka ovat tehneet minut niin maineikkaaksi. Siihen aikaan palvelin Massenana esikunnassa. Paitsi minua oli hänellä vielä kaksi muuta adjutanttia, jotka olivat myös sangen rohkeita ja älykkäitä upseereja. Toisen nimi heistä oli Cortes, toisen Duplessis. He olivat molemmatkin iältään minua vanhempia, mutta nuorempia kaikissa muissa suhteissa. Cortes oli laihahko, tummaverinen mies, hyvin, eloisa ja tulinen. Hän oli kelpo sotilas, mutta aivan liian itserakas. Oman mielipiteensä mukaan oli hän armeijan etevin mies. Duplessis oli gascognelainen kuten minäkin, ja varsin rohkea mies, kuten kaikki gascognelaiset. Päivisin vuorottelimme virkatehtävissämme, ja sinä aamuna, josta nyt on puhe, oli Cortesin vuoro. Näin hänet aamiaisella, mutta senjälkeen ei häntä eikä hänen hevostaan nähty. Koko päivän oli Massena tavallisella synkällä tuulellaan, viettäen suurimman osan ajastaan tirkistelemällä kenttäkiikarilla englantilaisten linjoja ja

laivoja Tajo-joessa. Hän ei maininnut mitään siitä retkestä, jolle hän oli lähettänyt toverimme, eikä meidänkään sopinut kysellä.

Seistessäni noin kello kahdentoista aikana yöllä marsalkan pääkortteerin ulkopuolella, tuli hän ulos ja seiso i noin puoli tuntia liikkumattomana kätet ristissä rinnallaan ja tuijotti pimeän läpi itään päin. Hän seiso i niin jäykkänä ja liikkumattomana, että olisi voinut kuvitella tuon verhotun olennon kolmikolikka hattuineen olevan kuvapatsas eikä elävä olento. En voinut käsittää, mihin hän tuijotti; mutta lopulta päästi hän karkean kirouksen, kääntyi ympäri, meni sisään ja sulki oven perästään.

Seuraavana päivänä oli toisella adjutanteista, Duplessis'llä, ollut aamulla kohta us Massenan kanssa, jonka jälkeen hän ja hänen hevosensa olivat kadonneet. Yöllä, istuessani marsalkan etuhuoneessa, astui hän ohitsesi, ja näin hänen taaskin seisovan ulkona ja tuijottavan itään päin aivan samoin kuin edellisenäkin yönä. Hän seiso i siellä runsaan puoli tuntia, mustan varjon kaltaisena pimeydessä; sitten hän meni sisään paiskaten oven kiinni jälkeensä. Kuulin kannusten ja miekan säilän kilahtelevan ja kolisevan hänen kulkiessaan. Hän oli kiivas vanha mies, mutta kun hänellä oli vastoinkäymisiä, olisin melkein mieluummin seisonut keisarin kuin hänen edessä. Kuulin hänen yöllä noituvan ja polkevan jalkaansa ylhäällä, pääni päällä, mutta hakemaan minua ei hän lähettänyt, ja tunsin hänet liian hyvin mennäkseni kutsumatta hänen luokseen.

Seuraavana aamuna oli minun palvelusvuoroni, sillä olin nyt hänen ainoa ja sitäpaitsi suosikkiadjutanttinsa; hän antoi aina arvon uljaalle soturille. Olen vakuutettu, että hänen tummissa silmissään kiilsi kyynel tullessani sinä aamuna hänen luokseen.

"Gerard", virkkoi hän, "tulkaa tänne."

Hän tarttui ystävällisin elein käsivarteeni vieden minut avonaisen, itään päin olevan ikkunan ääreen. Alhaalla levisi eteemme jalkaväen- ja toisella puolella ratsuväen leiri pitkine hevosrivineen. Saatoimme eroittaa ranskalaiset etuvartijat ja hiukan kauempana aukean kentän, jota siellä täällä verhosi viinitarhat. Sen yhdellä sivustalla oli jono vuoria, joista eräs huippu kohosi silmiin pistävästi muita korkeammalle. Näiden vuorten juuria ympäröi leveä metsävyöhyke. Sen läpi luikerteli pieni polku, kimallellen auringon paisteessa, vuoroin aleten vuoroin kohoten, kunnes katosi kahden vuorenhuipun väliin.

"Tuo", sanoi Massena osoittaen vuorta, "on Sierra de Merodal. Voitteko nähdä mitään sen huipulla?"

Vastasin kieltävästi.

"Entäs nyt", sanoi hän ojentaen minulle kiikarin.

Sen avulla huomasin vuoren huipulla jonkinlaisen vallin tai kivikasan.

"Se mitä näette, on joukko puupölkkyjä, jotka ovat kootut sinne merkinantoa varten. Me haalimme ne sinne siihen aikaan, kun olimme seudun herroja, ja vaikk'emme sitä enää ole, seisoo merkki siellä koskemattomana. Gerard, tuo täytyy sytyttää ensi yönä. Se on välttämätöntä Ranskalle, keisarille ja armeijalle. Kaksi teidän toverianne ovat lähteneet sitä sytyttämään, mutta ei kumpikaan heistä ole saavuttanut päämääräänsä. Tänään on teidän vuoronne, ja minä toivon, että teillä on parempi onni."

Sotilas ei kysele syytä annettuun määräykseen, ja minulla ei ollut muuta tekemistä kuin kiiruhtaa ulos huoneesta täyttämään tehtävääni. Mutta marsalkka laski kätensä olkapäälleni pidättäen minua.

"Teidän tulee tietää kaikki voidaksenne ymmärtää, kuinka tärkeä se asia on, jonka puolesta panette alttiiksi henkenne", sanoi hän. "Viisikymmentä peninkulmaa etelään päin meistä, Tajon toisella puolella, majailee kenraali Clausel'in joukko. Hänen leirinsä on lähellä erästä Sierra d'Ossa nimistä vuorenhuippua. Sen korkeimmalla kohdalla on merkkitulilaitte, jonka viereen on asetettu vartiopaikka. Olemme keskenämme sopineet, että kun hän keskiyöllä näkee roviomme palavan, sytyttää hän vastaukseksi omansa ja sen tehtyään vetäytyy takaisin pääarmeijaan. Ellei hän heti lähde liikkeelle, täytyy minun peräytyä ilman häntä. Kahden päivän aikana olen tehnyt kaikkia mahdollisia ponnistuksia antaakseni hänelle tästä tiedon. Tänään sen täytyy tapahtua, muuten jää hänen armeijansa jäljelle ja tulee perinpohjin hävitetyksi."

Ah ystävät! Kuinka paisuikaan sydämeni ylpeydestä kuullessani, minkä suuren työn onni oli varannut minun tehtäväkseni. Jos säilyisin hengissä, tulisi tästä uusi loistava lehti laakeriseppeleeseen, ja jos kuolisin, tulisi siitä elämäni arvoinen kuolema. En puhunut mitään, mutta luulen, että jalot ajatukseni heijastuivat epäilemättä kasvoillani, sillä Massena tarttui käteeni puristaen sitä.

"Tuolla on vuorenhuippu ja tuolla rovio", sanoi hän, "mutta sissijoukko on teidän ja sen välissä. En voi luovuttaa suurta osastoa, ja pienempi havaittaisiin ja tulisi tuhotuksi. Sentähden täytyy teidän suorittaa se yksinänne. Te saatte itse miettiä, millä tavalla, mutta kello kahdentoista aikana tänä yönä täytyy

rovion roihuta."

"Jos ei niin käy", sanoin minä, "silloin pyydän teitä, herra marsalkka, lähettämään tavarani ja rahani äidilleni." Annoin hänelle sitten kättä ja poistuin hehkuvin sydämin, ajatellessani sitä suurta tehtävää, joka oli edessäni.

Istuin hetkisen huoneessani miettien, miten olisi viisainta ryhtyä tähän yritykseen. Tosiasia, ettei kahdelle niin oivalliselle ja urhokkaalle upseerille kuin Cortesille ja Duplessis'ille ollut onnistunut päästä Sierra de Merodalin huipulle, osoitti, että sissijoukko vartioi seutua erittäin tarkasti. Laskin etäisyyden kartasta. Sain selville, että vuorille saapuakseen täytyi kulkea kymmenen englannin peninkulmaa aukeata maata. Vuoria ympäröi metsävyöhyke, jonka leveys oli noin kolme tai neljä peninkulmaa. Sitten seurasi itse vuorenhuippu, joka ei ollut erikoisen korkea, mutta sangen alaston, niin ettei ollut mitään, minkä suojaan kätkeytyä. Nämä olivat retkeni kolme osaa.

Ajattelin, että kunhan vain saapuisin metsään, luonnistuisi kaikki muu helposti, sillä sen varjossa saatoin maata piilossa yöhön saakka ja sitten pimeyden turvissa kiivetä vuorenhuipulle. Minulla olisi kahdeksasta kahteentoista neljä tuntia pimeää, jolloin voisin kiivetä ylös. Siis ainoastaan ensimmäinen matkan osa antoi minulle vakavaa miettimisen aihetta.

Pitkin alavaa seutua kulki tuo luokseen houkutteleva kimalteleva polku, ja muistin kummankin toverini lähteneen matkalle hevosen selässä. Tämä seikka oli varmasti ollut syynä heidän perikatoonsa, sillä ei mikään ollut ryöväreille helpompaa kuin pitää tietä silmällä ja väijyä kaikkia, jotka sitä myöten kulkivat. Minun ei olisi ollut vaikeata ratsastaa tasangon kautta, sillä siihen aikaan olin erinomaisessa ratsastuskunnossa. Minulla oli paitsi Violetteä ja Rataplania, jotka olivat armeijan parhaat hevoset, myöskin tuo erinomainen metsästyshevonen, jonka olin siepannut sir Cottonilta. Ajateltuani paljon sinne ja tänne, päätin lopulta kuitenkin lähteä jalkaisin, koska käsitin, että siten pystyisin paremmin käyttämään edukseni jokaista tarjoutuvaa tilaisuutta. Mitä vaatetukseeni tulee, peitin husaaripukuni pitkällä viitalla ja otin harmaan lakin päähäni. Te ehkä kysytte, miksi en pukenut itseäni talonpojaksi, mutta siihen minä vastaan, että kunnian mies ei halua tulla tuomitukseksi urkkijana. On toinen asia tulla murhatuksi, toinen tulla tuomitukseksi oikeudenmukaisesti sotalakien mukaan. En tahtonut saattaa itseäni vaaraan saada ensinmainitunlaisen kuoleman.

Päivällisen jälkeen lähdin leiristä ja kuljin vartiolinjojemme läpi. Viittani alla oli minulla kenttäkiikari ja pistooli sekä sapelini, ja taskussani oli taula, piikivi ja terästä.

Ensimmäiset kaksi, kolme peninkulmaa pysyttelin viinitarhojen suojassa, ja täten pääsin niin hyvin eteenpäin, että sydän oikein pamppaili rinnassani. Itsekseni tuumiskelin, että jos vain mies, jolla on vähänkin älyä, ryhtyy asiaan, voi sen helposti viedä onnelliseen päätökseen. Luonnollisesti olivat Cortes ja Duplessis tulleet huomatuiksi ratsastaessaan aukeata tietä pitkin; mutta toinenpa oli asia tuon ovelan Gerardin kanssa, joka hiipi eteenpäin viinitarhojen turvissa. Voin sanoa kulkeneeni noin viisi peninkulmaa, ennenkuin kohtasin mitään estettä. Mutta sitten saavuin erääseen pieneen ravintolaan, jonka edustalla oli muutamia vaunuja ja koko joukko ihmisiä. Ne olivat ensimmäiset matkallani kohtaamat ihmiset. Nyt, ollessani näin kaukana linjoiltamme, tiesin, että jokainen mies, jonka kohtasin, oli vihollinen. Laskeuduin senvuoksi pitkälleni maahan ja ryömin paikkaan, josta paremmin voin pitää silmällä tapausten kulkua. Tällöin hoksasin heidän olevan talonpoikia, jotka paraillaan lastasivat tyhjiä viinitynnöreitä kahteen vaunuun. En voinut huomata, että he voisivat jollain tavoin minua auttaa yhtä vähän kuin estääkään, ja siitä syystä läksin jälleen eteenpäin.

Mutta pian äkkäsin, ettei tehtäväni ollutkaan niin helppo kuin olin luullut, sillä kun tie sittemmin kääntyi ylöspäin, loppuivat myöskin viinitarhat, ja olin nyt eräällä toisella kukkuloiden ympäröimällä alueella. Ojasta, jonne olin kömpinyt, tarkastelin kenttäkiikarillani seutua ja huomasin pian, että jokaiselle kukkulalle oli asetettu vartija, ja että nuo miehet olivat sijoittaneet linjansa ja etuvartijansa yhtä tarkasti kuin mekin. Olin kuullut kerrottavan siitä kurista, jota tuo hymyilevä roisto piti, ja tämä oli varmasti yksi näyte siitä. Kukkuloitten välissä oli vartioketju, ja mihin tahansa loinkin silmäni, kaikkialla näin vastassani vihollisen. Mitä hittoa oli tehtävä? Oli niin vähän kätkeytymismahdollisuuksia, että rotankin olisi ollut vaikea päästä huomaamatta ohitse. Pimeän tultua kävisi se tietenkin helposti, kuten oli käynyt tunkeutuessani englantilaisten linjojen läpi Torres Vedrasin luona, mutta olin vielä niin kaukana vuoresta, etten ehtisi sinne kello kahdeksitoista sytyttämään roviota. Makasin edelleenkin ojassa tehden toinen toistaan rohkeampia suunnitelmia. Mutta lopulta sain sen valonsäteen, joka on aina valmis pilkistämään urhoolliselle miehelle, joka ei epäile.

Muistan kertoneeni jo teille niistä kahdesta kapakan luona seisovista vaunuista, joihin oli kuormitettu tyhjiä tynnyreitä. Härät olivat käännetyt itäänpäin, niin että oli todennäköistä, että vaunut lähtisivät samaan suuntaan kuin minäkin. Jos nyt vaan voisin kätkeytyä johonkin noista tyhjästä tynnyreistä, niin eipä löytyisi helpompaa keinoa päästä sissijoukon vartiolinjan läpi. Niin yksinkertainen ja hyvä oli tämä suunnitelma, etten sen hoksattuani voinut pidättäytyä ilon purkauksesta. Tuossa tuokiassa läksin harppaamaan kapakkaa kohti. Likellä, pensaston suojassa, oli minulla hyvä tilaisuus pitää silmällä mitä

tiellä tapahtui.

Siellä oli kolme miestä punaisine Monteropäähineineen. He lastasivat vaunuihin tynnöreitä ja olivat jo täyttäneet toisen ja alkaneet toista, mutta siellä oli vielä koko joukko tyhjiä tynnöreitä odottamassa. Olen aina sanonut, että onni on nainen, joka ei voi vastustaa soreata nuorta husaariupseeria. Maattuani hetkisen piilopaikassani, näin että miehet menivät sisälle kapakkaan. He olivat nimittäin työnsä johdosta tulleet janoisiksi, sillä oli hyvin lämmin päivä. Salaman nopeudella syöksyin piilopaikastani, kiipesin vankkureihin ja ryömin yhteen tyhjään tynnöriin. Siinä oli pohja, mutta ei kantta, ja sen avonainen puoli oli kuorman sisään päin. Kyyristyin kokoon kuin koira kopissaan, jalat kippurassa leuan alla, sillä tynnöri oli pienenlainen, ja minä taas suurikasvuinen mies. Siinä maatessani tulivat nuo kolme miestä ulos, ja täryksestä, jonka kuulin pääni päältä, arvasin, että jokin toinen tynnöri oli pantu minun tynnörini päälle. Tätä lastaustyötä jatkoivat he hyvän aikaa, niin etten lopulta voinut käsittää, kuinka saatoin päästä tynnöristäni jälleen pois. Mutta vuoronsa kullakin: sitten kun on Reinistä päästy on aika ajatella Veikselin ylimenoa. En siis epäillyt. Kun onni ja oma kekseliäisyyteni olivat vieneet minut näinkin pitkälle, olin kyllä edelleenkin selviytyvä.

Niin pian kuin miehet olivat kuormittaneet vankkurit, lähdettiin matkalle. Riemuitsin tynnörissäni, sillä talonpojat kuljettivat minua juuri sitä tietä, jota minun oli mentävä. Ajoimme hitaasti, ja päätin että talonpojat kävelivät vaunujen sivulla, koska eroitin heidän äänensä aivan vieressäni. He tuntuivat olevan veikeitä poikia, sillä kävellessään he nauraa hohottivat oikein sydämensä pohjasta. Vaikka puhunkin heidän kieltään varsin hyvin, en kuitenkaan voinut keksiä mitään naurettavaa niissä sanoissa jotka saatoin kuulla.

Laskin, että sillä vauhdilla, jolla härät kulkivat, taivalsimme noin kaksi peninkulmaa tunnissa. Sentähden, kun otaksuin kaksi ja puoli tuntia kuluneeksi — mutta oh, ystäväni, kuinka pitkiä tunteja! kokoon kyyristyneenä, melkein tukehtuneena ja myrkytettynä tynnöriin pohjasta nousevien höyryjen takia — silloin olin varma, että me olimme kulkeneet vaarallisen, aukean alueen ohitse ja että olimme nyt metsän ja vuorten reunassa. Nyt täytyi minun koettaa tuumailla, miten pääsisin pois tynnöristä. Suunnittelin monenlaisia keinoja ja vertailin, mikä niistä olisi paras — silloin tulikin kysymys ratkaistuksi yksinkertaisella mutta odottamattomalla tavalla.

Vankkurit pysähtyivät äkkiä tärähtäen, ja minä kuulin useiden kiihtyneiden, karkeiden äänien puhuvan. "Missä, missä?" huusi yksi. "Vankkureissa", sanoi toinen. "Kuka hän on?" kyseli kolmas. "Ranskalainen upseeri; näin hänen lakkinsa ja saappaansa."

Kalkki purskahtivat nauramaan. "Katsellessani ulos kapakan ikkunasta näin hänen hyppäävän tynnöriin kuin mikäkin härkätäistelija, jota eläin ahdistaa." — "Mikä tynnöri se oli?" — "Se oli tuo", sanoi mies lyöden nyrkillään tosiaankin juuri siihen tynnöriin, jossa makasin.

Mikä tilanne, ystäväni, minun asemassani olevalle miehelle! Vielä nytkin neljäkymmenen vuoden kuluttua punastun sitä muistelllessani. Tulla vangituksi kuin rotta pyydykseen ja avuttomana kuunnella noiden talonpoikaiskollojen raakaa naurua, ja sitten huomata tehtävänsä keskeytyneen yhtä arvottomalla kuin hullunkurisellakin tavalla. Olisin siunannut sitä miestä, joka olisi laskenut luodin tynnöriin läpi ja lopettanut kurjuuteni.

Kuulin tynnöreitten jyminän, kun niitä purettiin vaunuista, ja sitten näin kahden partaisen naaman ja kahden pyssynpiipun tirkistelevän minua. He tarrasivat viittani liepeisiin ja vetivät minut päivän valoon. Mahtoipa olla omituinen näky, kun seisoin siinä tirkistellen ja silmiäni siristellen häikäisevässä auringon paisteessa. Ruumiini oli aivan kuin rampautunut, sillä en voinut suoristaa kangistuneita jäseniäni. Viittani oli siltä kohdalta, joka oli ollut tynnöriin pohjaa vasten, punainen kuin englantilaisen sotilaan. He nauroivat nauramistaan, nuo lurjukset, ja koettaessani ryhdilläni ja kasvojen ilmeellä osoittaa heille halveksumistani, rähättivät he vain yhä pahemmin. Mutta nytkin, tässä epämiellyttävässä tilanteessa, käyttäydyin arvoni mukaisella tavalla, ja silmäillessäni ylpeästi heidän joukkoansa, ei miehissä ollut ainoatakaan, joka olisi uskaltanut kohdata katsettani.

Yhdellä ainoalla silmäyksellä huomasin, miten asian laita oli. Talonpojat olivat luovuttaneet minut sissijoukon etuvartijoille. Heitä oli kahdeksan mustatukkaista, villinnäköistä olentoa, pumpulikaulaliinoineen, tiheänappisine nuttuineen ja värillisine vöineen. Kullakin heistä oli kivääri ja yksi tai kaksi vyöhön kiinnitettyä pistoolia. Päällikkö, suuri ja roteva rosvo, piti kiväärinsä korvaani vasten, sillä aikaa kuin toiset tutkivat taskujani ja ottivat minulta viitan, pistoolin, kiikarin, piikiven ja sytyttimen. Tulloon mitä tahansa, kaikki oli hukassa, sillä nyt en voinut edes syyttää roviota, vaikka pääsisinkin perille.

Ajatelkaahan, ystäväni, kahdeksan sissiä ja kolme talonpoikaa ja minä yksinäni ja aseetonna. Oliko Etienne Gerard epätoivoissaan? Joutuiko hän ymmälleen? Te tunnette minut liiankin hyvin, mutta nuo kirodot ryövärit eivät minua tunteneet. En milloinkaan ole osoittanut niin erinomaista ja

hämmästyttävää toimintaa kuin tällä hetkellä, jolloin kaikki näytti olevan hukassa. Mutta voitte arvata monta asiaa, ennenkuin keksitte sen keinon, jolla pujahdin noiden roistojen kynsistä. Kuunnelkaa, niin kerron sen teille.

He olivat raastaneet minut vankkureista huomattuaan minut, ja minä seisoin jäseniäni oikoillen heidän keskellään. Mutta jäykkyys meni ohitse, ja ajatukseni työskenteli innokkaasti keksiäkseen jonkun keinon paeta. Ryöväreitten etuvartiosto oli kapeassa solassa. Yhdeltä puolelta rajoitti sitä jyrkkä vuorensenämä, toiselta puolelta vietti se hiljalleen alaspäin päätyen pensaikkaa kasvavaan laaksoon useita satoja metrejä alempana. Nuo miehet, ymmärrättekö, ovat rivakoita vuoristolaisia, jotka osaavat juosta kallioita ylös ja alas aivan toisella nopeudella kuin minä. Heillä oli nahkaiset jalkineet, melkein sandaalin tapaan jalkoihin sidotut, ja niillä pystyivät he liikkumaan jyrkimmissäkin paikoissa. Vähemmän päättäväinen mies olisi joutunut epätoivoon. Mutta minä hoksasin tuossa tuokiossa sen keinon, jonka kohtalo minulle tarjosi, ja käytin sitä hyväkseni. Yksi tynnöreistä oli vieritetty aivan rinteiden reunalle. Liikutin itseäni hitaasti sitä kohden, ja sitten oikealla tiikerin hyppäyksellä loikkasin tynnörin sisään, ja panin yhdellä nykäyksellä sen vyörymään vuorenrintettä alas.

En koskaan tule unohtamaan sitä hirveätä menoa, sitä hyppimistä, vierimistä ja pyörimistä pitkin tuota kauhistuttavaa jyrkännettä alas. Olin vetänyt koko ruumiini kokoon, niin että se oli kuin kiinteä möhkäle; vain pääni pisti tynnörin sisästä esiin. Oli suorastaan ihme, etteivät aivot lentäneet päästäni. Tynnöri vyöryi aluksi pitkiä, tasaisia rinteitä myöten, mutta sitten tuli teräviä pengermiä, joissa se ei enää vyörinyt, vaan hyppi kuin kauris jyristen ja jymisten vuorta alas, niin että jok'ikinen luu ruumiissani naksahdatti. Tuuli suhisi korvissani, ja pääni pyöri ympäri, kunnes tulin aivan sairaaksi ja sekäpäiseksi ja melkein tajuttomaksi; sitten vihdoinkin saavuin siihen pensaikkoon, jonka olin nähnyt syvällä alhaalla. Vyöryin sen läpi niin että oksat ritisivät ja räiskyivät, ja tulin sitten jälleen erästä rintettä myöten toiseen pensaikkoon, missä tynnörini törmätessään pientä puuta vastaan lensi kappaleiksi. Ryömin esiin laidaksien ja vanteiden seasta. Ruumistani pakoitti, mutta sydämeni riemuitsi ja sieluni iloitsi, sillä tiesin suorittaneeni suuren urotyön; minä olin jo näkevinäni, että rovio paloi vuorenhuipulla.

Sain hirveitä kuvotuksia ja tunsin itseni aivan kuin merisairaaksi sen tärinän jälkeen, jota olin saanut kestää. Parien minuuttia istuin pää käsiin vajonneena tynnörini jätteiden vieressä. Mutta nyt ei ollut aikaa levätä. Kuulin jo laukauksia takanani, ja ne ilmaisivat minulle, että vainoojani tulivat vuorenrintettä alaspäin. Tunkeuduin metsän tiheimpään osaan ja juoksin juoksemistani, siksi kunnes olin lopen väsynyt. Silloin paneuduin pitkäkseni ja kuuntelin, mutta en kuullut kerrassaan mitään. Olin pujahtanut vihollisteni kynsistä.

Toinnuttuani entiselleni aloin astella reippaasti eteenpäin. Eksyttääkseni vihollisiani kahlasin useiden purojen ylitse, sillä päähäni oli pälkähtänyt, että minua mahdollisesti vainottaisiin koirien kanssa. Tultuani eräälle aukealle paikalle ja silmäiltyäni ympärilleni huomasin ilokseni, etten seikkailustani huolimatta ollut tullut kovinkaan kauaksi oikealta suunnaltani. Edessäni oli Merodalin huippu. Sen alaston ja terävä kärki kohosi vaivaistammimetsikön ylitse, joka kasvoi sen rinteellä. Nämä metsiköt olivat sen pensaikon jatkona, jossa olin löytänyt suojan. Vaikka tiesinkin, että jokainen käsi oli minua vastaan ja että olin aseeton, en kuitenkaan luullut olevan mitään vaaraa, niinkauan kuin olin täällä ja saatoin kätkeytyä puiden sekaan. En nähnyt ketään, mutta silloin tällöin kuulin etäältä kimeitä vihellyksiä ja kiväärin laukauksia.

Oli vaikeata päästä tiheikön lävitse, mutta ilokseni saavuin lopulta suurempien puiden luokse ja löysin pienen polun, joka puikkelehti niiden välistä. Olin luonnollisesti liian viisas kulkeakseni sitä pitkin, mutta pysyttelin sitä niin lähellä kuin mahdollista seuraten sen suuntaa. Olin taivaltanut jonkun matkaa ja luulin jo olevani likellä metsänreunaa, kuin omituinen, valittava ääni saapui korviini. Aluksi luulin, että se oli jonkun eläimen ääntelemistä, mutta sitten kuului katkonaisia sanoja, joista erotin vain ranskalaisen huudahduksen "Mon Dieu." Hyvin varovaisesti hiivin siihen suuntaan, josta ääni tuli ja tässä seuraa, mitä näin.

Kuivalla lehtivuoteella makasi mies pitkällään. Hänellä oli samanlainen harmaa sotilaspuku kuin minullakin.

Hän oli nähtävästi vaikeasti haavoittunut, sillä hän piti kauttaaltaan veren tahraamaa vaatetta rintaansa vasten. Verilätäkkö oli muodostunut hänen ympärilleen, ja häntä ympäröivät kärpäslaumat, joiden surina olisi varmasti kiinnittänyt huomiotani, ellei sitä jo olisi tehnyt tuon haavoittuneen ähkeminen. Pysähdyin hetkiseksi, epäillen että tässä oli ehkä ansa minun vangitsemisekseni; mutta sitten voitti säälin tunne kaikki arvelut, juoksin esiin ja polvistuin hänen vierelleen. Hän suuntasi minuun sekavan silmäyksen, ja nyt näin että siinä makasi Duplessis, mies, joka oli lähetetty ennen minua. Hänen sisäänpainuneista poskistaan ja lasimaisista silmistään näin, että hän teki kuolemaa.

"Gerard", kuiskasi hän, "Gerard." Saatoin näyttää hänelle vain osanottoani; mutta hän, vaikka elämänsä oli sammumaisillaan, tahtoi gentlemannina täyttää velvollisuutensa viimeiseen asti.

"Rovio, Gerard! Tahdotteko sytyttää sen?"

"Onko teillä terästä ja piikiveä?"

"Täällä niitä on."

"Siis sytytän sen tänä yönä."

"Kuolen onnellisena nyt, kun kuulen teidän sen sanovan. Ne ampuivat minua, Gerard. Mutta teidän pitää sanoa marsalkalle, että tein parhaani."

"Ja Cortes?"

"Cortes, hänelle ei käynyt niin hyvin kuin minulle, hän joutui ryövärien käsiin ja sai hirmuisen lopun. Jos huomaatte, ettette voi päästä heidän kynsistään, ampukaa kuula oman sydämenne läpi, ettei teidän tarvitsisi kuolla Cortesin tavoin."

Näin että hänen hengityksensä oli pysähtymäisillään, ja kumarsin alemmaksi kuullakseni hänen sanojaan.

"Voitteko mainita minulle jotain, joka voisi minua auttaa saavuttamaan päämääräni?"

"Kyllä, kyllä; de Pombai, hän voi auttaa teitä; luottakaa häneen — —"

Nämä sanat lausuttuaan painui hänen päänsä rintaa vasten, ja hän oli kuollut.

"Luottakaa de Pombaihin." Se oli hyvä neuvo.

Hämmästykseni näin erään miehen seisovan sivullani. Olin ollut siihen määrin kiintynyt toverini puheeseen ja niin innokas kuulemaan hänen sanojaan, että mies oli aivan huomaamattani päässyt tulemaan luokseni. Nyt ponnahtin ylös ja tarkastelin häntä. Hän oli pitkä, tumma mies, mustatukkainen, tummasilmäinen, mustapartainen, kasvot pitkulaiset ja vakavat. Kädessään oli hänellä viinipullo ja olan yli riippui väkipyssy sillä tavalla, kuin noitten miesten on tapana sitä kantaa. Hän ei tehnyt mitään yritystä käyttää sitä, ja ymmärsin, että hän oli se mies, jota kuollut oli minulle suositellut.

"Ah, hän on kuollut; hän pakeni tänne metsään sittenkuin häntä oli ammuttu. Mutta minulla oli onni löytää hänet täältä, missä hän oli vaipunut maahan ja tehdä hänen viimeiset hetkensä helpommiksi. Tuon vuoteen olen pannut kokoon, ja tämän viinin olen tuonut hänelle janonsa sammuttamiseksi."

"Kiitän teitä Ranskan nimessä. Olen vain eversti kevyessä ratsuväessä; mutta olen Etienne Gerard, ja sillä nimellä on jonkun verran kaikua Ranskan armeijassa. Saanko kysyä —."

"Kyllä, herra, minä olen Aloysius de Pombal, samannimisen kuuluisan aatelismiehen nuorempi veli. Tätä nykyä olen ensimmäinen luutnantti siinä sissijoukossa, jonka päällikkönä on tunnettu Manuelo 'hymyilevä'."

Kautta kunniani, enkös pistänyt kättäni siihen kohtaan, missä pistoolini piti olla; mutta mies vain hymyili tälle liikkeelle.

"Olen hänen ensimmäinen luutnanttinsa, mutta minä olen myöskin hänen verivihollisensa", sanoi hän. Puhuessaan aukaisi hän nuttunsa ja veti paidan syrjään. "Kas tässä", sanoi hän näyttäen minulle selkäänsä, joka oli merkitty ja raadeltu punaisilla purppuranvärisillä juovilla. "Näin on 'Hymyilevä' menetellyt kanssani, vaikka suonissani virtaa Portugalin jalointa verta. Mutta tulette näkemään, kuinka minä kostan."

Hänen silmissään paloi sellainen raivo, ja niin julmasti näytteli hän hampaitaan, etten kauemmin voinut epäillä hänen sanojensa totuutta, jota vielä vahvisti hänen raadeltu selkäänsä. "Kymmenen miestä on vannoutunut minua avustamaan", sanoi hän, "ja toivon muutamien harvojen päivien kuluttua voivani liittyä teidän armeijaanne. Mutta ensin teen asiani selväksi täällä. Sillä välin —." Hänen kasvoissaan tapahtui äkillinen muutos, ja tuossa tuokiassa suuntasi hän väkipyssyynsä minua kohti. "Kädet ylös, sinä ranskalainen koira. Ylös, taikka päästän luodin pääsi läpi."

Te hätkähdätte, ystäväni! Te hämmästytte. Kuvitelkaas sitten, kuinka minä hämmästyin kuullessani hänen puheensa omituisen äkillisen lopun. Seisoin siinä pyssynpiipun mustan reiän edessä ja näin hänen rajusti välkähtelevät silmänsä. Mitä saatoin tehdä? Olin aivan avuton. Nostin käteni ylös. Samassa kuului ääniä kaikkialta metsästä ja jalkojen töminää. Useita hirvittäviä olentoja sukelsi esiin pensaikosta, ja tusinan verran käsiä tarrasi kiinni minuun, kurjaan, epätoivoiseen pakolaiseen, ja nyt olin jälleen vankina. Jumalan kiitos, ettei minulla ollut pistoolia, millä olisin ampunut kuulan otsaani. Jos sinä silmänräpäyksenä olisin ollut asestettu, en nyt istuisi tässä kertomassa teille tätä vanhaa tarinaa.

Karkeilla, karvaisilla käsillään pitelivät nuo miehet minusta kiinni ja raahasivat minut polkua pitkin metsän läpi de Pombal-petturin määrätessä suunnan vanginvartijoilleni. Neljä ryöväreistä kantoi Duplessin ruumista. Ilta loi jo varjojaan seudun ylitse, kun pääsimme metsästä ja aloimme nousta vuorenrintettä ylös. Kiivettiin siksi kunnes saavuttiin sissijoukon pääkorteeriin, joka oli eräässä rotkossa ylhäällä vuorenrinteellä. Siellä oli rovio, joka oli tuottanut minulle niin paljon vaivaa. Se oli neliskulmainen ja polttopuista rakennettu ja sitäpaitsi aivan päämme yläpuolella. Sen alapuolella oli kaksi tai kolme majaa, jotka epäilemättä olivat kuuluneet vuohipaimenille, mutta nyt olivat näiden roistojen suojina. Minut työnnettiin yhteen noista majoista sidottuna ja avuttomana, ja toveriraukkani ruumis pantiin vierelleni.

Makasin siellä hautoen ainoastaan sitä ajatusta, mitä minun parin tunnin aikana olisi tehtävä päästäkseni syyttämään yläpuolellani olevan rovion, kun vankilan ovi avautui, ja eräs mies astui sisään. Jos käteni olisivat olleet vapaina, olisin hyökännyt hänen kurkkuunsa ja kuristanut hänet, sillä tulija ei ollut kukaan muu kuin de Pombal. Parisen ryöväriä seurasi hänen kintereillään, mutta hän käski heidän jäädä ulkopuolelle ja sulki oven.

"Te roisto!" ärjäsin minä.

"Hiljaa", kuiskasi hän, "puhukaa hiljaa, joku voi kenties kuulla, ja henkeni on silloin mennyttä. Minulla on muutama sana sanottava teille, eversti Gerard; samoin kuin olin hyvä teidän toverillenne, tahdon myös mielelläni auttaa teitä. Puhuessani teidän kanssanne hänen ruumiinsa ääressä, huomasin, että meidät oli piiritetty ja että teidän vangitsemistanne ei voinut välttää. Olisin saanut saman kohtalon kuin tekin, jos olisin epäröinyt. Silmänräpäyksessä tein teidät vangikseni säilyttääkseni joukon luottamuksen. Järkenne sanoo teille, etten toisin voinut menetellä. En tiedä, voinko teidät pelastaa, mutta tahdon ainakin koettaa."

Tämä oli uusi käänne asiassa. Vastasin, etten voinut tietää, missä määrin hän puhui totta, vaan että tulisin tuomitsemaan häntä hänen tekojensa mukaan.

"Enempää en pyydäkään", sanoi hän, "ja nyt tahdon antaa teille yhden neuvon. Päällikkö haluaa nähdä teidät. Vastatkaa hänelle rehellisesti. Muuten saattaa hän teidät kahtia kahden laudan välissä. Älkää vastustako häntä. Antakaa hänelle ne tiedot, joita hän pyytää. Se on teidän ainoa pelastuksenne. Jos voitte voittaa aikaa, voi kentiesi ilmaantua joku pelastumisen mahdollisuus. Nyt täytyy meidän lähteä. Tulkaa heti mukaan, muuten voi herätä epäluuloja." Hän auttoi minut ylös, aukaisi oven, veti minut tuimasti ulos, ja niiden kahden miehen avulla, jotka seisoivat oven ulkopuolella, tyrkkäsi hän minut varsin kovakouraisesti siihen paikkaan, jossa sissijoukon päällikkö istui raakojen seuralaistensa ympäröimänä. Manuelo "Hymyilevä" oli varsin merkillinen mies. Hän oli lihava ja kukoistava ja näytti hyvin tyytyväiseltä; suurine parrattomine kasvoineen ja kaljuine päineen näytti hän oikein tyypilliseltä hyväntahtoiselta perheen isältä. Nähdessäni hänen suojelemaan hymynsä saatoin tuskin uskoa, että tuossa oli se roisto, jota yhtä paljon pelkäsivät sekä Englannin että meidän armeijamme. On tunnettua, että Trent, eräs englantilainen upseeri, hirtätti hänet myöhemmin hänen julmuutensa vuoksi. Hän istui suurella kivellä katsellen minua, aivan kuin olisin ollut hänen vanha tuttavansa. Näin kuitenkin erään hänen miehistään nojaavan pitkää sahaa vasten, ja tämä näky riitti karkoittamaan minusta kaikki harhaluulot.

"Hyvää iltaa, eversti Gerard", sanoi hän, "meitä on viime aikoina erikoisemmin kunnioittanut kenraali Massenan esikunta. Yhtenä päivänä majuri Cortes, seuraavana eversti Duplessis ja nyt eversti Gerard. Ehkäpä itse marsalkkakin suvaitsee vielä kunnioittaa meitä vierailullaan. Arvaan, että olette nähnyt Duplessin; Cortesin löydätte kiinninaulattuna eräaseen puuhun tuolla alempana. Nyt on vain ratkaistava, kuinka menettelisimme teidän kanssanne!"

Tämä ei ollut suinkaan mieltäylentävää puhetta; mutta hänen kasvoillaan paistoi koko ajan hymyily, ja hän lausui sanansa mitä ystävällisimmin. Nyt kumartui hän eteenpäin, ja huomasin silloin järkähtämättömän, kovan ilmeen hänen silmissään.

"Eversti Gerard", sanoi hän, "en voi luvata säästää henkeänne sillä se ei kuulu tapoihimme, mutta voin määrätä teille joko helpon tai kauhistavan kuoleman. Kumman valitsette?"

"Mitä toivotte minun tekevän saadakseni luvan valita?"

"Jos haluatte saada helpon kuoleman, vaadin minä, että teidän tulee vastata totuudenmukaisesti niihin kysymyksiin, jotka teille teen."

Äkillinen ajatus pälkähti päähäni.

"Te haluatte tappaa minut, mutta teille on samantekevää, millä tavalla kuolen. Jos nyt vastaan teidän kysymyksiinne, sallitteko silloin minun valita kuolintapani?"

"Kyllä, sen sallin", vastasi hän, "mutta teidän on kuoltava ennen keskiyötä."

"Vannokaa se!" huudahdin minä.

"Portugalilaisen kunnianmiehen sana on tarpeeksi", sanoi hän.

"En halua sanoa sanaakaan, ennenkuin olette vannonut."

Hän tuli punaiseksi vihasta, ja hänen silmänsä kääntyivät sahaan. Mutta hän käsitti minun sanoneen, mitä tarkoitin, ja etten ollut sellainen mies, jonka sai uhkauksilla alistumaan. Hän otti sen vuoksi esille ristin mustan lampaannahkaisen nuttunsa sisältä.

"Minä vannon", lausui hän.

Oh, kuinka olin onnellinen! Mikä kuolema! Mikä kuolema Ranskan etevimmälle miekkamiehelle! Olisin voinut huutaa riemusta tätä ajatellessani.

"Nyt kysymyksiinne!" sanoin minä.

"Teidän täytyy vuorostanne vannoa puhuvanne minulle totta."

"Annan teille kunniasanani aatelismiehenä ja sotilaana, että niin tulen tekemään." Te käsitätte, että sellainen lupaus oli hirvittävä asia, mutta se ei ollut kuitenkaan mitään siihen verrattuna, mitä saatoin voittaa myöntäväsyydelläni.

"Tämä on hyvä ja varsin mielenkiintoinen juttu", sanoi hän ottaessaan muistikirjansa taskusta. "Tahdotteko olla niin ystävällinen ja kääntää silmänne tuonne ranskalaiseen leiriin päin."

Seuraten hänen liikkeensä suuntaa, käännyin ympäri ja silmäilin alas leiriin päin, joka oli tasangolla alapuolellamme. Viidentoista peninkulman etäisyydestä huolimatta saattoi kirkkaan ilman läpi erottaa jokaisen yksityisseikankin sangen tarkasti. Tuolla näkyi aukeat paikat teltojemme ja telttamajojemme välissä, ratsuväen linjat ja tummat täplät, jotka merkitsivät kymmentä tykistöpatteria. Kuinka surullista ajatella oivallista rykmenttiäni, joka odotti tuolla alhaalla, ja tietää, ettei se koskaan enää näkisi everstiään. Yhdellä ainoalla sen eskadroonalla olisin voinut lyödä kaikki nuo murhaajat maahan. Silmäni täyttyivät kyynelillä nähdessäni leiristä sen nurkkauksen, missä tiesin olevan kahdeksansataa miestä, joista jokainen olisi mennyt kuolemaan everstinsä puolesta. Mutta suruni katosi, kun näin teltojen takaa savupilvien nousevan ilmaan pääkortteerista Torres Novasista. Siellä oli Massena, ja Jumalan kiitos, uhraamalla elämäni olin täyttävä hänen käskynsä tänä yönä. Ylpeys ja innostus täytti rintani. Toivoin, että minulla olisi ollut ukkosen jylisevä ääni huutaakseni heille alas: "Katsokaa, se olen minä, Etienne Gerard, joka tahtoo kuolla pelastaaksensa Clauselin armeijan!" Oli kuitenkin kaikitenkin surullista ajatella, että näin jalo kuolema tuli tapahtumaan kenenkään voimatta jälkimaailmalle kertoa siitä.

"Nyt", sanoi ryövärikapteeni, "te näette leirin, ja te näette myöskin Coimbraan vievän tien; siellä vilisee teidän etujoukkojanne ja ambulanssejanne. Merkitseekö se, että Massena aikoo vetäytyä takaisin?"

Saattoi huomata vaunujen liikkuvat, tummat linjat ja silloin tällöin vartiojoukon pajunettien kimmellyksen. Vaikka en olisi antanutkaan lupaustani, ei silti olisi ollut lainkaan vaarallista myöntää sitä, mikä ilmankin oli selvä.

"Hän vetäytyy takaisin", vastasin minä.

"Coimbraanko?"

"Niin luulen."

"Entä Clauselin armeija?"

Kohautin olkapäitäni.

"Kaikki eteläänpäin vievät tiet ovat piiritetyt. Ei mikään sana voi häntä saavuttaa. Jos Massena vetäytyy takaisin, on Clauselin armeija kuolemaan tuomittu."

"Riippuu asianhaaroista", vastasin minä.

"Kuinka monta miestä hänellä on?"

"Luullakseni noin neljätoista tuhatta."

"Kuinka paljon ratsuväkeä?"

"Yksi prikaati Montbrunin osastosta."

"Mitkä rykmentit?"

"Neljäs jääkärirykmentti, yhdeksäs husaarirykmentti ja yksi kyrassierirykmentti."

"Aivan oikein", sanoi hän, katsoen muistikirjaansa. "Huomaan teidän puhuvan totta, ja Jumala teitä auttakoon, ellette sitä tee."

Nyt kävi hän läpi koko armeijan, osaston osastolta, kysellen jokaisen prikaatin kokoonpanosta. Tarvitseeko minun sanoa teille, että olisin mieluummin antanut kiskoa kieleni suusta, kuin vastannut näihin kysymyksiin, ellei minulla olisi ollut suurempaa päämaalia mielessäni. En lainkaan siekaillut kertoa hänelle kaikki, kun sen kautta saatoin pelastaa Clauselin armeijan.

Vihdoin painoi hän muistikirjansa kiinni ja pisti sen taskuunsa. "Olen teille suuressa kiitollisuudenvelassa ilmoituksistanne, ne lähetetään lordi Wellingtonille huomenna", sanoi hän. "Te olette suorittanut osanne asiassa; nyt täytän minä omani. Miten haluatte kuolla? Sotilaana pidätte epäilemättä parhaimpaa ammutuksi tulemista, mutta on muutamia, jotka pitävät paljon helpompana kuolemana tulla syöstyksi alas Merodalin huipulta. Jotkut ovat valinneet sen, mutta valitettavasti emme ole koskaan myöhemmin tulleet kuulleeksi heidän mielipidettään asiasta. Sitten on meillä saha, mutta se ei näytä olevan pidetty. Voisimme hirttääkkin teidät, mutta meillä olisi vaivaa viedä teidät alas metsään. Kuitenkin, lupaus on lupaus, ja kun te näytätte olevan kelpo mies, emme tule säästämään vaivojamme täyttääksemme teidän toivomuksenne."

"Te sanotte, että minun on kuoltava ennen keskiyötä", sanoin minä.

"Haluan siis kuolla yhtä minuuttia vaille kaksitoista." —

"Tuollainen elämästä kiinnipitäminen on hieman lapsellista, mutta toivomuksenne on toteutuva."

"Mitä tapaan tulee", lisäsin minä, "niin haluan kuoleman, jonka kaikki voivat nähdä. Pankaa minut tuonne halkopinon päälle ja polttakaa minut elävältä, kuten pyhimykset ja marttyyrit ennen minua poltettiin. Se ei ole mikään tavallinen kuolema, vaan sellainen, jota joku keisarikin voisi kadehtia."

Tämä ajatus tuntui huvittavan häntä suuresti.

"Miksikäs ei", sanoi hän, "jos Massena on lähettänyt teidät vakoilijana, voi hän ehkä arvata, mitä tuli vuorella merkitsee."

"Aivan niin", sanoin minä. "Te olette arvannut oikean syyn, hän saa tietää, ja kaikki tulevat tietämään, että olen saanut sankarikuoleman."

"En näe siihen mitään estettä. Teidän toivomuksenne on toteutuva", sanoi ryöväri inhoittavasti hymyillen. "Minä lähetän hiukan vuohenlihaa ja pullon viiniä majaanne. Aurinko tekee juuri laskuaan, ja kello on pian kahdeksan, neljässä tunnissa tulee teidän valmistautua kuolemaan."

Kaunis oli se maailma, josta minun täytyi ottaa jäähyväiset. Näin alhaalla kultaisena kimaltelevan joen. Laskevan auringon viimeiset säteet kirkastivat Tajon sinistä vettä ja englantilaisten kuljetuslaivojen valkeita purjeita. Niin, tämä maailma oli sangen kaunis, ja surullista oli jättää se, mutta on asioita, jotka ovat vieläkin kauniimpia. Kuolema, jonka kärsii toisten hyväksi, kunnia, velvollisuus, uskollisuus ja rakkaus, ovathan ne paljon säteilevämpi kauneus, kuin se, jonka silmillä voi havaita. Rintani oli tulvillaan oman jalon tekoni tuottamaa ihastusta, ja ihmetellen ajattelin, saisiko kukaan ihminen milloinkaan tietää minun heittäytyneen rovion liekkiin, pelastaakseni Clauselin armeijan. Toivoin sitä ja rukoilin, että toivoni toteutuisi, sillä mikä lohdutus se olisikaan äidilleni, mikä esimerkki armeijalle, mikä ylpeyden lähde husaareilleni. Kun de Pombal vihdoinkin ilmestyi majaani ruoan ja viinin kera, oli ensimmäinen pyyntöni hänelle, että hän kirjoittaisi kertomuksen kuolemastani ja lähettäisi sen ranskalaisten leiriin.

Hän ei vastannut sanaakaan; mutta minä nautin ilta-ateriani paremmalla ruokahalulla ajatellessani, ettei sankaritekoni jäisi aivan tuntemattomaksi.

Olin istunut noin kaksi tuntia majassani, kun ovi jälleen avautui, ja päällikkö näyttäytyi kynnyksellä.

Minä istuin pimeässä, mutta hänen vieressään seisoi joku ryöväreistä soihtu kädessä, niin että näin hänen silmänsä ja hampaansa kiiluvan hänen tuijottaessaan minuun.

"Selvä?" kysyi hän.

"Ei ole vielä aika."

"Te tahdotte siis pysyä hengissä viimeiseen silmänräpäykseen asti?"

"Lupaus kuin lupaus."

"Aivan oikein, olkoon sitten kuten tahdotte. Meidän on täällä pantava toimeen pieni rangaistus; yksi miehistäni ei ole käyttäytynyt niin kuin hänen olisi pitänyt. Me pidämme ankaraa kuria täällä emmekä kiinnitä henkilöllisyyteen mitään huomiota; sen voi de Pombal todistaa teille. Tahdotteko sitoa hänet ja asettaa hänet roviolle, de Pombal. Tulen itse katsomaan hänen kuolemaansa."

De Pombal ja soihtua pitelevä mies astuivat sisään. Kuulin päällikön askelten häipyvän. De Pombal sulki oven. "Eversti Gerard", sanoi hän, "luottakaa tähän mieheen; hän on yksi liittolaisistani. On kysymyksessä elämä tai kuolema. Olen koettava pelastaa teidät, mutta panen itseni alttiiksi ja haluan sentähden teiltä varman lupauksen suuren vaaran takia. Teidän pitää taata meille hyvä vastaanotto ranskalaisten leirissä, ja että kaikki se, mikä on mennyttä, on unohdettu."

"Sen lupaan teille."

"Luotan sanoihinne. Nyt pian pian, ei silmänräpäystäkään saa kadottaa. Jos tuo villipeto tulee takaisin, odottaa meitä kaikkia kauhistuttava kuolema."

Katselin hämmästyneenä, mitä hän teki.

Hän kietoi pitkän köyden kuolleen toverini ruumiin ympärille ja sitoi vaatekappaleen hänen suunsa eteen, niin että se peitti melkein koko kasvot.

"Maatkaa hiljaa tässä", sanoi hän minulle pannen minut kuolleen paikalle.

"Minulla on neljä miestä odottamassa, jotka asettavat ruumiin rovioon." Hän aukaisi oven ja antoi määräyksensä. Ryövärit astuivat sisään ja kantoivat Duplessis'n ulos. Jäin makaamaan maahan horjuen toivon ja pelon välillä.

Viisi minuuttia myöhemmin tulivat de Pombal ja hänen miehensä takaisin.

"Teidät on nyt pantu rovioon", sanoi hän, "ja uskallanpa kysyä koko maailmalta, ellette te juuri ole se; teidät on köydetty ja sidottu niin lujasti, ettei kukaan voi vaatia, että teidän pitäisi puhua tai liikuttaa itseänne. Nyt täytyy vain kantaa Duplessis'n ruumis pois, ja heittää se alas Merodalin jyrkanteeltä."

Kaksi miehistä tarttui päähäni ja kaksi jalkoihini, ja tällä tavalla kantoivat he minut jäykkänä ja liikkumattomana majasta ulos. Tultuani raikkaaseen ilmaan, teki mieleni huutaa ilosta. Kuu paistoi juuri rovion yläpuolella, ja sen hopeahohteessa näki selvästi miesolennon makaavan pitkin pituuttaan roviolla. Ryövärit olivat joko leirissä, tai kokoontuneina rovion ympärille, sillä emme kohdanneet ketään, joka olisi meitä pidättänyt tai puhutellut. De Pombal vei meitä jyrkännettä kohti. Tultuamme vuorenhuipun toiselle puolelle, olimme poissa näkyvistä, ja minä sain luvan käyttää jalkojani. De Pombal osoitti erästä kapeata, luikertelevaa polkua. "Tuolla menee tie", sanoi hän. Mutta äkkiä hän huudahti:

"Dios mio, mitä se on?"

Kauhistuttavaa kiljuntaa kuului alhaalta metsästä. Näin de Pombalin vapisevan kuin säikähtyneen hevosen.

"Se on paholainen", kuiskasi hän, "hän räökkää parhaillaan jotain, samoin kuin räökkäsi minuakin. Taivas auttakoon, ettei hän saisi meitä käsiinsä."

Peräkkäin ryömimme kapeaa vuohipolkua pitkin. Vuoren juurella olimme jälleen metsässä. Äkkiä huomasimme kellertävän valon loistavan yläpuolellamme, ja puunrunkojen mustien varjojen sukeltavan selväpiirteisinä esiin. He olivat siis sytyttäneet rovion. Sieltä missä seisoiimme, saatoimme erottaa liikkumattoman ruumiin liekkien seasta ja ryöväreitten tummat hahmot, jotka ulvoen tanssivat rovion ympärillä kuten ihmissyöjät. Puistin nyrkkiä noille koirille ja vannoin jonakin päivänä tulevani takaisin husaareneni ja tekeväni tiliä heidän kanssaan.

De Pombal tiesi, minne etuvartimoita oli asetettu ja tunsu kaikki polut, jotka veivät metsän läpi. Mutta välttääksemme noita veijareita, täytyi meidän luikerrella vuorien välistä ja kulkea monta raskasta peninkulmaa. Kuitenkin olisin kernaasti kulkenut vielä monta penikulmaa sen näyn takia, joka kohtasi silmiäni! Kello taisi olla noin kaksi aamulla, kun pysähdyimme erään vuoren huipulle, jonka ylitse polkumme luikerteli. Kun katsoimme taaksemme, näimme rovion hehkuvan punaisena. Näytti kuin olisi tulivuoren liekki suitsunut Merodalin korkealta huipulta. Ja silloin näin tähystellessäni myöskin jotain lisäksi, jotain, joka sai minut riemuitsemaan ilosta, heittäytymään maahan ja kiemurtelemaan ihastuksesta. Kaukana, kaukana eteläisellä taivaanrannalla vilkkui ja välkkyi suuri, keltainen valo, hulmuten ja leimahdellen. Se ei tullut mistään talosta, ei ollut minkään tähden tuike, vaan rovion liekki

d'Ossa vuorelta, joka julisti meille, että Clauselin armeija tiesi nyt, mitä Etienne Gerard oli lähetetty sille ilmoittamaan.

V.

Urhoollisuusmitali.

Tarentin herttua, eli Macdonald, kuten hänen vanhat toverinsa häntä mieluummin kutsuivat, oli silminnähävästi hirveällä tuulella. Majuri Charpentier ja minä emme voineet olla huomaamatta että hän oli aivan haleta kiukusta.

"Priikaatikenraali Gerard, husaariväessä", sanoi hän sillä tavalla kuin korpraali rekryttille.

Tein kunniaa.

"Majuri Charpentier, ratsukrenatööriväessä."

Toverini löi kannukset yhteen.

"Keisarilla on teille määräyksiä."

Sen pitemmittä mutkitta tempasi hän oven auki ja ilmoitti meidät.

Olen nähnyt Napoleonin kymmenesti hevosen selässä silloin kun hänen olisi pitänyt kulkea jalkaisin, ja mielestäni hän menetteli viisaasti näyttäytyessään joukoille tällä tavalla, sillä hänen vartalonsa näyttää varsin hyvältä satulassa. Seisoessaan siinä nyt meidän edessämme, oli hän runsaan kädenlevyden lyhempi kuin me muut; hänen yläruumiinsa oli epäilemättä liian pitkä jalkoihin verrattuna, ja paksuine, pyöreine päineen, parrattomine kasvoineen ja pyöreine hartioineen muistutti hän enemmän jotain Sorbonnen professoria kuin Ranskan ensimmäistä sotilasta.

Hän seiso ja tarkasti karttaa, joka riippui seinällä ikkunoiden välissä. Berthier seiso hänen vieressään ja koetti näyttää ylen viisaalta meidän astuessamme sisään. Napoleon tempasi kärsimättömästi häneltä miekan ja osoitti sillä karttaa. Hän puhui nopeasti ja hiljaa, mutta sain kuitenkin siepatuksi sanan "Meusedal" ja kaksi kertaa "Berliini."

Hän viittasi meitä luoksensa ja lausui minulle:

"Te ette ole vielä saanut urhoollisuusmitalia, priikaatikenraali Gerard?"

Vastasin, etten ole saanut ja olin vähällä lisätä, ettei se ollut tapahtunut sen vuoksi, etten sitä olisi ansainnut, kun hän keskeytti minut tavallisella, lyhyellä tavallaan.

"Ja te, majuri?" kysyi hän Charpentier'ltä.

"En, sire."

"Niinpä saatte nyt erään tehtävän, te molemmatkin."

Hän vei meidät suuren kartan luokse ja asetti miekankärjen Rheimsin kohdalle.

"Tahdon olla suora teitä kohtaan, herrani. Te olette kumpikin seuranneet minua aina Marengosta lähtien, muistelen." Hänen kasvoiltaan loisti merkillisen viehättävä hymyily, joka muistutti kylmää auringonsädettä. "Tässä Rheimsin luona on juuri tällä hetkellä pääkortteerimme. Tänään on meillä 14 p. maaliskuuta. Hyvä. Tuolla on Pariisi, runsaan kahdentoista penikulman päässä täältä. Blücher on pohjoisessa, Schwarzenberg etelässä." Hän osoitteli puhuessaan sapelilla karttaan.

"Kuta kauemmaksi nuo miehet marssivat sisämaahan päin, sitä täydellisemmin minä olen heidät musertava. He ryntäävät parastaikaa Pariisia kohti. Sangen hyvä. Antaa niiden tulla. Veljeni, Espanjan kuningas, on oleva siellä sadantuhannen miehen kera. Juuri hänen luokseen minä lähetän teidät. Teidän on jätettävä hänelle tämä kirje, josta kumpainenkin saatte yhden kappaleen. Kysymyksessä on ilmoittaa hänelle, että minä saavun hänen avukseen koko joukkoineni kahden päivän kuluttua. Jokinen mies, hevonen ja kanuuna seuraa mukana. Te ymmärrätte minut, herrani?"

Ah, kunpa voisin kuvailla teille ylpeyttäni ja onneani sen johdosta, että tulin tuon suuren miehen uskotuksi. Hänen ojentaessaan meille kirjeet, kilistin kannuksiani, hymyilin ja nyökkäsin saadakseni hänet käsittämään, että ymmärsin hänen nerokkaan suunnitelmansa. Hän hymyili myöskin ja antoi kätensä hetkisen levätä olkapäälläni. Olisin antanut puolet palkastani, jos äitini olisi saanut nähdä minut tässä tilanteessa.

"Minä näytän teille tien", sanoi hän kääntyen jälleen karttaan päin.
"Te kuljette yhdessä Bazochesiin. Siellä eroatte; toinen lähtee Oulchyyn ja Menillyyn päin, ja toinen ratsastaa pohjoiseen Brainen, Soissonsin ja Senlisiin kautta. Onko teillä mitään muistuttamista, prikaatikenraali Gerard?"

Olen vain yksinkertainen sotilas, mutta minulla on ajatuksia ja kyky tuoda ne esille. Olin alkanut puhua Ranskan kunniasta ja suuruudesta, kun hän keskeytti minut.

"Entäs teillä, majuri Charpentier?"

"Jos huomaamme tiet epävarmoiksi, onko sallittua valita toisia?" kysyi hän.

"Sotamiehet eivät valitse, he tottelevat." Hän nyökkäsi päällään merkiksi, että saimme lähteä, ja kääntyi Berthier'hen päin. En tiedä, mitä hän sanoi, mutta kuulin heidän molempien nauravan.

Nousin pienen harmaan tammani Violetten selkään. Se on koko seitsemännen prikaatin nopein hevonen ja sen on voittanut ainoastaan englantilaisen Rovigon herttuan pikajuoksija. Charpentier'llä oli sitävastoin sellainen kiikkuhepo, jolla nuo ratsastuskrenatöörit tavallisesti ratsastavat: selkä kuin sängynpohja ja jalat kuin pylväät. Hän oli itsekin kömpelö mies, ja yhtäkaikki löi hän, heikkopäisessä omahyväisyydessään, silmäyksiä tyttölapsiin, kun ne heiluttivat minulle nenäliinoillaan ikkunasta, ja hän kierteli rumia, punaisia viiksiään, ikäänkuin jos tytöt olisivat olleet häneen ihastuneita.

En ole milloinkaan tuntenut erikoisempaa ystävyyttä tuota pöyhkeilevää maakaria kohtaan; ensimmäisten kahdenkymmenen peninkulman kuluessa en saanut sanaakaan hänen suustaan. Hän ratsasti kulmakarvat rypyssä ja leuka rinnalle painuneena kuten mies, joka on ajatusten rasittama. Useammin kuin kerran kysyin häneltä, mitä hän mietiskeli, koska ajattelin, että minä nopeammalla älylläni kentiesi voisit selvittää hänelle pulman.

Hänen vastauksensa olivat aina siihen suuntaan, että huomasin hänen ajattelevan vain tehtävänsä, mikä muutoin minua hämmästytti, sillä vaikk'ei minulla koskaan ole ollut suuria ajatuksia hänen ymmärryksestään, tuntui minusta kuitenkin mahdottomalta, että joku voisi olla ymmällä näin yksinkertaisen ja sotilaallisen tehtävän edessä.

No niin, me saavuimme vihdoinkin Bazochesiin, missä hänen piti valita eteläinen, ja minun pohjoinen tie. Ennenkuin hän ratsasti luotani, kääntyi hän ympäri satulassaan ja katsoi minuun merkitsevää, tutkiva ilme kasvoillaan.

"Mitä johtopäätöksiä te olette tehnyt, Gerard?" kysyi hän.

"Mistä?"

"Tehtävästämme."

"Sehän on varsin yksinkertainen."

"Niinkö arvelette? Miksi uskoi keisari suunnitelmansa meille?"

"Sen vuoksi, että hän tunsi älykkäisyytemme."

Seuralaiseni nauroi tavalla, joka minusta tuntui epämiellyttävältä.

"Uskallanko kysyä, mitä aiotte tehdä, jos huomaatte noiden kylien olevan täynnä preussilaisia?" kysyi hän.

"Tottelen vain määräyksiäni."

"Mutta silloinhan teidät lyödään kuoliaaksi."

"Se on mahdollista."

Hän nauroi taas, ja nyt niin lähentelevästi, että kilahutin miekkaani. Mutta ennenkuin ehdin hänelle sanoa, mitä ajattelin hänen tyhmyydestään ja kasvatuksen puutteestaan, oli hän kääntänyt hevosensa ja hölkötti matkoihinsa. Katselin hetkisen hänen jälkeensä ihmetellen hänen esiintymistään, ja sitten

läksin omaa tietäni.

Myöhemmin päivällä pysähdyin erään kapakan luokse antaakseni Violettelte jotain syötävää. Nyt en ollut kaukana Soissonsista, ja isäntä kertoi minulle, että preussilaiset kaksi päivää sitten olivat kulkeneet sen ohitse matkalla Aisne-joen yli. Tuntia myöhemmin näin häipyvässä päivänvalossa kaksi heidän ratsuvahtiaan tien oikeanpuoleisella kukkulalla, ja kun pimeys oli peittänyt maan, tuikki valo heidän nuotiostaan pohjoista taivasta vasten.

Kuultuani Blücherin olleen siellä jo kaksi päivää, hämmästyin suuresti sen vuoksi, ettei keisari ollut tietänyt sen alueen, jonka läpi hän oli määrännyt minut ratsastamaan tärkeän kirjeeni kera, jo olevan vihollisen miehittämän. Mutta sitten muistelin sitä äänensävyä, jolla hän oli sanonut Charpentier'lle, että sotilas ei saa valita, vaan totella. Päätin seurata sitä tietä, jonka hän oli minulle näyttänyt, niinkauan kuin Violette saattoi liikuttaa ainoatakaan jalkaansa ja minä pidellä ohjaksia. Koko matkan ajan Sermoisesta Soissonsiin, missä tie kulkee ylös ja alas, kiemurrellen mäntymetsän lävitse, pidin pistoolini valmiina. Ratsastin hyvää kyytiä, kun tie oli suora, ja hiljensin vauhtia, milloin minun piti kääntyä toiseen suuntaan, kuten olimme Espanjassa tekemään.

Saavuttuani erääseen talonpoikaistaloon, joka on oikealla puolella tietä, juuri kun on tullut Crisen luona olevan puusillan ylitse, missä suuri madonnapatsas seisoo, huusi joku nainen minulle pelloilta, että preussilaiset olivat Soissonsissa. Pieni osasto heidän peitsimiehiään, sanoi hän, oli tullut samana iltapäivänä, ja kokonaista osastoa odotettiin ennen keskiyötä.

En malttanut kuunnella hänen kertomuksensa loppua, vaan iskin kannukset Violetten kylkiin, ja viisi minuuttia myöhemmin päästin täyttä laukkaa itse kaupunkiin.

Pääkadun päässä seisoivat kolme ulaania keskustellen hevostensa vieressä ja poltellen piippuja, jotka olivat yhtä pitkiä kuin sapelini. Näin heidät selvästi eräästä avonaisesta ovesta virtaavassa valossa, mutta minusta he saattoivat nähdä vain liehuvan viittani mustan varjon ja Violetten harmaat sivut. Silmänräpäystä myöhemmin nelistin erästä heikäläisten ryhmää vastaan, joka tuli portista ulos. Violetten lavan sysäys heitti yhden nurin niskoin kadulle, ja minä lyödä huimautin erästä toista, joka kuitenkin livahti käsistäni.

Puff, puff, paukahti kaksi karbiinin laukausta, mutta minä olin lentänyt kadunnurkan ympäri, enkä kuullut edes kuulien vinkunaa. Oh, kuinka suurenmoisia sentään olimme, sekä Violette että minä.

Hevoseni juoksi kuin ahdistettu jänis, ja tulta iskivät sen kaviot. Nousin seisomaan jalustimille ja heilutin sapeliani. Joku mies hyppäsi eteen tarratakseen suitsiini. Iskin häneltä käsivarren poikki ja kuulin hänen takanani tuskasta ulvovan. Kaksi ratsastajaa tuli minua kohden. Hakkasin toisen niistä maahan ja ajoin täyttä karkua eteenpäin. Minuuttia myöhemmin olin selvinnyt kaupungista ja karautin pitkin leveää, aukeaa maantietä, jonka kummallakin puolella kasvoi mustia poppeleita. Jonkun aikaa kuulin kavioitten kapsetta takanani, mutta se kuoli vähitellen pois. Pian oli kaikki hiljaista. He olivat luopuneet takaa-ajosta.

Nyt oli ensimmäinen tehtäväni hypätä alas hevosen selästä ja viedä tammani pieneen metsikköön, jonka läpi juoksi pieni puro. Siellä juotin hevostani ja annoin sille kaksi konjakkipullossa kastettua sokerinpalasta. Se oli hieman rasittunut kovasta ajosta, mutta oli ihmeellistä huomata, miten se puoli tuntia levättyään tuli entiselleen. Kun taas istuin satulassa, saatoin sen käynnistä ja ryhdistä päättää, ettei ollut hevosen syy, ellen saapuisi täsmällisesti Pariisiin.

Oli mitä ihanin kuutamö. Jokainen puu loi mustan varjon tien ylitse. Saatoin silmäillä maisemia yhtä selvästi kuin päivällä, ja hyvin rauhallisilta ne näyttivät, ellei ota lukuun siellä täällä pohjoisessa roihuavia tulipaloja. Yön hiljaisuudessa ja tietoisena siitä, että vaara väijyi sekä takanani että edessäni, näytti minusta noissa suurissa paloissa olevan jotain puoleensa vetävää ja kohtalokasta. Mutta en yleensä anna itseäni vaikuttaa kovin helposti.

Olinhan jo nähnyt tarpeeksi paljon merkillisiä asioita; viheltelin vain erästä reipasta laulua ja ajattelin pientä Lisetteä, jonka ehkä saan nähdä Pariisissa. Kaikki ajatukseni olivat parhaillaan häneen kiintyneinä, kun minä, pyörähtäessäni eräästä tien mutkasta, tulin suoraa päätä noin puolta tusinaa saksalaista rakuunaa vastaan, jotka istuivat nuotion ympärillä tien vieressä.

Minä olen erinomainen sotilas. Luulisin uskaltavani sanoa näin paljon tulematta silti epäillyksi itseni liiallisesta kehumisesta. Voin jonakin pulmallisena hetkenä punnita jokaista seikkaa ja tuossa tuokiassa löytää oikean ratkaisun yhtä hyvin kuin jos olisin sitä tuumailnut kokonaisen viikon. Nyt käsitin salaman nopeudella, että mitä hyvänsä tekisinkin, tultaisiin minua ajamaan takaa, ja että saisin selviytyä niin hyvin kuin taisin hevosellani, joka jo oli taivaltanut kuusi pitkä peninkulmaa. Mutta oli parempi tulla ajetuksi eteen- kuin taaksepäin. Kummassakin tapauksessa oli vaara sama; mutta jos minun onnistuisi välttää vainoojani heidän virkuista hevosistaan huolimatta, pitäisin viisaimpana pysähtyä Senlisiin

lähetyville Soissonsin etupuolelle.

Kaikki nämä seikat olivat minulle ikäänkuin vaistomaisesti selviä, ymmärrättekö. Tuskin olin vilkaissut heidän partaisia, suurten metallikypärien peittämiä kasvojaan, kun jo kosketin kannuksilla Violetteä, joka läksi kiittämään tietä eteenpäin. Hohoi! sitä hoilottamista, huutamista ja tömistelemistä takanamme! Kolme heistä laukaisi pyssynsä, ja kolme hyppäsi hevostensa selkään. Yksi kuula osui satulaani napsahtaen kuin keppi ovea vastaan. Violette kiiti hurjasti eteenpäin, ja luulin sen tulleen haavoitetuksi, mutta se olikin vain nirhama. Ah, tuota rakasta pientä eläväistä, kuinka sitä rakastin, kun huomasin sen jälleen aloittavan omaa pitkää, kevyttä laukkaansa, jolloin sen kaviot rapsahtelivat kuin espanjalaisen tytön kastanjetit. En voinut hillitä itseäni. Käännyin ympäri satulassa, hosuin ja huusin: "Eläköön keisari!" Ulvoin aivan naurusta kuullessani sitä kirousten tulvaa, minkä sanani aiheuttivat.

Mutta vaara ei ollut vielä vältetty. Jos hevoseni olisi ollut virkeä, olisi se varmasti selviytynyt vainoojista. Mutta nytpä olikin yksi heistä nopeampi kuin muut. Se oli oikein reilu poika upseeriksi. Joka kerta kun katsoin taakseni, huomasin välimatkan hänen ja hänen tovereittensa välillä suurenevan. Hän lähestyi minua lähestymistään.

Odotin nyt, kunnes hän oli tullut noin kolme-, neljäsataa kyynärää miestensä edelle. Sitten hillitsin Violetteä hiukkasan — aivan vähäsen, niin että hänen täytyi uskoa todellakin saavuttavansa minut. Kun hän oli tullut pyssynkantaman päähän, vedin pistoolini esille ja katsoin, mitä hän aikoi tehdä. Hän ei näyttänyt merkkiäkään siitä, että tahtois ampua. Tuo tyhmeliini oli ottanut pistoolit satulakotelosta pois, koska hänen piti olla leirissä yön aikana. Hän heilutti miekkaansa minulle syytäen suustaan uhkauksia. Oli selvä, ettei hän käsittänyt joutuneensa armeliaisuuteni varaan. Nyt oli vain noin kaksikymmentä kyynärää välillämme. "Rendez-vous!" huusi hän. "Minun täytyy lausua kiitokset monsieur'lle ranskan kielestä", sanoin minä tukien pistoolin vasenta käsivarttani vasten ja tähdäten hänen kasvoihinsa. Huomasin miten hän kalpeni nähdessään olevansa hukassa. Mutta juuri sillä hetkellä, kun painoin liipasinta, tulin ajatelleeksi hänen äitiänsä, ja laskin luotini hänen hevosen olan läpi. Pelkään, että hän loukkaantui kaatuessaan, sillä kuului ankara mätkähdys. Mutta minun oli kirjeestä pidettävä huolta, jonka vuoksi annoin Violetten ravata.

Noiden saatanan saksalaisten kanssa ei ollut niinkään helppo selviytyä. Takana tulevat miehet eivät antaneet kaatuneen upseerin itseänsä häiritä, vaan huhkivat perässäni. Olin tullut eräälle mäenrinteelle ja luulin näkeväni heidät viimeisen kerran, mutta piru vieköön, nehän olivat aivan kintereilläni. Ja samassa silmänräpäyksessä näin, silmäillessäni eteenpäin, näyn, joka sai sydämeni nousemaan kurkkuun. Pitkän, aukean tien päässä oli musta sotajoukko valmiina ottamaan minut vastaan. Mihin tahansa käännyin, näin vain kuoleman.

Rakuunoita takanani ja husaareja edessäni! En milloinkaan sitten Moskovan jälkeen ole ollut tällaisessa ahdingossa. Mutta rykmenttini kunnian vuoksi tahdoin kuitenkin mieluummin saada kuoleman kevyen kuin raskaan ratsuväen sotilaalta. Sen vuoksi en epäröinyt hetkeäkään, vaan annoin Violetten laukata. Muistan, että halusin rukoilla, mutta olin siitä viime aikoina hieman niinkuin vieraantunut. Ainoat sanat, jotka saatoin keksiä, olivat erästä rukouksesta kauniin ilman puolesta, jonka me tavallisesti luimme koulussa lupapäivän aatto-iltana. Mutta nekin, arvelin, olivat paremmat kuin ei mitään, ja kertasin niitä parhaillani, kun äkkiä kuulin ranskan kielisen huudahduksen aivan edessäni. Ne olivat meidän — meidän omia, rakkaita pieniä solttujamme Marmonten osastosta. Päästin kohtuullista ravia ystävien luo, sillä tahdoin saada heidät ymmärtämään, että joskin husaari pakenee, niin on hänen luontonsa vastaista paeta nopeasti.

Kenenkä huomasinkaan joukon etunenässä ellen juuri Bonvet-vanhuksen, jonka pelastin Leipzigin luona. Hän tuli luonnollisesti liikutetuksi jälleennäkemisestä, mutta kerrottuani hänelle tehtävästäni ja että minun täytyi kulkea Senlisiin kautta, nauroi hän epäilevästi.

"Vihollinen on siellä", intti hän. "Et voi päästä läpi. Miksi et valitse suoraa tietä Pariisiin? Minkä vuoksi sinun pitää valita juuri se tie, jota kulkiessasi voit olla melkein varma joko tulevasi vangituksi tai tapetuksi?"

"Sotilas ei valitse — hän tottelee!" sanoin hänelle Napoleonin omilla sanoilla.

"Jaha, vainiin, jassoo", sanoi hän, "silloin on viisainta, että seuraat meidän mukana, sillä mekin olemme matkalla Senlisiin tiedusteluretkelle. Meillä on Poniatowskin puolalainen peitsimies-eskadroona etunenässämmme."

Ja niin lähdimme komeillen matkaan hiljaisessa yössä, kunnes saavuimme puolalaisten sivustalle — ne olivat kaikkityyni hienoja, vanhoja satureita, joskin hieman liian raskaita hevostensa kannettaviksi. Me ryhdyimme pakinoimaan heidän kanssaan, ja varhain aamulla näimme valoja Senlisistä. Eräs talonpoika tuli kärryjään vetäen, ja häneltä saimme kuulla, miten oli asian laita kaupungissa.

Yksi ainoa kasakka-eskadroona oli majoitettu raatihuoneelle, joka sijaitsi torilla ja oli kaupungin suurin rakennus. Kokonainen preussilainen jalkaväen osasto oli leiriytynyt pohjoisessa päin olevaan metsään, mutta Senlisissä ei ollut mitään muita vihollisjoukkoja kuin kasakat. Nyt oli tervetullut tilaisuus kostaa noille raakalaisille, joiden julmuus meikäläistä maalaisväestö-raukkaa kohtaan oli pysyvänä puheenaineena kaikkien leiritulien ääressä.

Syöksyimme kaupunkiin kuin pyörremyrsky, hakkasimme maahan ratsuvahdit, ratsastimme etuvartijoiden ylitse ja telkisimme raatihuoneen portin ennenkuin vihollinen aavistikaan, että ranskalainen oli kahdenkymmenen peninkulman etäisyyden päässä. Näimme kauhistuttavia naamoja ikkunoissa, naamoja, jotka olivat ohimoita myöten parran peitossa, musta tukka sikin sokin lampaannahkaisten lakkien alla, ja tyhmiä, töllisteleviä suita.

"Hurraa, hurraa!" huusivat he kiväärinsä laukaisten, mutta meidän miehet olivat jo sisällä ja tarrasivat raakalaisten kurkkuun, ennenkuin he ehtivät kunnolleen valveutua unesta. Oli hirvittävää nähdä, miten puolalaiset kävivät verivihollistensa kimppuun, aivan kuin nälkiintyneet sudet hyökkäävät lihavaan lammaslampaan. Useimmat tapettiin pylväsparvekkeella, minne olivat paenneet piiloutuakseen. Veri virtasi alas käytävään kuin sade katolta.

Kun taistelu oli loppunut, hain rehua ja vettä Violettelles, ja voittepa uskoa, että pieni ystäväntäreni niitä tarvitsi. Sitten pesin sen jalat, sidoin sen suitsista erääseen vedenottoaikkaan ja menin sisään saamaan jonkun palasen minäkin, niin ettei minun tarvitsisi enää pysähtyä ennen Pariisia.

Ja nyt tapahtui jotain kummallista ja kohtalokasta. Vanha Bonvet seiso ja odotteli minua käytävässä astuessani sisään, ja hän kysäisi minulta, emmekö joisi pullollista viiniä yhdessä. "Mutta emme saa, tuhat tulimmaista, viipyä liian kauan", sanoi hän, "sillä metsän ulkopuolella on noin kymmenen tuhatta Theilmannin preussilaista."

"Missä sitä viiniä on?" kysyin minä.

"Älähän hätäile; kaksi husaaria löytää aina viiniä, jos sitä kerran on olemassa", sanoi hän, ja kynttilä kädessä tepasteli hän edelläni kiviportaita alas keittiöön. Sieltä johtivat uudet kieruportaat alas kellariin. Että kasakat olivat täällä vierailleet ennen meitä, saatoimme huomata niistä lukuisista murskatuista pulloista, joita oli pitkin lattiaa. Majuri oli suuri herkkusuu, ja seisoksellensa siellä hän haisteli noita kaikkia ihanuuksia — Chambertinia, Gravesta, Micantesta, valkoista ja punaista viiniä, imelää ja vaahtoilevaa — aivankuin kissa maitokupin ääressä. Hän oli lopulta valinnut itselleen valkoista bourgognea ja oli juuri ottamaisillaan käteensä pullon, kun musketin laukaus pamahti ylitsemme, ja alkoi kuulua jalkojen töminää ja sellaista ulvontaa ja kiljuntaa, jollaista en ole ikinä kuullut. Preussilaiset olivat yllättäneet meidät.

Bonvet oli urhoollinen mies, se täytyy hänestä sanoa. Hän tempasi tuota pikaa sapelinsa ja kompuroitsi portaita ylös niin että kannukset kilisivät. Seurasin hänen perässään, mutta juuri kun olimme tulleet keittiöstä ulos johtavaan käytävään, ilmoitti riemukas huuto saksalaisten vallanneen talon.

"Kaikki on hukassa", sanoin minä.

"On vielä olemassa yksi, joka kuolee ensimmäisenä", huusi hän juosten vimmatusti eräitä toisia portaita ylös. Ensin olin syöksymäisilläni hänen perässään, mutta tulin ajatelleeksi, että minulla oli tärkeä tehtävä suoritettavana, ja että jos kaatuisin, ei kirje tulisi milloinkaan määräaikaansa. Minun täytyi siis antaa Bonvet'n kuolla yksinään ja vetäytyä takaisin kellariin ja sulkeutua sinne.

Onneksi löysin jonkun aikaa haettuani kynttilän, jonka Bonvet oli jättänyt, ja sain sen palamaan. Mutta mitä nyt tekisin, en saattanut käsittää. Roistot pääni yläpuolella huusivat itsensä käheiksi, ja oli selvä, että ne alkaisivat pian kaivata jotain kurkun kastiketta. Ja silloin olisi urhoollisen husarin, hänen tehtävänsä ja urhoollisuusmitalin loppu. Muistelin äitiäni ja muistelin keisaria, kunnes kyyneleet kihosivat silmiini. Mutta heti kohta olin taas ennallaan. "Reipasta mieltä", huudahdin rintaani lyöden. "Uljasta mieltä, reipas poikaseni! Ei ole mahdollista, että se, joka selviytyi Moskovasta niin vähällä, ettei saanut edes kylmänhaavaakaan, kuolisi ranskalaisessa viinikellarissa." Koettelin ja tunsin, että kirjeeni oli tallessa, ja se lisäsi rohkeuttani.

Ensimmäinen ajatukseni oli sytyttää talo palamaan, toivoen siitä syntyneessä sekasorrossa voivani pujahtaa pakoon. Toinen aikeeni oli kätkeytyä tyhjiin viinitynnöriin. Haeskelin parhaillaan sopivaa tynnöriä, kun äkkiä huomasin eräässä nurkassa matalan pienen oven, joka oli yhtä harmaaksi maalattu kuin muurikin. Tyrkkäsin sitä ja luulin aluksi sen olevan lukossa. Mutta äkkiä se antoi perää, ja silloin hoksasin, että sitä piti kiinni jokin sen toiselle puolelle pönkitetty esine. Töykkäsin selälläni, ja samaa kyytiä lensi ovi auki, niin että syöksähdin takaperin toiseen huoneeseen. Kynttilä oli pudonnut kädestäni. Olin siis jälleen pimeässä. Kokosin kaiken huomiokykyni ja näin nyt reiän lävitse tai jostain

muualta tulevan kapean valonjuovan valossa, että olin jonkinlaisessa varastoviinikellarissa, joka oli täynnä valtavia viinikulhoja. Joka tapauksessa tuntui tämä olevan varmempi piilopaikka kuin ulkokellari, josta syystä minä, löydettyäni jälleen kynttiläni, aloin kasata rökkiötä oven eteen uudelleen. Mutta yht'äkkiä huomasin jotain, joka minua hämmästytti ja vieläpä, sen myönnän, sai minut hieman pelkäämään.

Olen maininnut, että huoneen kaukaisimpaan soppeen pilkisti jostain katossa olevasta reiästä pieni, himmeä valonjuova. Kuinka ollakaan, kun nyt tirkistelin pimeydessä, äkkäsin äkkiä pitkän, suuren haamun liikuskelevan valonsäteiden kohdalla ja sitten taas katoavan pimeyteen. Säpsähdin niin ankarasti, että olin vähällä särkeä huopalakkiini leukaremmiin! Näky kesti vain sekunnin, mutta kerkesin siitä huolimatta huomata, että miehellä oli karvainen kasakkalakki päässään, ja että hän oli suuri, pitkäsäärinen, hartiakas, sapelilla varustettu ryöväri. Tuhat tulimmaista, eikös itse Etienne Gerardin hieman hätkähtänyt ajattellessaan olevansa yksinään pimeässä tuollaisen miehen kanssa.

Mutta vain silmänräpäykseksi. "Rohkeutta poikaseni", ajattelin minä, "kun tosi eteen tulee on tuolla raakalaisella suurempi syy pelätä minua kuin minulla häntä." Ja samassa selveni minulle, että hän pelkäsi. Saatoin sen huomata hänen nopeista askeleistaan ja kokoonkyyristyneestä asennostaan, kun hän hyppi tynnöreitten keskellä kuin rotta koloa hakiessaan. Ja hän se oli, joka oli pidellyt ovea kiinni, eikä mikään pakkalaatikko tai viinitynnöri, kuten ensin olin arvellut.

Käsitin nyt, että mitä rohkeammin esiintyisin sen parempi. Sytytin siis kynttiläni ja astelin häntä kohden pitkin askelin ja miekka kädessä.

"Tulehan esille, senkin veijari", huusin minä. "Nyt on vihdoinkin viimeinen hetkesi koittanut!"

Kohotin kynttilää korkealle ja nyt saatoin erottaa vilaukselta miehen pään, joka pisti esiin tynnöristä. Hänellä oli kultainen kokardi mustassa hatussaan, ja hänen kasvojensa ilmeestä huomasin heti, että hän oli upseeri ja hyvän kasvatuksen saanut mies.

"Monsieur", sanoi hän hyvällä ranskankielellä. "Antaudun teidän suojelukseenne. Mutta ellette tahdo antaa minulle lupaustanne, niin täytyy minun myödä henkeni niin kalliista kuin mahdollista."

"Herrani", sanoin minä, "ranskalainen tietää, kuinka on kohdeltava onnetonta vihollista. Henkenne on turvattu."

Nämä sanat lausuttuani ojensi hän minulle sapelinsa.

"Kenet on minulla kunnia vangita?" kysyin minä.

"Olen kreivi Boutkin, donilainen kasakka", sanoi hän, "saavuimme tänne tänä iltana ja päätimme viettää yön täällä. Hetkisen kuluttua rupesi minua palelemaan ja senvuoksi menin kellariin saadakseni kulauksen viiniä, mutta sillä aikaa, kun olin täällä, valtasi teidän väkenne talon, ja kun nousin portaita ylös, oli koko juttu jo selvä. Nyt ei minulla ollut muuta tekemistä, kuin koettaa pelastaa oma henkeni; käännyin sentähden takaisin ja kätkeydyin tänne kellariin, mistä minut löysitte."

Kreivin kertomuksesta kävi selville, ettei hän piilopaikkaansa perimmäiseen kellariin ollut kuullut mitään viimeisestä kahakasta, ja ettei hän siis voinut aavistaa, että hänen omat liittolaisensa taas olivat herroja talossa. Jos hän kerran tämän saisi tietää, kääntyisi juoni hänen edukseen, ja minusta tulisi sensijaan hänen vankinsa. Miten menettelisin? Olin vähällä joutua kiikkiin, kun äkkiä sain päähänpiston, niin loistavan, että aivan tyrmistyin oman kekseliäisyyteni vuoksi.

"Kreivi Boutkin", sanoin minä, "olen sangen arveluttavassa asemassa."

"Ja mistä se johtuu?" kysyi hän.

"Siitä, että olen luvannut suojella teidän henkeänne."

Hän näytti sangen hämmästyneeltä. "Ettehän aio peruuttaa lupaustanne?" uteli hän.

"Jos pahin sattuu, täytyy minun uhrata oma henkeni suojellakseni teidän", sanoin minä, "mutta se tuottaa suuria vaikeuksia."

"Minkä vuoksi?" kysyi hän.

"Tahdon olla suora teitä kohtaan", vastasin minä. "Tehän tiedätte, että meidän miehet ja erikoisesti puolalaiset tuntevat piintynyttä vihaa kasakoita kohtaan, niin että jo kasakkapuvun näkeminenkin tekee heidät hurjiksi. He karkaavat silmänräpäyksessä miehen kimppuun repien hänet pala palalta. Eivät edes heidän omat upseerinsakaan voi hillitä heitä."

Ryssä kävi kuolonkalpeaksi nämä sanat kuultuaan. "Mutta sehän on aivan hirmuista", huudahti hän.

"Annan henkeni teidän käsiinne; mitä neuvotte minun nyt tekemään? Eiköhän minun pitäisi riisua päältäni sotilaspuku?"

"Erinomaista", huudahtin minä. "Niin sitä pitää! Te riisutte sotilaspukunne ja puette päällemme minun. Se tekee teidät pyhäksi jokaisen ranskalaisen — niin, vieläpä puolalaisenkin sotamiehen silmissä."

"Miten voisinkaan teitä kiittää?" puhkesi hän puhumaan liikutettuna.
"Mutta entäs te itse — mitä te otatte päällemme?"

"Minä puen päälleni teidän sotilaspukunne!"

"Velvollisuuteni on kestää tämä vaara", vastasin minä, "mutta en pelkää. Menen sinne ylös teidän vihatussa puvussanne. Satoja miekkoja ojennetaan minua vastaan. 'Seis!' huudan minä. 'Minä olen Etienne Gerard.' Silloin tahtovat he nähdä kasvoni. He tuntevat jälleen minut. Ja sitten kerron teistä ja pelastan siten teidät."

Hän vapisi innosta saada vaatteet päältänsä. Hänen saappaansa ja housunsa muistuttivat omiani siinä määrin, ettei meidän tarvinnut niitä vaihtaa, vaan annoin siis hänelle husaaritakkini, viittani, huopalakkiini, miekkavyöni ja laukkuni. Minä puolestani otin hänen korkean lampaannahkahattunsa, hänen karvakauluksisen takkinsa ja hänen käyrän sapelinsa. En luonnollisestikaan unohtanut pistää arvokasta kirjettäni uuden takkini taskuun.

"Teidän suostumuksellanne", sanoin minä, "sidon nyt teidät johonkin tynnöriin."

Hän ei tahtonut tähän millään suostua, mutta olen oppinut, että varovaisuus on sotilaallakin hyvä ominaisuus. Miten saatoin tietää, ettei hän, käännettyäni hänelle selkäni, saa päähänsä ottaa selvää asian oikeasta laidasta ja siten haitata suunnitelmiani. Hän kyyristyi erästä tynnöriä vasten, niin ettei minun muuta tarvinnut kuin juosta köyden kera kuusi kertaa sen ympäri ja sitten sitoa kestävä solmu tynnöriin toiselle puolelle. Jos häntä nyt haluttaisi nousta portaita ylös, täytyisi hänen kantaa vähintään kaksitoista litraa hyvää ranskalaista viiniä selässään, kuten laukkuryssä. Sitten lukitsin sisäkellarin oven, heitin kynttilän menemään ja nousin portaita ylös.

Oli noustava vain kaksikymmentä porrasta ja kuitenkin niitä noustessani tuntui minulla olevan aikaa ajatella kaikenlaisia tämän maailman asioita. Minulla oli samanlainen tunne kuin erään kerran Eylan luona maatessani murtunein jaloin ja nähdessäni kenttätykistön nelistävän suoraan minua kohti. Tiesin luonnollisesti, että jos minut huomattaisiin, ammuttaisiin minut silmänräpäyksessä valepuvussa olevana vakoilijana. Mutta sehän olisi ollut joka tapauksessa kunniakas kuolema — keisarin henkilökohtaisessa palveluksessa — ja laskin, ettei minusta voisi tulla vähemmän kuin viisi riviä, ehkäpä seitsemänkin, "Moniteuriin." Palaret'sta tuli kymmenen riviä, ja olen varma, ettei hänen uraansa voi verratakaan minun uraani.

Astuttuani saliin niin välinpitämättömän näköisenä kuin suinkin mahdollista, pisti ensimmäiseksi silmiini Bonvet'n ruumis jalat koukussa ja katkennut miekka kädessä. Olisin mielelläni paljastanut pääni hänen ohitse kulkiessani, sillä hän oli hyvä toveri, mutta pelkäsin sen herättävän huomiota, enkä sitä siitä syystä tehnyt.

Käytävä oli täynnä preussiläisiä jalkasotureita, jotka niin innokkaasti hakkasivat ampumareikiä muuriin, että tuskaa huomasivat minua. Mutta upseeri, joka seisoskeli ovensuussa pitkä piippu suussaan, astui minua kohti, taputti minua olkapäähän ja osoitti husaariparkojemme ruumiita. Hän lausui samalla jotain, joka varmaankin oli lystikästä, sillä hänen pitkä partansa lensi kahtia näyttäen minulle hänen ennenkuulumattoman suuren kitansa loistavine valkoisine hevosenhampaineen. Nauroin sydämellisesti hänen kerallaan ja lausuin ne ainoat venäläiset sanat, mitkä taisin. Opin ne pieneltä Sonjaltani Vilnassa, ja ne kuuluivat näin: "Jos yö on kaunis, tavataan tammen alla, mutta jos sataa, minun kamarissani." Tuolle saksalaiselle kävi se täydestä latinasta, ja en epäile, ettei hän luullut niiden merkitsevän jotain erikoisen sukkelaata, sillä hän säteili naurusta ja löi minua uudelleen ihastuksissaan olkapäähän. Nyökkäsin hänelle ja marssin ovesta ulos yhtä kylmäverisesti kuin olisin ollut hänen joukkojensa käskynhaltija.

Pihalla oli noin satakunta hevosta kiinnisidottuna, useimmat niistä olivat puolalaisten ja husarien. Kelpo, pieni Violettenikin seiso siellä ja hirtahti nähdessään minun tulevan. Mutta en tahtonut nousta sen selkään. Ei, siihen olin liian viisas. Valitsin sensijaan takkuisimman kasakkahevosen, minkä saatoin löytää, panin suuren säkin, joka oli täynnä ryöstettyjä esineitä ja joka oli sidottu sen kaulan ympärille, Violetten selkään. Sitten hyppäsin satulaan ja kuljetin Violetteä suitsista mukanani.

Kaupunki oli tulvillaan preussiläisiä. Ne seisoskelivat pitkin katuja ja osoittivat minua toisilleen, epäilemättä täten ilmituoden, että siinä meni yksi noita kirottuja kasakoita, joiden kanssa ei kukaan pystynyt kilpailemaan ryöväämisessä ja rosvoamisessa.

Pari upseeria puhui minulle, mutta pudistin päätäni ja sanoin hymyillen: "Jos yö on kaunis, tavataan tammen alla, mutta jos sataa, tapaamme minun kamarissani", jonka kuultuaan he vain kohauttivat olkapäitään ja luopuivat enemmistä keskusteluyrityksistä. Pääsin niin muodoin esteettömästi ulos kaupungista. Jonkun matkan päässä tiellä oli kaksi ratsuvahtia, mutta ne eivät minua saattaneet rauhattomaksi. Tuskin olin päässyt enemmän kuin sadan kyynärän päähän heistä, kun äkkiä näin oikean kasakan täyttä laukkaa päästävän minua kohti.

Saatte uskoa, ystäväni, että tuo näky saattoi minut epätoivoon. Niin, tunnustan suoraan, että rohkeuteni petti silmänräpäykseksi, ja että olin vähällä jo pitää asiaani menetettynä. Mutta vain silmänräpäyksen ajan. Avasin takistani kaksi nappia, niin että saatoin helposti tarttua keisarin kirjeeseen, sillä luja aikomukseni oli, sitten, kun kaikki toivo oli turhaa, niellä kirje ja sitten kuolla miekka kädessä. Vedin käyrän sapelini tupesta ja nelistin sinne päin, missä nuo kaksi ratsuvahtia olivat. He näyttivät olevan halukkaita minua hillitsemään, mutta osoitin heille oikeata kasakkaa, joka oli noin sadan kyynärän päässä. He käsittivät liikkeeni siten kuin tahtoisin ratsastaa häntä vastaan, ja antoivat tervehtien minun jatkaa matkaani.

Iskin kannukset konin kylkiin, sillä jos vaan pääsisin kyllin etäälle ratsuvahdeista, luulin kyllä voivani kasakasta selviytyä. Hän oli upseeri, pitkä karvainen mies, aivan samanlaisessa sotilaspuvussa kuin minäkin. Kun lähestyin häntä, auttoi hän tietämättään minua hevostaan pidättämällä, josta syystä pääsin vieläkin kauemmaksi ratsuvahdeista.

Kiitäessäni häntä vastaan, saatoin huomata hämmästyksen katseen hänen ruskeissa silmissään muuttuvan epäilyksi, kun hän kiinnitti silmänsä minuun, vaatetukseeni ja hevoseeni. En tiedä, mikä seikka minussa herätti hänessä epäilystä, mutta kaitpa hän huomasi, ettei kaikki ollut minussa niinkuin olla piti. Hän huusi minulle jotain kysyen, ja kun en vastannut, paljasti hän sapelinsa. Ja olin iloinen, että hän sen teki, sillä en ole koskaan voinut hakata maahan ketään vihollista, joka ei mitään pahaa aavista. Nyt asetuin rintamaan häntä vastaan, ja väistäessäni hänen iskunsa, täräytin häntä hänen takkinsa neljännen napin alapuolelle. Hän lensi päistikkaa hevosen selästä ollen vähällä kiskaista minutkin mukanaan, ennenkuin kerkisin irroittaa satulan. En ehtinyt edes nähdä, oliko hän kuollut vai elävä, sillä hyppäsin alas ponin selästä ja kiepsautin itseni Violetten selkään. Viittasin hyvästiksi molemmille ulaaneille, jotka tulivat täyttä laukkaa perässäni, sillä Violette oli nyt saanut levätä, ollen yhtä virkku kuin matkalle lähtiessämme. Käännyin ensimmäiselle syrjätielle länteen päin, ja sitten ensimmäiselle etelään päin vievälle tielle, jota pitkin pääsin pois vihollisen alueelta. Katsoessani vihdoinkin taakseni en nähnyt jälkeäkään takaa-ajajistani.

Kuinka onnelliseksi itseni tunsinkaan. Olin tarkasti noudattanut keisarin antamia määräyksiä. Hän oli käskenyt minun kulkea Sermoisin, Soissonsin ja Senlisiin läpi ollenkaan aavistamatta, että kaikki nuo kolme kaupunkia olivat vihollisen hallussa. Olin vienyt hänen kirjeensä vihollisen rivien läpi — husaarien, rakuunain, peitsimiesten, kasakkain ja jalkaväen — rohkeasti, ovelasti ja mielenmalttini säilyttäen olin suorittanut mitä uhkarohkeimpia ja aivan mahdottomilta tuntuvia tekoja. Mitähän keisari sanoisi, jos kertoisin kaiken hänelle?

Päästyäni Domartiniin saakka, näin ensi kerran omia etuvartijoitamme. Siellä hääräili joku raakunajoukko pellolla, ja ratsastin heidän luokseen kysymään, oliko tie täältä Pariisiin turvallinen. Ratsastaessani heitä kohti tunsin itseni niin ylpeäksi, siitä että vahingoittumattomana oli palannut kotiin ystäviensä luokse, etten voinut olla heiluttamatta sapeliani ilmassa.

Eräs nuori upseeri ratsasti esiin joukosta, hänkin sapeliansa heiluttaen, ja sydäntäni lämmitti ajatus, että hän tuli minua vastaanottamaan ja toivottamaan tervetulleeksi niin kovin ihastuneena ja iloissaan. Panin Violetten tanssimaan ja tultuamme lähemmäksi toisiamme, heilutin miekkaani sorjemmin kuin konsanaan. Mutta voitte kuvitella hämmästykseni, kun hän yht'äkkiä suuntasi minua kohti iskun, joka varmasti olisi erottanut pääni muusta ruumiista, ellen olisi heittäytynyt nenälleni Violetten kaulaa vasten.

Tämän kohtauksen aiheutti luonnollisesti kirottu kasakkapukuni, jonka ihastuksissani olin kerrassaan unohtanut, ja tuo nuori luutnantti piti minua yhtenä niistä hurjista venäläisistä tappelijoista, jotka olivat räsitukseksi ranskalaiselle ratsuväelle.

Suuri Jumala, kuinka hän kauhistui, saatuaan kuulla, että oli ollut vähällä tappaan tunnetun prikaatikenraali Gerardin.

No niin, kaksi rakuunaa saattoi minua Pariisiin. On vaikeata kuvailla sitä huomiota, jota esiintymiseni tässä puvussa herätti Rue de Rivolilla. Luulen, että perässäni seurasi noin puoli eskadroonaa katuja pitkin. Molempia rakuunoita aivan pommitettiin kysymyksillä, ja kun he olivat kertoneet yhtä ja toista kokemuksistani matkan varrella, ja miten olin saanut kasakkapukuni, syntyi siitä sellainen huuto ja nenäliinojen heiluttaminen, etten koskaan ole sellaista kuullut enkä nähnyt. Naiset suutelivat käsiäni ja heittelivät ikkunoista kukkia perääni; tämä oli todellista riemukulkua, ja tunsin itseni omituisen

liikutetuksi ja onnelliseksi tämän juhlimisen johdosta.

Olin tuskin puettu tapaamaan kuningasta, mutta en uskaltanut hukata aikaa, ja annoin sen vuoksi heti ilmoittaa itseni kuningas Josefille. Tunsin hänet varsin hyvin Espanjan ajoilta, ja hän näytti olevan yhtä paksu, tyyni ja rakastettava kuin ennenkin. Talleyrand oli hänen luonaan, ja hän luki kirjeeni, kun Josef Bonaparte ojensi sen hänelle, ja sitten katseli hän minua tuolla omituisella ilmeellä, joka oli niin tavallinen hänen pienissä, veitikkamaisissa, kiiluvissa silmissään.

"Oletteko te ainoa lähetti?" kysyi hän.

"On toinenkin", sanoin minä. "Majuri Charpentier ratsukrenatööreistä."

"Hän ei ole vielä saapunut", sanoi Espanjan kuningas.

"Jos olisitte nähnyt hänen hevosensa jalat, ei se teitä kummastuttaisi", huomautin minä.

"Voi siihen olla muitakin syitä", sanoi Talleyrand hymyillen tuota samaa omituista hymyään.

Niin he lausuivat minulle joitakuita kohteliaisuuksia, ja olisivat kernaasti saaneet lausua niitä enemmänkin menemättä silti liiallisuuksiin. Otin jäähyväiset ja olin iloinen päästessäni jälleen matkalle, sillä vihaan hovielämää yhtä sydämeni pohjasta, kuin rakastan leirielämää. Kiiruhdin vanhan ystäväni Choubertin luokse, joka asui Meromesnil-kadun varrella, ja lainasin hänen husaaripukunsa, joka sopi minulle sangen hyvin. Hän, Lisette ja minä söimme yhdessä päivällistä kaikessa ystävyudessa, ja kaikki kestetyt vaarani olivat tipo tiessään. Seuraavana aamuna olin jo kotimatalla, sillä halusin tietenkin kiihkeästi saada kuulla keisarin kiitosta ja lunastaa palkintoni.

Kun saavuin pääkortteeriin Rheimsiin varmaa tietä pitkin Meaux'in ja Thierryn kautta, vietiin minut heti keisarin eteen. Hän istui kirjoituspöytänsä ääressä. Berthier ja Macdonald olivat kumartuneina hänen puoleensa keisarin selittäessä heille jotain piirustettua asemakarttaa, joka oli hänen eteensä levitettynä. Mutta minut huomattuaan heitti hän kynän kädestään ja hyppäsi ylös kasvoillaan ilme, joka sai kylmät väreet kulkemaan pitkin selkäpiitäni.

"Mitä pirua te täällä teette?" kiljui hän. Kun hän oli vihoissaan muistutti hänen äänensä suuresti kalkkunan kirkumista.

"Minulla on kunnia ilmoittaa, että olen jättänyt asiapaperin Espanjan kuninkaalle", sanoin minä.

"Mitä hemmettiä!" kirkui hän, ja hänen silmänsä lävistivät minut kuin kaksi pajunetta. Ah, noita peloittavia silmiä, jotka muuttuivat harmaista sinisiksi, kuten teräs auringon paisteessa. Näen ne vieläkin joskus unissani.

"Kuinka Charpentier'lle on käynyt?" kysyi hän.

"Hän on joutunut vangiksi", sanoi Macdonald.

"Keiden?"

"Venäläisten."

"Kasakkain?"

"Niin, yhden ainoan kasakan."

"Antautuiko hän?"

"Vastustelematta."

"Hän on älykäs upseeri. Saattepa nähdä, että hän saa urhoollisuusmitalin."

Kuultuani nämä sanat täytyi minun hieroa silmiäni tullakseni vakuutetuksi, että olin hereillä.

"Mitä teihin tulee", huusi keisari ottaen askeleen minua kohden ikäänkuin tahtoisu lyödä minua. "Te pöllöpää, minkä vuoksi luulette minun lähettäneen teidät tälle asialle? Otaksuitteko ehkä, että minä lähettäisin jonkun tärkeäsältöisen kirjeen sellaisen sananviejän mukana kuin te ja kaikkien noiden vihollisen miehittämien kaupunkien kautta? Miten niistä selviydyitte, on minulle käsittämätöntä; mutta jos teidän toverillanne olisi ollut yhtä vähän tervettä järkeä kuin teillä, olisi koko sotaretkisuunnitelmani mennyt myttyyn. Ettekö käsitä, että tuo kirje saattoi sisältää vääriä tietoja ja että sen tarkoituksena oli viedä vihollinen harhaan, pannessani toimeen aivan toisenlaisen suunnitelman."

Kuullessani näitä hirveitä sanoja ja nähdessäni edessäni nuo vääntyneet valkoiset kasvot, täytyi minun pitää tuolin selustasta kiinni, sillä kaikki musteni silmissäni, ja polveni vapisivat.

Mutta kokosin kaiken rohkeuteni, ja kiukun tunne heräsi minussa ajatellessani, että koko elämäni oli pyhitetty taisteluun tuon miehen ja rakkaan maan puolesta, ja että nämä kovat sanat sain palkinnoksi.

"Sire", sanoin minä kykenemättä pidättämään kyyneleitä, "jos haluatte käyttää minunlaistani miestä, niin teette viisaimmin, että pelaatte selvää peliä. Jos olisin tiennyt teidän toivomuksenne olleen, että kirje joutuisi vihollisten käsiin, niin olisin sen heille myös toimittanut. Kun kuitenkin luulin, että minun oli sitä suojeltava, olin myöskin valmis uhraamaan henkeni sen edestä. En usko, sire, että kukaan ihminen maailmassa on kohdannut niin monia esteitä ja vaaroja, kuin minä sain kestää ja voittaa suorittaakseni sen, minkä luulin olevan teidän tahtonne."

Kuivasin kyyneleet silmistäni puhuessani, ja esitin hänelle, niin suurella lämmöllä ja vilkkaudella kuin taisin, lyhyen kuvauksen matkani vaiheista: yhteentörmäyksestäni rakuunoiden kanssa; seikkailustani Senlisissä; kohtauksestani kreivi Boutkinin kanssa kellarissa; valepuvustani; paostani, ja siitä kuinka lopulta eräs omista luutnanteistamme oli vähällä hakata minut maahan. Keisari, Berthier ja Macdonald kuuntelivat kasvavalla hämmästyksellä. Kun lopetin kertomukseni, astui Napoleon luokseni ja nipisti minua korvasta.

"Kas niin, kas niin!" sanoi hän. "Unohtakaa kaikki, mitä olen tullut sanoneeksi. Olisi ollut viisainta luottaa teihin. Voitte mennä."

Käännyin ovea kohti ja tartuin ovenriipaan kun keisari kutsui minut takaisin.

"Toimittakaa", sanoi hän Macdonaldille, "että prikaatikenraali Gerard saa urhoollisuusmitalinsa, sillä uskon, että jos kohta hänellä onkin paksu pää, niin on hänellä myöskin urhoollisempi sydän, kuin kenelläkään muulla joukossani."

VI LUKU.

Kuinka Gerard kunnostautui Englannissa.

Olen kertonut teille, ystäväni, kuinka voitin englantilaiset ketunajossa ahdistamalla eläintä niin hurjasti, ettei edes opetettu koiraparvikaan pystynyt seuraamaan mukanaani, vaan minä yksinäni omalla kädelläni sivalsin miekalla ketun kahtia. Kentiesi olen puhunut liian paljon tuosta asiasta, mutta urheilussa saavutetuissa voitoissa on sellainen nautinto, jollaista eivät edes voitot sodassa voi tarjota; sillä sodassa tasataan voitto rykmentin kanssa, niin, jopa koko armeijankin kesken, mutta urheilussa saa sitä vastoin yksin niittää laakereita. Englantilaiset ovat siinä suhteessa meistä edellä, että heillä kaikki yhteiskunta-luokat tuntevat suurta mielenkiintoa urheilua kohtaan. Se voi johtua siitä, että he ovat rikkaampia kuin me, tai myöskin siitä, että ovat joutilaampia; mutta sillä kertaa kun olin vankina Englannissa, hämmästyin huomattessani, kuinka yleistä tuo harrastus oli ja kuinka se valtasi kansan elämän ja ajatukset. Hevonen, joka aikoo juosta kilpa-ajoissa, kukko, jonka pitää tapella, koira, jonka pitää tappaa rotta, tai mies, joka aikoo nyrkkeillä: nähdäkseen jotain näistä, he kääntävät silmänsä pois keisaristakin kaikessa hänen komeudessaan.

Voisin kertoa teille monta juttua englantilaisten urheilusta, sillä näin sitä paljon ollessani vieraana lordi Ruftonin luona siitä saakka kuin Englantiin oli tullut määräys minun vaihtamisestani. Kului kuukausia, ennenkuin minut voitiin lähettää takaisin Ranskaan, ja oleskelin sen ajan kunnan lordi Ruftonin luona hänen kauniilla maatilallaan High Combessa, joka on Dartmoorin pohjoispuolella. Hän ratsasti poliisien mukana, kun minua etsiskeltiin Princetownista, ja hän sääli minua, kun minut saatiin kiinni, kuten minäkin omassa maassani olisin säälinyt urhoollista ja rehellistä soturia, joka oli ilman ystävän apua. Sanalla sanoen: hän otti minut kotiinsa, vaatetti minua ja kohteli minua aivan kuin olisin ollut hänen veljensä. Tahdon sanoa englantilaisista, että he ovat aina olleet jalomielisiä vihollisia ja oikein kelpo väkeä taistelutantereella. Espanjalaiset etuvartijat Pyreneitten niemimaalla tekivät kivääreillään kunniaa meikäläisille, kun taas englantilaiset tarjosivat ryyppyjä viinapullostaan. Mutta kaikkien noiden jalomielisten miesten joukossa ei ollut ketään tämän ihastuttavan mylordin vertaista, joka ojensi auttavan käden onnettomalle viholliselle.

Ah, mitä urheilumuistoja herättääkään minussa High Combe-nimi. Näen sen vielä silmiäni edessä, tuon pitkän, matalan tiilikivistä tehdyn talon punaisine muureineen ja portin pielessä olevine valkeine pilareineen. Hän oli innokas urheilija, tuo lordi Rufton, samoin kuin koko hänen seurapiirinsäkin. Mutta teitä varmaan huvittaa kuulla, että oli vain harvoja urheiluja, joissa en voinut kilpailla heidän kanssaan, ja että useimmissa voitinkin heidät. Talon takana oli metsä, jossa elätettiin fasaaneja, ja lordi Ruftonin

huvina oli tappaa niitä, mikä tapahtui niin, että joku mies lähetettiin metsään ajamaan linnut liikkeelle, jolloin lordi ystävineen ammuskeli niitä, kun ne kulkivat ohitse. Mutta minä puolestani olin ovelampi; sillä minä tutkin fasaanien elintapoja ja pistäydyin eräänä iltana ulos ja ammuin niitä koko joukon juuri kun ne olivat parhaillaan nukkumassa korkealla puissa. Tuskin ainoakaan laukaus meni hukkaan, mutta päällysmies, joka laukausten johdosta saapui paikalle, rukoili minua säästämään jäljelläolevat linnut. Sinä iltana pauskasin lordi Ruftonin hämmästykseksi kaksitoista fasaania pöydälle, jolloin hän nauroi aivan pakahtuakseen, niin kovin iloiseksi hän tuli nähdessään ne. "Tuhat tulimmaista, Gerard! Te tulette aiheuttamaan kuolemani", huudahti hän. Hän sanoi usein nämä sanat, sillä alituisesti tuotti hänelle yllätyksiä se tapa, jolla harrastin urheilua.

On eräs peli nimeltään krikettipeli, jota harrastetaan kesällä, ja sen minäkin tietysti opin. Rudd, ylipuutarhuri, oli kuuluisa kriketinpelaaja samoinkuin lordi Ruftonkin. Talon edessä oli suuri ruohokenttä, missä Rudd opetti minulle peliä. Se on erinomaista ajanvietettä, oikein sotilaille sopivaa, sillä siinä koetetaan osua toiseen pallolla, jota saa lyödä vain pienellä, kapealla kepillä. Kolme takana olevaa keppiä ovat merkkeinä, kuinka kauaksi saa peräytyä. Voin vakuuttaa teille, ettei tuo peli ole mitään lasten leikkiä, ja tunnustan teille, että yhdeksästä sotaretkestäni huolimatta kalpenin, kun ensimmäinen pallo suhahti ohitseni. Se tuli suhisten sellaista vauhtia, etten ehtinyt kohottaa keppiäni lyödäkseni sen takaisin, mutta kaikeksi onneksi ei pallo sattunut minuun, vaan naksautti kumoon rajamerkkeinä olevat puupalikat. Nyt oli Ruddin vuoro puolustautua ja minun hyökätä. Poikuus-aikoinani Gascognessa opin heittämään pitkälle ja tarkasti; olin senvuoksi varma siitä, että osaisin tuohon kunnan englantilaiseen. Reippaalla heitolla linkosin pallon häntä vastaan. Se lensi kanuunankuulan vauhdilla hänen kylkiluutansa vasten, mutta sanaakaan sanomatta hän heilautti keppiänsä, ja pallo kimposi ihmeteltävän korkealle ilmaan. Lordi Rufton paukutti käsiään ja huusi "bravo!" Pallo lähetettiin jälleen minulle, ja nyt piti minun lyödä. Tällä kertaa lähetin pallon hänen päänsä ohitse, ja minusta näytti että hän kalpeni. Mutta hän oli urhoollinen mies, tuo puutarhuri, ja asettui uudelleen eteeni. Rakkaat ystävät, nyt oli voittoni hetki lyönyt. Hänellä oli yllään punainen liivi ja sitä vastaan sinkautin nyt pallon. Olisi voinut luulla minua tykkimieheksi eikä husaariksi, sillä ei konsanaan ole tarkemmin osattu. Epätoivoisesti kiljahtaen — kuten urhokas mies joskus tekee kaatuessaan — lensi hän nurin puupalikoiden päälle, jotka kaikki kaatuivat maahan. Hän oli julma, tuo englantilainen lordi, sillä hän nauroi niin kovasti, ettei edes voinut mennä palvelijaansa auttamaan. Minä siis, voittaja, kiiruhdin esiin ja syleilin tuota pelotonta pelaajaa, autoin hänet ylös, kiitin ja rohkaisin häntä. Hänellä oli kovia tuskia, eikä hän voinut seisoa suorana. Mutta yhtäkaikki myönsi tuo oivallinen mies, ettei voittoni ollut mikään sattuma.

"Hän teki sen tarkoituksella! Hän teki sen tarkoituksella!" toisteli hän lakkaamatta. Se on tosiaankin ylpeätä peliä tuo kriketti, ja olisin kernaasti halunnut vielä kerran koettaa. Mutta lordi Rufton ja Rudd sanoivat, että oli liian myöhäinen vuodenaika, eivätkä he halunneet enää pelata.

On tosiaan naurettavaa, että minä, vanha, murtunut mies kertoilen näistä voitoistani, mutta tunnustan teille, että tunnen vanhoilla päivilläni suurta lievennystä ja lohdutusta muistelllessani naisia, joita olen rakastanut, ja miehiä, jotka olen voittanut. Minulle on mieluisaa ajatella, miten viisi vuotta myöhemmin lordi Rufton, tultuaan rauhan jälkeen Pariisiin, saattoi minulle vakuuttaa, että minun nimeni oli kuuluisa Devonshiren pohjoispuolella niiden mainioiden tekojen takia, joita olin siellä suorittanut. Erikoisesti, sanoi hän, puhutaan siellä paljon minun nyrkkitaistelustani Honourable Baldockin kanssa. Tähän otteluun tulin joutuneeksi seuraavalla tavalla. Eräänä iltana oli joukko urheilijoita kokoontunut lordi Ruftonin luokse juomaan viiniä, syömään metsänriistaa ja juttelemaan hevosistaan ja ketuistaan. Kuinka hyvin muistankaan heidät vielä: sir Barrington, Jack Lupton of Barnstaple, eversti Addison, Johnny Miller, lordi Sadler ja viholliseni Honourable Baldock. He olivat kaikki samaa lajia, juomareita, huimapäitä, tappelijoita, pelureita, täynnä kummallisia päähänpistoja ja hurjia oikkuja. Tällä kertaa he olivat oikein kelpo tovereita raakoine tapoineen lukuunottamatta yhtä heistä, Baldock-nimistä lihavaa herrasmiestä, joka kerskaili ja ylisteli itseään pilviin asti nyrkkeilytaidostaan. Juuri hän, pilkatessaan ranskalaisia siitä, etteivät nämä osanneet urheilla, sai minut haastamaan hänet koettelemaan taitoaan minun kanssani tuossa urheilussa, jossa hän oli niin etevä. Te tietysti sanotte, että tämä oli mieletöntä, mutta maljani vuosi jo yli reunojensa ja nuori vereni virtasi kuumana suonissani. Tahdoin taistella tuon kerskurin kanssa; tahdoin näyttää hänelle, että ellei meillä ole taitoa, on meillä ainakin rohkeutta. Lordi Rufton ei tahtonut suostua, mutta minä en antanut myöten. Toiset rohkaisivat minua ja taputtivat minua hartioihin. "Ei mitään tappelua, Baldock, hän on meidän vieraamme", sanoi Rufton. "Itsepähän hän tahtoo", vastasi toinen. "Katsos, Rufton, he eivät voi vahingoittaa toisiaan, jos he panevat ylleen suojustimet", sanoi lordi Sadler. Ja niin oli asia päätetty.

Minkälaisia nuo suojustimet olivat, en tietänyt; mutta pian he vetivät esiin neljä suurta nahkapussia, jotka muistuttivat miekkailukäsineitä, mutta olivat vain paljon suurempia. Ne sidottiin meidän käsiimme, sitten kun olimme riisuneet pois takkimme ja liivimme. Sitten siirrettiin pöytä laseineen ja maljoineen nurkkaan ja me asetuimme vastatusten. Lordi Sadler istuutui nojatuoliin taskukello kädessään. "Asentoon!" sanoi hän.

Tunnustan teille, ystäväni, että tunsin tällä hetkellä väristyksen, jollaista en ollut ainoassakaan siihen astisista monista kaksintaisteluistani tuntenut. Miekka tai pistooli kädessä olin kuin kotonani, mutta nyt minä ymmärsin vain sen, että minun piti taistella tuon lihavan englantilaisen kanssa nahkapussit käsissäni ja koetettava voittaa hänet. Jo heti alussa minulta riistettiin parhain ase, mitä saatoin käyttää. "Muista, Gerard, potkiminen ei ole luvallista", sanoi lordi Rufton minun korvaani. Minulla ei ollut muuta kuin nuo kaksi nahkatumppua ja kun mies oli lihava, olisi jokunen hyvin tähdätty potku auttanut minut voittajaksi. Mutta nyrkkitaistelulla on omat sääntönsä kuten miekkailullakin, ja minun täytyi mukautua. Minä katselin englantilaista ja ihmettelin, millä lemmon tavalla saatoin päästä häneen käsiksi. Hänen korvansa olivat suuret ja ulkonevat. Jos olisin voinut tarttua niihin kiinni, olisin voinut temmata hänet maahan. Hyökkäsin hänen kimppuunsa, mutta pehmeät nahkakäsineet pettivät minut ja otteeni heltisi. Englantilainen suuntasi iskun minua kohti, mutta minä pidin varani, väistin ja tartuin häntä korvasta. Hän kaatui ja minä heittäydyin hänen ylitsensä ja mäiskäsin hänen päänsä lattiaan. Kuinka he huusivat ja nauroivat, nuo kunnan englantilaiset, ja kuinka he taputtelivat minua hartioihin!

"Oiva temppu ranskalaiselta!" huusi lordi Sadler.

"Hän tappeli epärehellisesti", huusi vastustajani hieroen punaisia korviaan. "Hän raa'asti löi pääni lattiaan."

"Saat pitää sen hyvänäsi", sanoi lordi Rufton kylmästi.

"Asentoon", huusi lordi Sadler, ja toisen kerran kävimme me hyökkäykseen.

Vastustajani oli tulistunut ja hänen pienet silmänsä kiilsivät kiukkuisina kuin verikoiralla. Viha hehkui hänen kasvoistaan. Minä puolestani jatkoin taistelua reippaana ja iloisena. Ranskalainen gentlemanni taistelee mutta ei vihaa. Minä lähestyin häntä ja kyyristyin kuin kaksintaistelussa. Nyrkkeilyssä voi kumartaa siroasti ja kohteliaasti yhtä hyvin kuin uhmaavastikin. Minä yhdistin liikkeeseeni kaiken tämän ja samalla vielä halveksuvasti kohautin hartioitani. Juuri tällä hetkellä hän syöksyi kimppuuni. Huone pyöri ympärilläni. Minä kaaduin selälleni. Mutta seuraavassa tuokiassa olin jälleen jaloillani ja karkasin käsiksi viholliseeni. Hänen korvansa, hänen hiuksensa, hänen nenänsä, minä pöllytin niitä minkä kerkesin. Raju taistelun ilo kiehui suonissani. Vanha voiton huuto pääsi huuliltani. "Eläköön keisari!" Minä puskin voimaini takaa pääni hänen vatsaansa vasten. Hän kiersi kätensä niskani ympäri ja pitäen päätäni kiinni toisella kädellään hän toisella löi minua. Minä purin häntä, ja hän huusi kivusta. "Kutsu hänet pois, Rufton!" kirkui hän. "Kutsu pois, kuuletko! Hän runtelee minua!" He eroittivat minut vastustajastani. Voisinko koskaan unohtaa sitä naurua, niitä hyvä-huutoja ja onnitteluja! Vihollisenikaan ei tahtonut minulle pahaa, sillä hän pudisti kättäni. Minä puolestani syleilin häntä. Viisi vuotta myöhemmin sain kuulla lordi Ruftonilta, että hieno käyttäytymiseni tuona iltana oli englantilaisten ystäväni tuoreessa muistossa.

Aikomukseni ei kumminkaan ole tänä iltana kertoa omista urheiluharrastuksistani, vaan lady Jane Dacresta ja siitä kummallisesta seikkailusta, jonka hän aiheutti.

Jane Dacre oli lordi Ruftonin sisar ja piti huolta hänen taloudestaan. Pelkään, että hänellä oli siihen asti, kunnes minä saavuin, hyvin yksinäistä, sillä hän oli kaunis ja hieno nainen. Lady Janesta ja minusta tuli hyvät ystävät, sillä minun oli mahdotonta juoda kolme pullollista portviiniä päivällisen päälle, kuten nämä Devonshiren gentlemannit tekevät. Vetäydyin siksi ajaksi arkihuoneeseen, missä hän joka ilta soitteli pianoa, ja minä laulelin synnyinmaani lauluja. Näinä rauhaisina hetkinä sain lohtua kurjuudelle, joka täytti sieluni ajatellessani, että rykmenttini seiso vihollista vastassa ilman päällikköään, jota se oli tottunut rakastamaan ja seuraamaan. Olin repiä hiukset päästäni lukiessani englantilaisista lehdistä niistä kauniista taisteluista, joita käytiin Portugalissa ja Espanjan rajoilla, ja joihin nyt en voinut ottaa osaa siitä syystä, että olin ollut kyllin onneton joutuakseni lordi Wellingtonin käsiin. Siitä, mitä olen teille kertonut lady Janesta, ystäväni, pitäisi teidän arvata, mitä tapahtui. Etienne Gerard on hukassa nuoren, kauniin naisen seurassa! Miten oli käyvä minulle, miten hänelle? Minun ei sopinut, vieras ja vanki kun olin, ruveta rakkaussuhteeseen isäntäni sisaren kanssa. Koetin hillitä omia tunteitani ja taltuttaa hänen. Ah, kuinka halusinkaan heittäytyä hänen jalkainsa juureen, suudella hänen valkoisia käsiään ja vakuuttaa hänelle, että olin keksinyt hänen sydämensä salaisuuden. Mutta ei, en ollut hänen vertaisensa; oleskelin hänen veljensä katon alla vähäpätöisenä vihollisena, huuleni olivat sinetöidyt. Tein itselleni väkivaltaa jäljitellessäni hänen teeskenneltyä välinpitämättömyyttään; mutta kuten voitte arvata, olin joka tilaisuudessa innokas palvelemaan häntä.

Eräänä aamuna ajoi lady Jane ajopeleissään Okehamptoniin. Läksin kulkemaan samaa tietä kuin hänkin, toivoen tapaavani hänet paluumatkalla. Sydämeni tuntui raskaalta. Istahdin erälle tien vieressä olevalle kivelle ja katselin synkkää maisemaa. Ajatuksiani häiritsivät kaikenlaiset tulevien onnettomuuksien aavistelut. Äkkiä, katsoessani eteenpäin tielle, kohtasi silmiäni näky, joka sai minut kaikki unohtamaan, ja hämmästyksestä ja vihasta huudahtaen läksin juoksemaan näkyä kohti. Eräästä tien mutkasta ilmestyivät ajoneuvot, joita hevonen kiidatti eteenpäin. Vaunuissa istui tuo nainen, jota olin tullut kohtaamaan. Hän ruoski ponia kuin se, joka ponnistelee paetakseen uhkaavaa vaaraa. Aina

vähän päästä vilkaisi hän taaksensa. Mutkaisen tien vuoksi en voinut nähdä, mikä häntä niin peloitti. Syöksyin esiin aavistamatta mitä tulisi tapahtumaan. Mutta seuraavassa silmänräpäyksessä näin ahdistajan, ja ihmetykseni lisääntyi hänet nähtyäni. Se oli herrasmies, jolla oli yllään punainen takki, sellainen, jota Englantilaiset ketun metsästäjät tavallisesti käyttävät, Istuen suuren, harmaan hevosen selässä päästi hän täyttä laukkaa, ikäänkuin olisi ollut kilpa-ajoissa. Oivallisen hevosen nopeat kaviot toivat hänet pian pakenevan naisen vaunujen luokse. Näin ratsastajan kumartuvan alas ja tarttuvan ponin suitsiin pakottaakseen sen pysähtymään. Seuraavassa silmänräpäyksessä oli hän syventynyt vilkkaaseen keskusteluun naisen kanssa; kumartuen eteenpäin satulassa puhui mies innokkaasti; nainen vetäytyi taaksepäin ikäänkuin hän pelkäisi ja vihaisikin miestä.

Te voitte kyllä käsittää, ystäväni, ettei tuo ollut näky, jota olisin tyynenä voinut katsella. Kuinka suunniltani olinkaan ilosta, ajatellessani, että tässä tarjoutui tilaisuus tehdä lady Janelle joku palvelus. Juoksin, ah taivaan talikynttilät, kuinka juoksin! Lopulta pääsin ajoneuvojen luo aivan hengästyneenä ja kykenemättömänä puhumaan. Mies katseli minua sinisillä englantilaisilla silmillään; mutta hän oli niin syventynyt keskustelemaan lady Janen kanssa, ettei hän välittänyt minusta, eikä lady Janekaan sanonut sanaakaan minulle. Hän nojasi taaksepäin kauniit kasvot mieheen suunnattuina. Mies oli kaunis, pitkä, voimakas ja tummaverinen. Tulin mustasukkaiseksi hänet nähdessäni. Hän puhui hiljaa ja nopeasti kuten englantilainen tekee ollessaan vakavalla tuulella.

"Sanon sinulle, Jenny, vain sinua, sinua vain rakastan", sanoi hän.
"Älä enää minua vihaa, Jenny. Unohda menneisyys."

"En, en koskaan, George, en milloinkaan", vastasi lady Jane.

Tumma puna levisi miehen kauniille kasvoille.

Hän oli kiukuissaan. "Miksi et voi minua ymmärtää, Jenny?"

"En voi unohtaa menneisyyttä."

"Kautta pyhän Yrjön! Sinun täytyy! Olen rukoillut aivan tarpeeksi. Nyt on aika käskeä; minä vaadin oikeuttani, ymmärrätkö?" Hän kietoi kätensä lady Janen ranteen ympärille.

Viimeinkin olin hengittänyt tarpeeksi.

"Madame", sanoin minä nostaen hattuani. "Saanko sekaantua asiaan, tai voinko jollain tavalla teitä palvella?" Mutta ei kumpainkaan heistä kiinnittänyt minuun enempää huomiota, kuin jos olisin ollut heidän välissään suriseva kärpänen. Heidän silmänsä olivat toisiinsa kiintyneet.

"Vaadin oikeuttani, sanon sinulle. Olen odottanut kyllin kauan."

"Ei maksa vaivaa purkaa sisuaan, George."

"Suostutko?"

"En, en koskaan."

"Onko se lopullinen vastauksesi?"

"On."

Mies kirosi karkeasti päästään irti lady Janen käden.

"Hyvä, mylady, saadaanpas nähdä."

"Anteeksi, sir", sanoin minä arvokkaasti.

"Äsh, menkää helvettiin", huusi hän kääntäen kiukusta vääntyneet kasvonsa minua kohti. Seuraavassa silmänräpäyksessä kannusti hän hevostaan ja ajoi samaa tietä kuin oli tullutkin. Lady Jane katseli hänen jälkeensä, kunnes hän oli pois näkyvistä, ja kun hän kääntyi minua kohti, hämmästyin nähdessäni hänen hymyilevän sen sijaan että olisi rypistänyt otsaansa. Hän ojensi minulle kätensä ja sanoi: "Te olette hyvin ystävällinen, eversti Gerard. Ettekö usko, että olen nyt turvassa?"

"Madame, jos haluatte antaa minulle tuon gentlemannin nimen ja osoitteen, olen laittava, ettei hän enää koskaan vaivaa teitä."

"Pyydän, ei mitään skandaalia."

"Madame, en koskaan unohda itseäni. Voitte olla vakuutettu, etten sellaisissa tilaisuuksissa milloinkaan mainitse naisen nimeä. Se, että tuo gentlemanni käski minun mennä helvettiin, antaa

minulle tarpeeksi aihetta haastaa hänet taisteluun."

"Eversti Gerard", sanoi lady Jane vakavana, "teidän täytyy antaa minulle soturin ja gentlemannin kunniasana siitä, ettei tämä asia tule tunnetuksi, ja ettette kerro veljelleni, mitä olette nähnyt. Lupaatteko minulle sen?"

"Kai minun täytynee."

"Luotan teidän sanaanne. Ajakaa nyt kanssani High Combeen, niin selitän teille matkan varrella kaikkityyni."

Hänen tunnustuksensa ensimmäiset sanat koskivat minuun kuin sapelin kärki.

"Tuo herra", sanoi hän, "on mieheni."

"Teidän miehenne?"

"Tiesitte kai minun olevan naimisissa?"

Häntä näytti hämmästyttävän mielenliikutukseni.

"Sitä en tiennyt."

"Hän on lordi George Dacre. Olemme olleet naimisissa kaksi vuotta. Ei ole välttämätöntä kertoa, miten hän on minua loukannut. Hylkäsin hänet ja hain suojaa veljeni luota. Aina tähän päivään saakka on hän antanut minun olla täällä rauhassa. Mutta ennen kaikkea minun täytyy saada vältetyksi kaksintaistelu veljeni ja mieheni välillä. Tämän vuoksi ei veljeni pidä saada mitään tietää tästä satunnaisesta kohtauksesta."

"Jospa pistoolini voisi vapauttaa teidät tästä kiusallisesta asemastanne!"

"Ei, älkää niin ajatelko. Muistakaa lupauksenne, eversti Gerard. Ja ei sanaakaan High Combessa siitä mitä olette nähnyt."

Hänen miehensä! Olin mielikuvituksessani luullut, että hän oli nuori leski. Tuo tökerö mies "Mene helvettiin!" hienouksineen, oli tuon hempeän kyyhkysen, tuon rakastettavan naisen puoliso. Ah, kunpa hän vain sallisi minun vapauttaa hänet tuosta vihatusta taakasta! Ei mikään avioero ole niin nopea ja varma kuin se, jonka minä voisin hänelle hankkia. Mutta lupaus on kerta kaikkiaan lupaus, ja pidin sen pyhänä viimeiseen saakka. Suuni oli sinetöity. Viikon kuluttua lähetettäisiin minut takaisin Plymouthista S:t Maloon, ja luulin siis, etten koskaan saisi kuulla tuon jupakan loppua. Ja kuitenkin oli niin säädetty, että se saisi lopun, jossa minulla oli sangen kiitollinen ja kunniakas osa.

Noin kolme päivää kertomani tapauksen jälkeen syöksyi lordi Rufton huoneeseeni. Hänen kasvonsa olivat kalpeat, ja koko hänen olennostaan huomasi, että hän oli ankarassa mielenliikutuksessa.

"Gerard", huusi hän, "oletteko nähnyt lady Jane Dacrea?"

En ollut häntä nähnyt sitten aamiaisen jälkeen, ja nyt oli keskipäivä.

"Hyvä Jumala! Täällä tapahtuu hirveitä asioita", huusi ystävä-parkani harpaten pitkin huonetta kuin hullu. "Portinvartija oli täällä ja sanoi, että vaunut, joissa istui herra ja nainen, ajoivat täyttä vauhtia Tavistockin tietä pitkin, ja että seppä kuuli naisen huutavan vaunujen kiertäessä pajan ohi. Jane on kadonnut. Taivaan tähden! Luulen, että tuo kirottu Dacre on vienyt hänet pois." Hän soitti ankarasti. "Kaksi hevosta ja heti!" huusi hän. "Eversti Gerard! pistoolinne! Joko Jane tulee tänä iltana kanssani Gravel Hangerista takaisin, tai tulee High Combeen uusi haltija."

Ajatelkaahan nyt! Puolen tunnin kuluttua satulaan, kuin muinaisajan ritarit, vapauttamaan ryöstettyä naista. Lordi Dacre asui Tavistockin lähellä, ja jokaisen talon ja jokaisen tienmutkan kohdalla kuulimme uutisia poiskiitävistä vaunuista, niin ettei voinut olla epäilystä siitä, ettemme olleet oikealla tiellä. Ratsastaessamme kertoi lordi Rufton minulle miehestä, jota ajoimme takaa. Hänen nimensä oli tunnettu kaikkialla Englannissa jokaisen paheen, viinin, naisten, arpajaisten, pelien, kilpa-ajojen yhteydessä — hänen irstailunsa olivat hankkineet hänelle kauhean maineen. Hän oli vanhaa aatelissukua, ja toivottiin hänen luopuvan hurjasta elämästään, kun hän nai kauniin lady Jane Ruftonin. Muutamia kuukausia oli hän käyttäytynytkin hyvin. Mutta sitten haavoitti hän lady Janen arimpia tunteita eräällä arvottomalla rakkaussuhteellaan. Lady Jane pakeni hänen talostaan veljensä luokse, jonka suojeluksesta hänet oli nyt taas vastoin hänen tahtoaan otettu. Kysyn teiltä, voiko kahdella miehellä olla kauniimpaa matkan päämäärää kuin lordi Ruftonilla ja minulla?

"Tuolla on Gravel Hanger", huudahti hän viimein osoittaen ratsupiiskallaan, ja siellä olikin vihannoitsevan mäen rinteellä vanha tiilistä rakennettu talo, niin kaunis kuin vain englantilainen

herraskartano saattaa olla. "Aivan puistokäytävän vieressä on kapakka; sinne jätämme hevoset", sanoi hän.

Minun mielestäni olisimme voineet, katsoen asiamme oikeuteen, ratsastaa ylpeästi suoraan pääportin eteen ja vaatia ladya haltuumme. Mutta siinä olin väärässä, sillä ainoa asia, jota jokainen englantilainen pelkää, on laki. He säätävät sen itse; mutta kun he kerran ovat sen säätäneet, tulee siitä heille hirvittävä tyranni, joka hillitsee joka miehen. Englantilainen hymyilee ajatellessaan kaulansa katkaisemista; mutta hän kalpenee ajatellessaan lain rikkomista. Tuntui, sen mukaan mitä lordi Rufton sanoi minulle mennessämme portista sisään, kuin jos tässä asiassa menettelisimme vastoin lakia. Lordi Dacre oli täysin oikeassa ottaessaan vaimonsa luoksensa kotiinsa, koska hän oikeuden mukaan kuului hänelle. Meidän asemamme ei ollut murtovarkaan eikä lainrikkurin asemaa juuri paljoakaan häävimpi. Murtovarikoiden ei sopinut julkisesti lähestyä pääkäytävää. Saatoimme ottaa naisen joko väkivallalla tai viekkaudella; mutta meillä ei ollut mitään oikeutta vaatia häntä, sillä laki oli siinä kohden meitä vastaan. Näin sanoi ystäväni minulle asianlaidan olevan.

Hiivimme eteenpäin pensaiden suojassa, joita kasvoi tiheään talon ikkunoiden kohdalla. Saatoimme nyt tarkastella linnaa ja katsella, voimmeko siihen tunkeutua tai ainakin asettua yhteyteen sisällä olevan kauniin vangin kanssa. Nyt olimme, lordi Rufton ja minä, ikkunoiden edessä, kummallakin pistooli ratsastustakin taskussa ja sydämessä se vakaumus, ettei ilman lady Janea palata. Tutkimme innokkaasti jokaisen ikkunan laajalle ulottuvassa talossa, mutta emme nähneet vilaukseltaakaan vankia emmekä ketään muutakaan. Ainoastaan vaunun pyörien jäljet näimme oven edessä olevassa hietikossa. Ei ollut epäilystäkään, etteivät he olisi tulleet. Ryömien ympäri laakeripensaikossa pidimme kuiskaten sotaneuvottelua; mutta yht'äkkiä tulimme odottamattomalla tavalla häirityiksi. Joku pitkä mies pellavankeltaisine hiuksineen astui ulos portista; hän oli juuri sennäköinen olento, joka olisi valittu sivusmieheksi krenatööri-komppaniaan. Hänen kääntäessään ruskettuneet kasvonsa ja siniset silmänsä meitä kohti, tunsin hänet lordi Dacreksi. Pitkin askelin kulki hän alaspäin hiekkakäytävää, joka oli vastapäätä sitä paikkaa, jossa me seisoiimme.

"Tule esiin, Ned!" huusi hän. "Metsänvartija voi muuten erehdyksessä ampua sinut. Astu esiin, mies, äläkä kätkeydy sinne penkin taakse."

Olimme varsin tukalassa asemassa. Ystävä-parkani nousi ylös kasvot tulipunaisina, ja minä myöskin hypähdin seisoalleni ja kumarsin niin arvokkaasti kuin saatoin.

"Ah, siinähan on ranskalainenkin, vai kuinka?" sanoi hän vastaamatta kumarrukseeni. "Meidän välimme ei ole vielä selvä. Mitä sinuun tulee, Ned, niin tiesin sinun heti rientävän peräämme, ja sen vuoksi vakoilin sinua. Näin teidän luovivan puiston läpi ja menevän pensaikkoon. Tulkaa esiin, ja pelatkaamme selvää peliä."

Hän näytti olevan aseman herra, tuo jättiläinen mieheksi, joka seiso iavan rauhallisena ja itsestään varmana omalla maallaan, sillä aikaa kuin me ryömimme esiin piilopaikoistamme. Lordi Rufton ei ollut vielä lausunut sanaakaan; mutta huomasin hänen rypistyneestä otsastaan ja yhteen vetäytyneistä kulmakarvoistaan, että rajuilma oli tulossa. Lordi Dacre meni edellämme sisään, ja me seurasiimme hänen kintereillään. Hän johdatti meidät arkihuoneeseen, jossa oli korkea tammipaneli, ja sulki ovet perässään. Sitten silmäili hän minua kiireestä kantapäähän häpeämättömin ilmein.

"Sano minulle, Ned", sanoi hän, "milloin on tullut tavaksi, ettei englantilainen perhe voi järjestää asioitaan vieraan avutta. Mitä on tuolla vieraalla miehellä tekemistä sinun sisaresi ja minun vaimoni kanssa?"

"Sir", sanoin minä, "sallikaa minun huomauttaa teille, ettei tässä ole kysymys ainoastaan sisaresta ja vaimosta, vaan myöskin kyseessä olevan naisen ystävästä, ja että minulla on etuoikeus, samoin kuin jokaisella gentlemannilla, suojella naista raakuudelta. Tahdon tällä liikkeelläni näyttää teille, mitä aikomuksia minulla on teidän suhteenne." Nämä sanat lausuttuani viskasin ratsastushansikkaani, jota pitelin kädessäni, vasten hänen kasvojaan. Hän peräytyi taaksepäin kolkosti hymyillen, ja hänen silmänsä salamoivat.

"Sinä olet siis tuonut sijaisen mukasasi, Ned", sanoi hän, "sinun pitäisi toki itse kaksintaistella, koskapa täällä sellainen näyttää tulevan."

"Niin minä teenkin", huusi lordi Rufton, "tahdon taistella tässä ja nyt heti."

"Kyllä, kunhan ensin olen tappanut tuo kerskailevan ranskalaisen."

Hän astui erään sivupöydän ääreen ja aukaisi messingillä päällystetyn laatikon. "Jumal' auta", sanoi hän, "joko tuo mies tai minä poistuu jalat edellä tästä huoneesta. Tunnen ystävällisyyttä sinua kohtaan, Ned, kautta pyhän Yrjön, sitä tunnen, mutta ammun sinun adjutanttisi yhtä varmasti kuin nimeni on George Dacre. Valitkaa pistoolit ja ampukaa suoraan pöydän ylitse. Pistoolit ovat ladatut. Tähdätkää

hyvin ja tappakaa minut, sillä vannon, että muussa tapauksessa on loppunne lähellä."

Turhaan yritti ystäväni itse taistelemaan. Kaksi seikkaa oli minulla selvillä; ensiksikin, että lady Jane ennen kaikkea pelkäsi taistelua veljensä ja miehensä välillä, ja toiseksi, että jos tapan tuon suurisuisen mylordin, järjestyy koko juttu parhaiten. Lordi Rufton ei tulisi häntä kaipaamaan, eikä myöskään lady Jane. Sen vuoksi maksaisi heidän ystävänsä, Etienne Gerard, kiitollisuudenvelkansa vapauttamalla heidät tuosta painajaisesta. Mutta eipä tässä ollutkaan mitään valitsemisen varaa, sillä lordi Dacre oli yhtä innokas laskemaan kuulan lävitseni kuin minä tekemään hänelle saman palveluksen. Turhaan todisteli ja vastusteli lordi Rufton. Kaksintaistelun täytyi tapahtua. "No niin, jos siis välttämättömästi tahdot taistella vieraani etkä minun kanssani", sanoi hän vihdoin, "niin jätetään se aikaiseen huomisaamuksi, jolloin kaksi todistajaa tulee olemaan läsnä. Sehän on suorastaan toistensa murhaamista ampua toisiaan pöydän välimatkan päästä."

"Mutta minä haluan niin, Ned", sanoi lordi Dacre.

"Minä myös", lisäsin minä.

"Siinä tapauksessa en halua olla missään tekemisissä tämän asian kanssa", huusi lordi Rufton. "Sanonhan vain sinulle, George, että jos tällaisten olosuhteiden vallitessa ammut eversti Gerardin, joudut oikeuteen. En halua olla sekundanttina tällaisessa kaksintaistelussa."

"Sir", sanoin minä, "olen täysin suostuvainen ilman sekundanttiakin."

"Se ei käy päinsä, se on vastoin lakia", huomautti lordi Dacre. "Tule nyt, Ned, äläkä ole hullu. Näethän, että me tahdomme taistella. Tuhat tulimmaista, mies, anna merkki nenäliinalla, kas siinä kaikki, mitä sinulta pyydän."

"En halua olla osallisena tässä kaksintaistelussa."

"Siispä minun täytyy löytää joku, joka haluaa", sanoi lordi Dacre. Hän levitti vaatteiden pistoolien päälle ja soitti. Palvelija astui sisään. "Pyydä eversti Berkeleyä tulemaan tänne; tapaatte hänet biljardisalissa."

Hetkistä myöhemmin astui huoneeseen pitkä, laiha englantilainen. Hänellä oli hyvin suuret viikset, mikä on varsin harvinainen näky näiden sileiksi raakattujen miesten keskuudessa. Olen kuullut, että ainoastaan kaartilla ja husaareilla oli viikset. Tuo eversti Berkeley kuului kaartiin. Hänellä oli omituisen väsynyt, uninen ja riutunut ulkomuoto, ja pitkä, musta sikari törötti hänen viiksiensä välissä, ikäänkuin seiväs pensaasta. Hän silmäili meitä toisesta toiseen, eikä aikomuksemme kuultuaan osoittanut pienintäkään hämmästyksiä. "Aivan oikein", sanoi hän, "aivan oikein."

"Minä en halua olla tässä millään tavalla osallisena, eversti Berkeley", sanoi lordi Rufton. "Ottakaa huomioon, ettei tämä kaksintaistelu voi tapahtua ilman teitä, ja teen teidät vastuunalaiseksi kaikesta siitä, mitä tapahtuu."

Tuo eversti Berkeley tuntui olevan oikein pätevä mies kaksintaistelu-kysymyksissä, sillä hän otti sikarin suustaan ja selitti lain tuolla omituisen pitkäveteisellä äänellään.

"Asianhaarat ovat epätavallisia, mutta ei laittomia, lordi Rufton", sanoi Berkeley. "Tämä gentlemanni on antanut alkuhaasteen, ja toinen on sen ottanut vastaan. Seuraus tästä on selvä. Aika ja asianhaarat ovat riippuvaisia siitä henkilöstä, joka pyytää hyvitystä. Aivan oikein. Hän pyytää sitä nyt, täällä ja suoraan pöydän ylitse. Hänellä on siihen oikeus. Olen valmis ottamaan vastuun päälleni."

Pitempiä puheita ei tarvittu. Lordi Rufton istuutui alakuloisena nurkkaan kulmakarvat rypyssä ja kädet takintaskuissa. Eversti Berkeley tarkasti pistoolit ja laski molemmatkin keskelle pöytää. Lordi Dacre seiso sen toisessa — ja minä toisessa päässä. Välillämme oli kahdeksan jalkaa kiiltävää mahonkipuuta. Pitkä, kalpea eversti seisoi kaminan edessä selkä tuleen päin; oikeassa kädessään hän piteli nenäliinaa, vasemmassa sikariaan kahden sormen välissä.

"Kun lasken alas nenäliinani", sanoi hän, "tartutte pistooleihin, ja voitte ampua milloin haluatte. Oletteko valmiit?"

"Kyllä", me huusimme.

Hän aukaisi kätensä ja nenäliina putosi. Kumarruin nopeasti ja tartuin pistooliin; mutta pöytä oli kahdeksan jalkaa pitkä, niin että pitkäkäsi-vartisen mylordin oli helpompi ylettyä pistooliin kuin minun. En ollut vielä oikaissut vartaloani ennenkuin hän ampui, ja sitä juuri sain kiittää hengestäni. Hänen luotinsa olisi murskannut aivoni, jos olisin seisonut suorassa; mutta nyt hipaisi se vain hiukan hiuksiani. Siinä silmänräpäyksessä kun kohotin pistoolini ampuakseni, lensi ovi auki, käsivarret kietoutuivat ympärilleni, ja lady Dacren kauniit, hehkuvat kasvot olivat edessäni.

"Te ette saa ampua, eversti Gerard, minun tähteni, älkää ampuko", huusi hän. "Tämä on väärinkäsitystä, sanon teille, väärinkäsitystä! Hän on paras ja rakkain mies, enkä tahdo koskaan enää jättää häntä."

Hänen kätensä tarttuivat pistooliin.

"Jane, Jane!" huusi lordi Rufton, "tule kanssani, sinä et voi jäädä tänne."

"Tämä on laitonta häiritsemistä", sanoi eversti.

"Eversti Gerard, ettehan ammu? Sydämeni murtuu, jos hän haavoittuu."

"Lopeta jo tuo, Jenny, anna miehelle vapaat kädet", huusi lordi Dacre, "hän seiso minun ampuessani kuten mies ainakin, enkä tahdo, että tähän asiaan sekaannutaan. Mitä tapahtuneekin, pahemmin ei voi käydä kuin ansaitsen."

Mutta lady ja minä olimme jo vaihtaneet silmäyksen, joka sanoi hänelle kaiken. Hänen kätensä irtaantuivat pistoolista.

"Minä jätän mieheni hengen ja oman onneni teidän käsiinne, eversti Gerard", sanoi hän.

Kuinka hyvin hän tunsikaan minut, tuo ihmeteltävä nainen. Seisoin hetkisen pistooli koholla. Vastustajani tarkasteli minua uhkamielisesti, ilman että hänen auringon paahtamat kasvonsa vähääkään kalpenivat.

"Kas niin, sir, ampukaa laukauksenne", huusi eversti kaminan luota.

"Tehkää tästä vihdoinkin loppu", sanoi lordi Dacre.

Mieleni teki ainakin näyttää heille, kuinka täydellisesti hänen henkensä oli vallassani; sitä vaati jo omanarvontuntonikin. Katselin itselleni jotain maalitaulua. Eversti katsoi vastustajaani, odottaen näkevänsä hänen kaatuvan. Hän kääntyi sivuuttain minuun. Hänen pitkä sikarinsa törrötti hänen huultensa välissä. Sen päässä oli noin tuuman pituudelta tuhkaa. Salaman nopeudella kohotin pistoolini ja laukaisin.

"Sallikaa minun niistä sikarianne, sir", sanoin minä kumartaen sellaisella viehkeällä tavalla, joka on tuntematon näiden saarelaisten keskuudessa.

Olen vakuutettu, että vika oli pistoolissa eikä minun tähtäämisessäni. Saatoinkin tuskin uskoa omia silmiäni nähdessäni, että luoti olikin sattunut itse sikariiniin, vain noin puolen tuuman päähän kärventyneistä viiksistä. Näen vieläkin silmiäni edessä everstin, hänen hämmentyneet kasvonsa ja hänen tyhmyt, tuikeat silmänsä. Sitten alkoi hän puhua. Olen aina sanonut, etteivät englantilaiset ole vaiteliasta ja hidasveristä kansaa, jos vain hiukankin ravistelee heitä oikealta tolaltaan. Ei kukaan olisi voinut puhua innokkaammin ja kiihkeämmin kuin tuo eversti.

Lady Jane piteli käsiään korvissaan. "Rauhoittukaa, eversti Berkeley; te unohdatte itsenne", sanoi lordi Dacre vakavana; "ottakaa huomioon, että nainen on huoneessa!"

Eversti kumarsi jäykästi. "Jos lady Dacre tahtoo olla rakastettava ja poistua luotamme", sanoi hän, "niin sanonpa tuolle pienelle ranskalais-pirulle, mitä ajattelen hänestä ja hänen marakatin tempuistaan."

Tällä hetkellä käyttäydyin suurenmoisesti, sillä en ollut kuulevinanikaan hänen sanojaan ja ajattelin vain sitä tavatonta sattumaa, joka oli ne aiheuttanut.

"Sir", sanoin minä, "olen kernaasti halukas pyytämään teiltä anteeksi onnettoman sattuman vuoksi. Tunsin, että lordi Dacren kunnia tulisi loukatuksi, ellen laukaisisi pistooliani, ja kuitenkin oli minun aivan mahdotonta, kuultuani mitä tämä nainen sanoi minulle, tähdätä hänen mieheensä. Hain itselleni maalitaulua, ja valitettavasti oli minulla huono onni ampua sikarianne, kun aikomukseni oli vain sitä niistä. En tuntenut pistoolia, se olkoon puolustuksekseni sanottu, sir, ja jos te tämän selitykseni kuultuanne edelleenkin katsotte minun olevan teille velkaa hyvitystä, niin on se pyyntö, jota en voi evätä."

Tämä oli tosiaankin jaloa käyttäytymistä minun puoleltani, ja se taivuttikin kaikkien sydämet puolelleni. Lordi Dacre kiiruhti luokseni ja tarttui käsiini. "Kautta pyhän Yrjön", sanoi hän, "en olisi koskaan uskonut, että joku ranskalainen voisi olla sellainen kuin te olette. Te olette mies, gentlemanni, muuta en voi sanoa."

Lordi Rufton ei puhunut mitään, mutta hänen kädenpuristuksensa ilmaisi minulle, mitä hän ajatteli.

Vieläpä everstikin osoitti minulle kohteliaisuuttaan selittäen, ettei hän tämän enempää ajattelisi onnetonta sikaria. Ja hän — ah, olisittepa nähneet sen silmäyksen, jonka hän minuun loi, hehkuvien poskien, kasteiden silmien, vapisevien huulien! Kun vielä joskus muistelen kaunista lady Janea, näen hänet elävästi edessäni. He tahtoivat minua jäämään sinne päivällisille; mutta käsitätte kyllä, ystäväni, että lordi Rufton ja minä olimme liian hienotunteisia jäädäksemme kauemmaksi aikaa Gravel Hangeriin; sovinnon tehnyt pariskunta tahtoi luonnollisesti olla yksin. Vaunuissa oli lordi Dacre vakuuttanut vaimollensa rehellisesti katuvansa, ja nyt olivat he taas rakastava pariskunta. Jos he edelleenkin sellaisena pysyisivät, oli minun tietenkin parasta vetäytyä syrjään; miksi häiritsetisin heidän kotoista onneaan? Vieläpä vastoin tahtoaan saattoi läsnäoloni ja ulkomuotoni vaikuttaa nuoreen rouvaan. Ei, ei, minun täytyi lähteä pois. Eivät edes hänen houkuttelusakaan saaneet minua jäämään. Useita vuosia myöhemmin kuulin, että heidän avioliittonsa oli onnellisimpia koko kreivikunnassa, ja ettei mikään pilvi enää pimittänyt heidän elämäänsä. Kuitenkin uskallan väittää, että jos hän olisi voinut lukea vaimonsa sydäimestä — mutta enempää en sano. Naisen salaisuus on hänen omansa, ja pelkään, että sekä hänen salaisuutensa että hän itse ovat haudatut johonkin Devonshiren kirkkomaahan. Ehkäpä on koko tuo entinen rattoisa piiri jo hävinnyt, ja lady Jane elää vain vanhan sotilaan muistossa. Hän ei voi koskaan unohtaa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NAPOLEONIN SOTILAAAN SEIKKAILUT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90

days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.